

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟΥ (τέταρτο τμήμα)
της 20ής Μαρτίου 2002 *

Στην υπόθεση Τ-23/99,

LR AF 1998 A/S, πρώην *Løgstør Rør A/S*, με έδρα το *Løgstør* (Δανία), εκπροσωπούμενη από τους *D. Waelbroeck* και *H. Peytz*, δικηγόρους, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο,

προσφεύγουσα,

κατά

Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενης από τους *P. Oliver* και *E. Gippini Fournier*, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο,

καθής,

που έχει ως αντικείμενο, κυρίως, αίτημα ακυρώσεως της αποφάσεως 1999/60/ΕΚ της Επιτροπής, της 21ης Οκτωβρίου 1998, σχετικά με διαδικασία κινηθείσα βάσει του άρθρου 85 της Συνθήκης ΕΚ (υπόθεση IV/35.691/Ε-4 — Καρτέλ προμονωμένων σωλήνων) (ΕΕ 1999, L 24, σ. 1), ή, επικουρικώς, αίτημα μειώσεως του προστίμου που επιβλήθηκε στην προσφεύγουσα με την απόφαση αυτή,

* Γλώσσα διαδικασίας: η αγγλική.

ΤΟ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ
(τέταρτο τμήμα),

συγκείμενο από τους P. Mengozzi, πρόεδρο, V. Tiili και R. M. Moura Ramos,
δικαστές,

γραμματέας: G. Herzig, υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της προφορικής διαδικασίας
της 25ης Οκτωβρίου 2000,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

Ιστορικό της διαφοράς

- 1 Η εταιρία LR AF 1998 A/S, πρώην Løgstør Rør A/S, είναι δανική εταιρία η οποία, κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών, παρήγε και πωλούσε προμονωμένους σωλήνες, χρησιμοποιούμενους ιδίως στα συστήματα αστικής κεντρικής θερμάνσεως.
- 2 Στα συστήματα αστικής κεντρικής θερμάνσεως, το νερό θερμαίνεται σε κάποιο κεντρικό χώρο και διοχετεύεται, μέσω υπογείων σωληνώσεων, στους χώρους που πρέπει να θερμανθούν. Δεδομένου ότι η θερμοκρασία του μεταφερομένου νερού (ή

του ατμού) είναι πολύ υψηλή, οι σωλήνες πρέπει να είναι μονωμένοι ώστε να διασφαλίζεται η οικονομική και ακίνδυνη διανομή. Οι σωλήνες που χρησιμοποιούνται είναι προμονωμένοι, πρόκειται δε κατά κανόνα για χαλύβδινους σωλήνες οι οποίοι περιβάλλονται από πλαστικούς σωλήνες, με ενδιάμεσο στρώμα αφρώδους μονώσεως.

- 3 Οι σωλήνες αστικής κεντρικής θερμάνσεως αποτελούν αντικείμενο σημαντικών εμπορικών συναλλαγών μεταξύ των κρατών μελών. Οι μεγαλύτερες εθνικές αγορές στην Ευρωπαϊκή Ένωση είναι η Γερμανία, που αντιπροσωπεύει το 40 % της κοινοτικής καταναλώσεως, και η Δανία, που αντιπροσωπεύει το 20 %. Η Δανία, που αντιπροσωπεύει το 50 % της παραγωγικής ικανότητας εντός της Ευρωπαϊκής Ενώσεως, αποτελεί το κύριο κέντρο παραγωγής της Ενώσεως, το οποίο εφοδιάζει όλα τα κράτη μέλη στα οποία γίνεται χρήση αστικής κεντρικής θερμάνσεως.
- 4 Με καταγγελία που υπέβαλε στις 18 Ιανουαρίου 1995, η σουηδική επιχείρηση Powerpipe AB επεσήμανε στην Επιτροπή ότι οι λοιποί παραγωγοί και προμηθευτές σωλήνων αστικής κεντρικής θερμάνσεως είχαν διαμοιράσει την ευρωπαϊκή αγορά στο πλαίσιο συμπράξεως και είχαν λάβει προσunenνοημένα μέτρα προκειμένου να θίξουν τη δραστηριότητά της ή να την περιορίσουν στη σουηδική αγορά, ή ακόμα και να την εκτοπίσουν τελείως από τον τομέα αυτόν.
- 5 Στις 28 Ιουνίου 1995, ενεργώντας δυνάμει αποφάσεως της Επιτροπής της 12ης Ιουνίου 1995, υπάλληλοι του οργάνου αυτού και εκπρόσωποι των αρχών ανταγωνισμού των εμπλεκόμενων κρατών μελών διεξήγαγαν ταυτόχρονους και αιφνιδιαστικούς ελέγχους σε δέκα επιχειρήσεις ή ενώσεις επιχειρήσεων του τομέα της αστικής κεντρικής θερμάνσεως, μεταξύ των οποίων και η προσφεύγουσα (στο εξής: έλεγχος).
- 6 Στη συνέχεια, η Επιτροπή απηύθυνε στην προσφεύγουσα και στις περισσότερες επιχειρήσεις τις οποίες αφορούσαν τα πραγματικά περιστατικά αιτήσεις παροχής πληροφοριών, δυνάμει του άρθρου 11 του κανονισμού 17 του Συμβουλίου, της 6ης Φεβρουαρίου 1962, πρώτου κανονισμού εφαρμογής των άρθρων 85 και 86 της Συνθήκης (ΕΕ ειδ. έκδ. 08/001, σ. 25).

- 7 Στις 20 Μαρτίου 1997, η Επιτροπή απηύθυνε στην προσφεύγουσα και τις λοιπές εμπλεκόμενες επιχειρήσεις ανακοίνωση των αιτιάσεων. Στη συνέχεια, πραγματοποιήθηκε ακρόαση των ενδιαφερομένων επιχειρήσεων στις 24 και 25 Νοεμβρίου 1997.
- 8 Στις 21 Οκτωβρίου 1998, η Επιτροπή εξέδωσε την απόφαση 1999/60/ΕΚ, σχετικά με διαδικασία κινηθείσα βάσει του άρθρου 85 της Συνθήκης ΕΚ (IV/35.691/E-4 — Καρτέλ προμονωμένων σωλήνων) (ΕΕ 1999, L 24, σ. 1), που διορθώθηκε πριν από τη δημοσίευσή της με απόφαση της 6ης Νοεμβρίου 1998 [C(1998) 3415 τελικό] (στο εξής: απόφαση ή προσβαλλόμενη απόφαση) και με την οποία διαπιστωνόταν η συμμετοχή διαφόρων επιχειρήσεων, μεταξύ άλλων και της προσφεύγουσας, σε ένα σύνολο συμφωνιών και εναρμονισμένων πρακτικών κατά την έννοια του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρου 81, παράγραφος 1, ΕΚ) (στο εξής: σύμπραξη).
- 9 Σύμφωνα με την απόφαση, στα τέλη του 1990 συνήφθη μεταξύ των τεσσάρων Δανών παραγωγών σωλήνων αστικής κεντρικής θερμάνσεως συμφωνία για καταρχήν γενική συνεργασία στην εγχώρια αγορά τους. Στη συμφωνία αυτή μετείχαν η προσφεύγουσα καθώς και η ABB IC Møller A/S, δανική θυγατρική του ελβετοσουηδικού ομίλου ABB Asea Brown Boveri Ltd (στο εξής: ABB), η Dansk Rørindustri A/S, επίσης γνωστή υπό την επωνυμία Starpipes (στο εξής: Dansk Rørindustri), και η Tarco Energi A/S (στο εξής: Tarco) (στο εξής, οι ανωτέρω θα αποκαλούνται συλλήβδην: Δανοί παραγωγοί). Ένα από τα πρώτα μέτρα συνίστατο στον συντονισμό μιας αυξήσεως των τιμών τόσο στη δανική αγορά όσο και για τις εξαγωγές. Με σκοπό τον διαμερισμό της δανικής αγοράς, καθορίστηκαν ποσοτώσεις, οι οποίες στη συνέχεια εφαρμόζονταν και ελέγχονταν από μια «ομάδα επαφής» στην οποία μετείχαν οι υπεύθυνοι των πωλήσεων των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων. Για κάθε εμπορικό σχέδιο (στο εξής: σχέδιο), η επιχείρηση που είχε αποφασιστεί από την ομάδα επαφής να αναλάβει το σχέδιο ενημέρωνε τους λοιπούς συμμετέχοντες για την τιμή που σκόπευε να προσφέρει και οι υπόλοιποι υπέβαλλαν τότε υψηλότερη προσφορά, ούτως ώστε να προστατεύεται ο προμηθευτής που είχε οριστεί από τη σύμπραξη.
- 10 Σύμφωνα με την απόφαση, δύο Γερμανοί παραγωγοί, ο όμιλος Henss/Isoplus (στο εξής: Henss/Isoplus) και η Pan-Isovit GmbH, άρχισαν να συμμετέχουν στις τακτικές

συναντήσεις των Δανών παραγωγών από το φθινόπωρο του 1991. Στο πλαίσιο των συναντήσεων αυτών διεξήχθησαν διαπραγματεύσεις για τον διαμερισμό της γερμανικής αγοράς. Οι διαπραγματεύσεις αυτές κατέληξαν, τον Αύγουστο του 1993, σε συμφωνίες με τις οποίες καθορίστηκαν ποσοτώσεις πωλήσεων για κάθε συμμετέχουσα επιχείρηση.

- 11 Πάντοτε σύμφωνα με την απόφαση, το 1994 επιτεύχθηκε συμφωνία μεταξύ όλων αυτών των παραγωγών σχετικά με τον καθορισμό ποσοτώσεων για το σύνολο της ευρωπαϊκής αγοράς. Η ευρωπαϊκή αυτή σύμπραξη διαρθρωνόταν σε δύο επίπεδα. Το «διευθυντήριο», το οποίο συγκροτούσαν οι πρόεδροι ή οι γενικοί διευθυντές των επιχειρήσεων που μετείχαν στη σύμπραξη, χορήγησε ποσοτώσεις σε κάθε επιχείρηση τόσο επί του συνόλου της αγοράς όσο και σε κάθε εθνική αγορά, ιδίως της Γερμανίας, της Αυστρίας, της Δανίας, της Φινλανδίας, της Ιταλίας, των Κάτω Χωρών και της Σουηδίας. Για ορισμένες εθνικές αγορές, συστάθηκε μια «ομάδα επαφής» συγκροτούμενη από τους τοπικούς υπευθύνους πωλήσεων, στην οποία ανατέθηκε η διαχείριση των συμφωνιών, διά της επιλογής των επιχειρήσεων που θα αναλάμβαναν τα σχέδια και του συντονισμού των προσφορών στους μειοδοτικούς διαγωνισμούς.
- 12 Όσον αφορά τη γερμανική αγορά, στην απόφαση αναφέρεται ότι, κατόπιν συναντήσεως των έξι κυριότερων Ευρωπαίων παραγωγών (των ABB, Dansk Rørdindustri, Henss/Isoplus, Pan-Isovit, Tarco και της προσφεύγουσας) και της Brugg Rohrsysteme GmbH (στο εξής: Brugg), που έλαβε χώρα στις 18 Αυγούστου 1994, πραγματοποιήθηκε μια πρώτη σύσκεψη της ομάδας επαφής για τη Γερμανία στις 7 Οκτωβρίου 1994. Οι συσκέψεις της ομάδας αυτής συνεχίστηκαν επί μεγάλο χρονικό διάστημα μετά τους ελέγχους της Επιτροπής, στα τέλη Ιουνίου 1995, καιτοι έκτοτε πραγματοποιούνταν εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης, στη Ζυρίχη. Οι συσκέψεις στη Ζυρίχη συνεχίστηκαν έως τις 25 Μαρτίου 1996.
- 13 Ως στοιχείο της συμπράξεως, η απόφαση μνημονεύει, μεταξύ άλλων, τη λήψη και θέση σε εφαρμογή συντονισμένων μέτρων για την εξουδετέρωση της μόνης σημαντικής επιχειρήσεως που δεν μετείχε στη σύμπραξη, της Powerpipe. Η Επιτροπή διευκρινίζει ότι ορισμένα μέλη της συμπράξεως προσέλαβαν βασικά στελέχη της Powerpipe και της έδωσαν να καταλάβει ότι έπρεπε να αποσυρθεί από τη γερμανική αγορά. Κατόπιν της αναθέσεως στην Powerpipe ενός σημαντικού γερμανικού σχε-

δίου τον Μάρτιο του 1995, πραγματοποιήθηκε συνάντηση στο Ντύσσελντορφ, στην οποία μετέσχαν οι έξι προμηθευτές παραγωγόι και η Brugg. Σύμφωνα με την Επιτροπή, κατά τη συνάντηση αυτή αποφασίστηκε συλλογικός αποκλεισμός των πελατών και των προμηθευτών της Powerpipe. Ο εν λόγω αποκλεισμός τέθηκε στη συνέχεια σε εφαρμογή.

- 14 Στην απόφασή της, η Επιτροπή εκθέτει τους λόγους για τους οποίους όχι μόνον η ρητή συμφωνία περί διαμερισμού των αγορών η οποία συνήφθη μεταξύ των Δανών παραγωγών στα τέλη του 1990, αλλά και οι συμφωνίες που συνάφθηκαν από τον Οκτώβριο του 1991 και μετά, λαμβανόμενες στο σύνολό τους, μπορούν να θεωρηθούν ως συνιστώσες «συμφωνία» απαγορευόμενη από το άρθρο 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης. Επιπλέον, η Επιτροπή τονίζει ότι το «δανικό» και το «ευρωπαϊκό» καρτέλ συνιστούσαν την έκφραση μιας και μόνης συμπράξεως που ξεκίνησε μεν από τη Δανία, αλλά, ήδη από την αρχή, είχε ως απώτερο στόχο την επέκταση του ελέγχου των συμμετεχόντων σε ολόκληρη την αγορά. Κατά την Επιτροπή, η διαρκής συμφωνία μεταξύ παραγωγών είχε αισθητή επίπτωση στο εμπόριο μεταξύ των κρατών μελών.
- 15 Για τους λόγους αυτούς, οι ουσιαστικές διατάξεις της αποφάσεως ορίζουν τα ακόλουθα:

«Άρθρο 1

Οι επιχειρήσεις ABB Asea Brown Boveri Ltd, Brugg Rohrsysteme GmbH, Dansk Rørindustri A/S, Henss/Isoplus Group, KE-KELIT Kunststoffwerk GmbH, Oy KWH Tech AB, Løgstør Rør A/S, Pan-Isovit GmbH, Sigma Technologie di Rivestimento Srl και Tarco Energi A/S παρέβησαν το άρθρο 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΚ λόγω της συμμετοχής τους, με τον τρόπο και στην έκταση που προσδιορίζονται στο αιτιολογικό, σε ένα πλέγμα συμφωνιών και εναρμονισμένων πρακτικών οι οποίες άρχισαν να εφαρμόζονται στον τομέα των προμονωμένων σωλήνων γύρω στον Νοέμβριο/Δεκέμβριο του 1990 μεταξύ των τεσσάρων Δανών παραγωγών και επεκτάθηκαν ακολούθως σε άλλες εθνικές αγορές με παράλληλο προσεταιρισμό των επιχειρήσεων Pan-Isovit και Henss/Isoplus, μέχρι δε τα τέλη του 1994 αποτελούσαν πλέον ένα ολοκληρωμένο καρτέλ το οποίο κάλυπτε το σύνολο της κοινής αγοράς.

Η διάρκεια των παραβάσεων διαμορφώθηκε ως ακολούθως:

- στην περίπτωση [...] της Løgstør [...] από τον Νοέμβριο/Δεκέμβριο του 1990 περίπου, μέχρι τον Μάρτιο ή τον Απρίλιο του 1996 τουλάχιστον,

[...]

Τα κύρια χαρακτηριστικά της παράβασης συνίσταντο:

- σε διαμερισμό των εθνικών αγορών και, ενδεχομένως, του συνόλου της ευρωπαϊκής αγοράς μεταξύ των μελών επί τη βάσει ποσοστώσεων,
- σε παραχώρηση εθνικών αγορών σε συγκεκριμένους παραγωγούς και μεθόδευση της απόσυρσης άλλων παραγωγών,
- σε σύναψη συμφωνίας για τις τιμές του προϊόντος και των επιμέρους σχεδίων,
- σε παραχώρηση των διαφόρων σχεδίων σε συγκεκριμένους παραγωγούς και μεθόδευση της συμμετοχής στον οικείο μειοδοτικό διαγωνισμό κατά τέτοιον τρόπο, ώστε το εκάστοτε σχέδιο να κατακυρώνεται πράγματι στον επιλεγέντα παραγωγό,

- σε συνολογήση και εφαρμογή σύντονων μετρών με στόχο την παρεμπόδιση της επιχειρηματικής δραστηριότητας του μόνου αξιόλογου μη μέλους, δηλαδή της Powegrípe AB, την πρόκληση βλάβης στα επιχειρηματικά του συμφέροντα και τον εξαναγκασμό του σε πλήρη αποχώρηση από την αγορά, ούτως ώστε να προστατευθεί το καρτέλ από τον ανταγωνισμό εκ μέρους της εν λόγω επιχείρησης.

[...]

Άρθρο 3

Στις επιχειρήσεις που αναφέρονται στο άρθρο 1 επιβάλλονται τα ακόλουθα πρόστιμα σχετικά με τις διαπιστωθείσες στο άρθρο 1 παραβάσεις:

[...]

ξ) [Løgstør], πρόστιμο 8 900 000 ECU·

[...]».

Διαδικασία και αιτήματα των διαδίκων

- 17 Με δικόγραφο που κατέθεσε στη Γραμματεία του Πρωτοδικείου στις 21 Ιανουαρίου 1999, η προσφεύγουσα άσκησε την υπό κρίση προσφυγή.
- 18 Επτά από τις εννέα άλλες επιχειρήσεις που θεωρήθηκαν ως ευθυνόμενες για την παράβαση επίσης προσέφυγαν κατά της αποφάσεως (υποθέσεις T-9/99, T-15/99, T-16/99, T-17/99, T-21/99, T-28/99 και T-31/99).
- 19 Κατόπιν εκθέσεως του εισηγητή δικαστή, το Πρωτοδικείο (τέταρτο τμήμα) αποφάσισε να προχωρήσει στην προφορική διαδικασία και, στο πλαίσιο μέτρων οργάνωσης της διαδικασίας, ζήτησε από τους διαδίκους να απαντήσουν σε γραπτές ερωτήσεις και να προσκομίσουν ορισμένα έγγραφα. Οι διάδικοι συμμορφώθηκαν προς τα αιτήματα αυτά.
- 20 Οι διάδικοι αγόρευσαν και απάντησαν στις προφορικές ερωτήσεις του Πρωτοδικείου κατά τη δημόσια συνεδρίαση της 25ης Οκτωβρίου 2000.
- 21 Η προσφεύγουσα ζητεί από το Πρωτοδικείο:

— να ακυρώσει την προσβαλλόμενη απόφαση στο μέτρο που την αφορά·

— επικουρικώς, να μειώσει ουσιωδώς το ύψος του προστίμου που της επιβλήθηκε·

— να καταδικάσει την καθής στα δικαστικά έξοδα.

22 Η καθής ζητεί από το Πρωτοδικείο:

— να απορρίψει την προσφυγή·

— να καταδικάσει την προσφεύγουσα στα δικαστικά έξοδα.

Επί της ουσίας

23 Η προσφεύγουσα επικαλείται, κατ' ουσίαν, πέντε λόγους ακυρώσεως. Ο πρώτος λόγος ακυρώσεως αντλείται από πλάνη περί τα πράγματα κατά την εφαρμογή του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης. Ο δεύτερος λόγος ακυρώσεως αντλείται από την προσβολή των δικαιωμάτων άμυνας. Ο τρίτος λόγος ακυρώσεως αντλείται από την παραβίαση γενικών αρχών και από πλάνη περί τα πράγματα όσον αφορά την επιμέτρηση του προστίμου. Ο τέταρτος λόγος ακυρώσεως αντλείται από την παράβαση της υποχρεώσεως αιτιολογήσεως της επιμετρήσεως του προστίμου. Τέλος, ο πέμπτος λόγος ακυρώσεως αντλείται από το υπερβολικό ύψος του επιτοκίου που εφαρμόζεται σε περίπτωση μη άμεσης καταβολής του προστίμου.

I — *Επί του πρώτου λόγου ακυρώσεως, που αντλείται από πλάνη περί τα πράγματα κατά την εφαρμογή του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης*

A — *Επί του μηχανισμού αντισταθμίσεων που ίσχυε στο πλαίσιο της δανικής συμπράξεως*

1. Επιχειρήματα των διαδίκων

- 24 Η προσφεύγουσα παρατηρεί ότι η Επιτροπή υπέπεσε σε πλάνη υποστηρίζοντας, στην τριακοστή πέμπτη αιτιολογική σκέψη της αποφάσεώς της, ότι, στα τέλη του 1991, η εν λόγω επιχείρηση μετέσχε σε μηχανισμό αντισταθμίσεως. Όταν η Tarco ζήτησε αντιστάθμιση για το μερίδιο της αγοράς που είχε απολέσει, η προσφεύγουσα πρότεινε μόνο να αποσύρει, υπέρ της Tarco, μια προσφορά που είχε υποβάλει στην ισλανδική αγορά και την οποία γνώριζε ότι ο Ισλανδός πελάτης είχε ήδη απορρίψει. Μολονότι συζητήθηκαν και άλλοι μηχανισμοί αντισταθμίσεως, τελικά η προσφεύγουσα δεν προέβη σε καμία καταβολή προς την Tarco. Αυτό καταδεικνύει ότι δεν είχε την πρόθεση να μετάσχει και όντως δεν μετέσχε σε κάποιο σύστημα αντισταθμίσεων.
- 25 Η καθής παρατηρεί ότι οι εξηγήσεις που παρέσχε η προσφεύγουσα είναι ανεπαρκείς, δεδομένου ότι η τελευταία αναγνωρίζει ότι συζητήσε το θέμα των αντισταθμίσεων με την Tarco και προσφέρθηκε να αποσυρθεί από μια διαδικασία μειοδοτικού διαγωνισμού. Το επιχείρημα ότι δεν καταβλήθηκε καμία χρηματική αντιστάθμιση δεν ανατρέπει την ανάλυση του συστήματος αντισταθμίσεων την οποία περιέχει η απόφαση.

2. Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

- 26 Πρέπει να παρατηρηθεί ότι, στην τριακοστή πέμπτη αιτιολογική σκέψη της αποφάσεώς της, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι, όσον αφορά τη σύμπραξη στη δανική

αγορά, είναι αναμφισβήτητο ότι εφαρμόστηκε ένας μηχανισμός αντισταθμίσεως στα τέλη του 1991, αλλά ότι οι ακριβείς λεπτομέρειες της αντισταθμίσεως παραμένουν αδιευκρίνιστες. Συναφώς, η Επιτροπή παραπέμπει, αφενός, στις δηλώσεις της Tarco, σύμφωνα με τις οποίες οι αντισταθμιστικές καταβολές πραγματοποιούνταν σε μετρητά και με την έκδοση τιμολογίων για εικονικές παραδόσεις σωλήνων, και, αφετέρου, στην από 2 Οκτωβρίου 1997 απάντηση της προσφεύγουσας στην αίτηση παροχής πληροφοριών της 26ης Αυγούστου 1997, σύμφωνα με την οποία η απαίτηση αντισταθμίσεως που είχε προβάλει η Tarco ικανοποιήθηκε ενόψει των παραγγελιών που είχε ήδη αναθέσει η προσφεύγουσα στην Tarco και της παραιτήσεως της προσφεύγουσας, υπέρ της Tarco, από τη συμμετοχή της σε κοινό σχέδιο στην Ισλανδία (δεύτερο εδάφιο της τριακοστής πέμπτης αιτιολογικής σκέψεως της αποφάσεως). Στη συνέχεια, η Επιτροπή συνάγει το συμπέρασμα ότι, όποια και αν ήταν η ακριβής διαδικασία του συστήματος της αντισταθμίσεως το 1991, συμφωνήθηκε ότι για το 1992 θα εφαρμοζόταν ένα νέο σύστημα, σύμφωνα με το οποίο τα μερίδια της αγοράς που θα υπερέβαιναν τις ποσοστώσεις θα αποτελούσαν το αντικείμενο «μετακυλίσεως» και θα χορηγούνταν εκ νέου στους παραγωγούς που δεν είχαν καλύψει την ποσόστωση που τους είχε χορηγηθεί (τρίτο εδάφιο της τριακοστής πέμπτης αιτιολογικής σκέψεως της αποφάσεως).

27 Επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η προσφεύγουσα αναγνωρίζει ότι, κατά τις συνομιλίες της με την Tarco κατόπιν της απαιτήσεως αντισταθμίσεως που προέβαλε η τελευταία για τα απολεσθέντα σχέδια, κατόρθωσε να ικανοποιήσει το αίτημα αυτό δηλώνοντας ότι θα απέσυρε την προσφορά της για ένα ισλανδικό σχέδιο.

28 Όμως, ακόμα και αν η προσφεύγουσα γνώριζε ότι, εν πάση περιπτώσει, δεν επρόκειτο να της ανατεθεί το σχέδιο αυτό και ακόμα και αν, κατόπιν των συνομιλιών της με την Tarco, δεν προέβη σε καμία καταβολή, δεν μπορεί να αμφισβητηθεί ότι η προσφεύγουσα παραιτήθηκε από ένα σχέδιο υπέρ της Tarco προκειμένου να ικανοποιήσει μια απαίτηση αντισταθμίσεως που στηριζόταν στον μηχανισμό που είχε οργανωθεί στο πλαίσιο της συμπράξεως.

29 Κατά συνέπεια, δικαίως η Επιτροπή ανέφερε ότι, καίτοι οι ακριβείς λεπτομέρειες της αντισταθμίσεως παραμένουν αδιευκρίνιστες, αποδεδειγμένως εφαρμόστηκε ένας μηχανισμός αντισταθμίσεως.

30 Συνεπώς, η αιτίαση που διατυπώνει η προσφεύγουσα είναι απορριπτέα.

B — Επί της υπάρξεως διαρκούς συμπράξεως από το 1990 έως το 1996

- 31 Η προσφεύγουσα αμφισβητεί ότι έλαβε μέρος σε παράβαση του άρθρου 85 της Συνθήκης επί συνεχόμενο χρονικό διάστημα «περίπου από τον Νοέμβριο/Δεκέμβριο του 1990, μέχρι τον Μάρτιο ή τον Απρίλιο του 1996 τουλάχιστον». Κατά την προσφεύγουσα, υπήρχαν δύο χωριστές συμπράξεις, εκ των οποίων η μεν πρώτη περιορίστηκε στη δανική αγορά, από τον Ιανουάριο του 1991 έως τον Απρίλιο του 1993, η δε δεύτερη, που εκτεινόταν σε ολόκληρη την ευρωπαϊκή αγορά, διήρκεσε από τον Μάρτιο του 1995 έως τον Νοέμβριο ή τον Δεκέμβριο του 1995 και συμπληρώθηκε, όσον αφορά τη Δανία και τη Γερμανία, με συνεργασία από τα τέλη του 1994 και, σποραδικώς, έως τον Μάρτιο του 1996.
- 32 Πρέπει να εξεταστούν, καταρχάς, τα επιχειρήματα που αφορούν τη συμμετοχή της προσφεύγουσας στις δραστηριότητες της συμπράξεως, εκτός της δανικής αγοράς, κατά την περίοδο 1990-1993, στη συνέχεια, τα επιχειρήματα που αφορούν την αναστολή της συμμετοχής της το 1993 καθώς και την οργάνωση ευρωπαϊκής συμπράξεως από το 1994 και μετά και, τέλος, τα επιχειρήματα σχετικά με τη διάρκεια και τον διαρκή χαρακτήρα της συμπράξεως.

1. Επί της συμμετοχής στη σύμπραξη εκτός της δανικής αγοράς κατά την περίοδο 1990-1993

— Επιχειρήματα των διαδίκων

- 33 Η προσφεύγουσα παρατηρεί ότι, κατά την περίοδο 1991-1993, έγιναν μεν ορισμένες απόπειρες από τις ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις για να επιτευχθεί συνεργασία στη Γερμανία, οι απόπειρες όμως αυτές δεν στέφθηκαν από επιτυχία, ο δε ανταγωνισμός δεν νοθεύτηκε κατά την περίοδο αυτή. Η προσφεύγουσα διατείνεται ότι δεν επιθυμούσε τη σύναψη συμφωνίας περί διαμερισμού της αγοράς διότι έκρινε ότι ήταν

ικανή να αυξήσει το μερίδιό της στην αγορά. Κατά τις συναντήσεις στις οποίες παρέστη, υιοθέτησε παθητική στάση και δεν ανέλαβε την παραμικρή δέσμευση.

34 Πρώτον, η προσφεύγουσα ισχυρίζεται ότι δεν μετέσχε σε συμφωνία περί αυξήσεως των τιμών για το 1991, συμπεριλαμβανομένων των τιμών όσον αφορά τις εξαγωγές. Κακώς η Επιτροπή επικαλείται συναφώς τη σημείωση που κράτησε κατά τη σύσκεψη που πραγματοποίησε στις 22 Νοεμβρίου 1990 η υποεπιτροπή του δανικού συμβουλίου αστικής κεντρικής θερμάνσεως (ενώσεως ξένης προς τη σύμπραξη), δεδομένου ότι οι παραγωγοί αποφάσισαν μονομερώς τις αυξήσεις τιμών που ανήγγειλαν με την ευκαιρία αυτή. Όσον αφορά τις αυξήσεις των τιμών της προσφεύγουσας που τέθηκαν σε ισχύ στις 12 Νοεμβρίου 1990, αυτό αποδεικνύεται από το γεγονός ότι οι νέες τιμές είχαν ήδη δημοσιευθεί πριν από τη σύσκεψη αυτή. Οι παραγωγοί δεν ήταν δυνατόν να «συντονίσουν» αυξήσεις τιμών τις οποίες είχαν ήδη αποφασίσει ο καθένας μόνος του. Η περί του αντιθέτου δήλωση της Tarco, στην οποία επίσης στηρίζεται η Επιτροπή, είναι εσφαλμένη. Εξάλλου, το άτομο που υπέγραψε τη δήλωση αυτή δεν ανήκε στο προσωπικό της Tarco την εποχή εκείνη και δεν είχε παραστεί στη σύσκεψη.

35 Κατά την προσφεύγουσα, στη διάρκεια της περιόδου 1991-1993, οι μόνες παραβάσεις εκτός της δανικής αγοράς συνίσταντο στη σύναψη συμφωνίας όσον αφορά τη Γερμανία με σκοπό την αύξηση των τιμών καταλόγου από 1ης Ιανουαρίου 1992, καθώς και στη σύναψη συμφωνίας συνεργασίας στην Ιταλία, στις 14 Οκτωβρίου 1991, όσον αφορά το σχέδιο του Τορίνου. Η συμφωνία σχετικά με τις τιμές καταλόγου συνάφθηκε μόλις κατά τη συνάντηση της 10ης Δεκεμβρίου 1991. Στη συνάντηση αυτή, ωστόσο, δεν συνήφθη καμία συμφωνία σχετικά με κοινούς τιμοκαταλόγους ή με πρόγραμμα μηνιαίων συναντήσεων. Η συμφωνία σχετικά με τις τιμές καταλόγου πιθανόν δεν είχε καμία άμεση επίδραση στη γερμανική αγορά, καθόσον, αφενός, η προσφεύγουσα πραγματοποιούσε πωλήσεις εντός της αγοράς αυτής μέσω ανεξαρτήτου διανομέα ο οποίος καθόριζε τις δικές του τελικές τιμές και, αφετέρου, οι αυξήσεις τιμών σύμφωνα με τους τιμοκαταλόγους αντισταθμίζονταν από τις εκπτώσεις που χορηγούσε η προσφεύγουσα στον Γερμανό διανομέα της. Όσον αφορά το σχέδιο του Τορίνου, αυτό αποτελεί μεμονωμένο παράδειγμα συνεργασίας, το οποίο δεν είχε καμία επίπτωση στην αγορά.

- 36 Δεύτερον, η προσφεύγουσα ισχυρίζεται ότι δεν μετέσχε στη συμφωνία για τον διαμερισμό της γερμανικής αγοράς για το 1994, όπως αναφέρει η Επιτροπή στην πεντηκοστή και στην πενήκοστή πρώτη αιτιολογική σκέψη της απόφασής. Δεν θυμάται να πραγματοποιήθηκαν συναντήσεις στην Κοπεγχάγη στις 30 Ιουνίου 1993 και στη Ζυρίχη στις 18 ή στις 19 Αυγούστου 1993, όπως αυτές που περιγράφονται στην τεσσαρακοστή ένατη και την πενήκοστή αιτιολογική σκέψη της απόφασής. Η προσφεύγουσα ισχυρίζεται επίσης ότι δεν δήλωσε ότι συμφωνούσε στην κατάρτιση ομοίμορφου τιμοκαταλόγου ή στην καθιέρωση ενός συστήματος κυρώσεων. Το έγγραφο το οποίο παρουσίασε η Επιτροπή ως απόδειξη του περιεχομένου της συμφωνίας, και το οποίο περιλαμβάνεται στο παράρτημα 7 των παρατηρήσεων της προσφεύγουσας επί της ανακοινώσεως των αιτιάσεων, δεν είναι παρά πρόταση της ABB, η οποία υποβλήθηκε μεταγενέστερα στην προσφεύγουσα (στο εξής: πρόταση της ABB). Η άρνηση της προσφεύγουσας να υπογράψει τη συμφωνία δεν αντιφάσκει προς την αποδοχή της διενέργειας ανεξάρτητου οικονομικού ελέγχου τον οποίον παρήγγειλαν τα μέλη της συμπράξεως και ο οποίος διεξήχθη από ελβετική εταιρία λογιστών για να διαπιστωθούν οι αριθμοί όσον αφορά το συνολικό μέγεθος της γερμανικής αγοράς, ούτε προς το γεγονός ότι η Pan-Isomit είχε την εντύπωση ότι η προσφεύγουσα επεδίωκε τη σύναψη συμφωνίας. Πράγματι, η προσφεύγουσα προσποιήθηκε ότι ενδιαφερόταν για μια συμφωνία με όρους που γνώριζε ότι δεν μπορούσαν να γίνουν δεκτοί από τις γερμανικές επιχειρήσεις που μετείχαν στη σύμπραξη. Στη διάρκεια σύντομης συναντήσεως, στις 8 Σεπτεμβρίου 1993, στην οποία παρέστη η προσφεύγουσα, δήλωσε ότι δεν επιθυμούσε τη σύναψη της παραμικρής συμφωνίας όσον αφορά τη γερμανική αγορά. Σε συνάντηση της 29ης Σεπτεμβρίου 1993, η προσφεύγουσα αρνήθηκε εκ νέου να δεχθεί την πρόταση της ABB. Εξ αυτών η προσφεύγουσα συνάγει ότι όχι μόνον αρνήθηκε να δεχθεί συμφωνία περί διαμερισμού της αγοράς στη Γερμανία, αλλ' αντιθέτως ματαίωσε τις απόπειρες επιτεύξεως μιας τέτοιας συμφωνίας.
- 37 Κατά την προσφεύγουσα, μόνη η συμμετοχή της σε συναντήσεις που είχαν ως αντικείμενο τη βλάβη του ανταγωνισμού δεν στοιχειοθετεί συμμετοχή στη σύμπραξη, δεδομένου ότι η ίδια εξήγησε επανειλημμένως στους λοιπούς συμμετέχοντες ότι δεν ενδιαφερόταν για τη συνέχιση της σχεδιαζομένης συνεργασίας, κρατώντας έτσι «δημοσίως» τις αποστάσεις της από το περιεχόμενο των συζητήσεων που πραγματοποιήθηκαν στη διάρκεια των συναντήσεων αυτών. Εξάλλου, οι συζητήσεις αυτές ουδέποτε κατέληξαν σε συγκεκριμένο αποτέλεσμα και ουδόλως επηρέασαν την αγορά.
- 38 Η καθής παρατηρεί ότι, όσον αφορά τη συνεργασία εκτός Δανίας από το 1991 έως το 1993, συνήφθη ρητή συμφωνία, αρχικά μεταξύ των Δανών παραγωγών σχετικά με αύξηση των τιμών εξαγωγών στις αρχές του 1991 και, στη συνέχεια, σχετικά με

αύξηση των τιμών στη Γερμανία από τον Ιανουάριο του 1992, σχετικά με τον καθορισμό των τιμών και τον διαμοιρασμό των σχεδίων στην Ιταλία, καθώς και σχετικά με σύστημα ποσοτώσεων υπό μορφή μεριδίων αγοράς για το 1994. Οι συμφωνίες αυτές δεν μπορούν να χαρακτηριστούν ως μεμονωμένα συμβάντα. Πράγματι, η προσφεύγουσα μετέσχε σε πολυάριθμες τακτικές συναντήσεις στο πλαίσιο συμπράξεως η οποία, από το φθινόπωρο του 1991, επεξέτεινε τη σαφή συνεργασία μεταξύ των Δανών παραγωγών και στη γερμανική αγορά.

— Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

- 39 Κατά πάγια νομολογία, εφόσον μια επιχείρηση συμμετέχει, έστω και χωρίς να λαμβάνει ενεργό μέρος, σε συναντήσεις μεταξύ επιχειρήσεων που έχουν ως αντικείμενο τη βλάβη του ανταγωνισμού και δεν αποστασιοποιείται δημοσίως από το περιεχόμενο των συναντήσεων αυτών, δημιουργώντας έτσι την εντύπωση στους άλλους συμμετέχοντες ότι επικροτεί το αποτέλεσμα των συναντήσεων και ότι θα συμμορφωθεί προς αυτό, μπορεί να θεωρηθεί ότι αποδεδειγμένως συμμετέχει στη σύμπραξη που προκύπτει από τις εν λόγω συναντήσεις (βλ. αποφάσεις του Πρωτοδικείου της 17ης Δεκεμβρίου 1991, T-7/89, Hercules Chemicals κατά Επιτροπής, Συλλογή 1991, σ. II-1711, σκέψη 232, της 10ης Μαρτίου 1992, T-12/89, Solvay κατά Επιτροπής, Συλλογή 1992, σ. II-907, σκέψη 98, και της 6ης Απριλίου 1995, T-141/89, Tréfileurope κατά Επιτροπής, Συλλογή 1995, σ. II-791, σκέψεις 85 και 86).
- 40 Στο πλαίσιο αυτό, πρέπει να εκτιμηθούν, όσον αφορά το χρονικό διάστημα από τον Οκτώβριο του 1991 έως τον Οκτώβριο του 1993, οι αποδείξεις που συγκέντρωσε η Επιτροπή και τα συμπεράσματα που συνάγει από τις αποδείξεις αυτές στις αιτιολογικές σκέψεις 38 επ. της αποφάσεως.
- 41 Πρώτον, πρέπει να παρατηρηθεί ότι ορθώς η Επιτροπή συνήγαγε, στην τριακοστή πρώτη, τριακοστή όγδοη και εκατοστή τριακοστή πέμπτη αιτιολογική σκέψη, ότι η προσφεύγουσα μετέσχε στις συντονισμένες αυξήσεις τις οποίες εφάρμοσαν οι Δανοί παραγωγοί στις τιμές τους όσον αφορά τις εξαγωγές.

- 42 Πράγματι, η προσφεύγουσα δεν αμφισβητεί ότι έλαβε μέρος στη συνάντηση της 22ας Νοεμβρίου 1990, τα πρακτικά της οποίας (παράρτημα 19 της ανακοινώσεως των αιτιάσεων) περιέχουν πίνακα αύξησης τιμών, μνημονεύοντας για κάθε Δανό παραγωγό ένα ή δύο ποσοστά συνοδευόμενα από μια ημερομηνία, τόσο στη στήλη που επιγράφεται «Δανία» όσο και στη στήλη που επιγράφεται «Εξαγωγές». Το συμπέρασμα που συνήγαγε η Επιτροπή από το έγγραφο αυτό, και σύμφωνα με το οποίο οι συμμετασχόντες στη συνάντηση αυτή συμφώνησαν να συντονίσουν μια αύξηση των τιμών τους όσον αφορά τις εξαγωγές, ενισχύεται και από τη δήλωση στην οποία προέβη η Tarco, σύμφωνα με την οποία οι συμμετασχόντες στη συνάντηση αυτή συμφώνησαν σε συντονισμένες αυξήσεις των βασικών τιμοκαταλόγων τους τόσο για τις πωλήσεις στην εγχώρια αγορά όσο και για τις εξαγωγές (απάντηση της Tarco, της 26ης Απριλίου 1996, στην αίτηση παροχής πληροφοριών της 13ης Μαρτίου 1996, στο εξής: απάντηση της Tarco).
- 43 Η προσφεύγουσα δεν μπορεί να αμφισβητήσει το συμπέρασμα της Επιτροπής υποστηρίζοντας ότι η αύξηση των τιμών όσον αφορά τις εξαγωγές δεν «συμφωνήθηκε» κατά τη συνάντηση αυτή. Πράγματι, παρατηρείται ότι η Επιτροπή απλώς διαπίστωσε ότι οι Δανοί παραγωγοί «συντόνισαν» τις αυξήσεις των τιμών τους όσον αφορά τις εξαγωγές, πράγμα που συνεπάγεται ότι οι συμμετέχοντες συμφώνησαν, τουλάχιστον, ως προς τον τρόπο με τον οποίο θα πραγματοποιούνταν οι σχεδιαζόμενες αυξήσεις τιμών, χωρίς να είναι απαραίτητο, ωστόσο, να συμφώνησαν οι συμμετέχοντες, κατά την εν λόγω συνάντηση, επί της αρχής ή επί του ακριβούς ποσοστού των αυξήσεων τιμών. Όμως, από τα πρακτικά της συναντήσεως της 22ας Νοεμβρίου 1990 προκύπτει ότι οι συμμετασχόντες, εν πάση περιπτώσει, ανήγγειλαν τις ημερομηνίες κατά τις οποίες επρόκειτο να προβούν σε αύξηση τιμών καθώς και, ενδεχομένως, τις προβλεπόμενες διαβαθμίσεις αυτής της αυξήσεως. Συνεπώς, δικαίως η Επιτροπή διαπίστωσε συντονισμένη αύξηση των τιμών.
- 44 Το επιχείρημα της προσφεύγουσας ότι είχε ήδη δημοσιεύσει τιμοκατάλογο με αυξήσεις τιμών πριν από τη σύσκεψη της επιτροπής της 22ας Νοεμβρίου 1990 δεν είναι λυσιτελές. Πράγματι, αφενός, η προσφεύγουσα δεν διευκρίνισε σε ποιο βαθμό ο τιμοκατάλογος που δημοσίευσε, στη δανική γλώσσα, στις 12 Νοεμβρίου 1990 ίσχυε επίσης και για τις εξαγωγές, δεδομένου ότι, κατά τη συνάντηση της 22ας Νοεμβρίου 1990, κρίθηκε απαραίτητο να αντιμετωπιστούν χωριστά οι τιμές όσον αφορά τις εξαγωγές από τις τιμές που ίσχυαν στη δανική αγορά. Αφετέρου, η ημερομηνία ενάρξεως της ισχύος του τιμοκαταλόγου αυτού (12 Νοεμβρίου 1990) αντιστοιχεί

στην ημερομηνία που μνημονεύεται στα πρακτικά της συναντήσεως της 22ας Νοεμβρίου 1990 όσον αφορά την αύξηση των τιμών της προσφεύγουσας για τη δανική αγορά, ενώ όλες οι αυξήσεις τιμών που αναγγέλλονταν στη στήλη «Εξαγωγές» επρόκειτο να τεθούν σε ισχύ σε μεταγενέστερη ημερομηνία (την 1η Δεκεμβρίου 1990 για την Dansk Rørdindustri και την 1η Ιανουαρίου 1991 για την Tarco και την προσφεύγουσα). Συνεπώς, η προσφεύγουσα δεν μπορεί να ισχυριστεί ότι πρόβη σε αύξηση των τιμών της όσον αφορά τις εξαγωγές χωρίς να γνωρίζει την πρόθεση των λοιπών παραγωγών να ενεργήσουν κατά τον ίδιο τρόπο.

- 45 Συναφώς, πρέπει ακόμα να παρατηρηθεί ότι, αντίθετα προς τα υποστηριζόμενα από την προσφεύγουσα, η αποδεικτική αξία της απαντήσεως της Tarco ουδόλως αναιρείται από το γεγονός ότι το άτομο που την υπέγραψε δεν είχε παραστεί στη σύσκεψη της 22ας Νοεμβρίου 1990 ούτε ανήκε στο προσωπικό της Tarco την εποχή εκείνη. Εφόσον η απάντηση αυτή δόθηκε εξ ονόματος της επιχειρήσεως αυτής καθαυτήν, η αξιοπιστία της υπερβαίνει την τυχόν αξιοπιστία ενός μέλους του προσωπικού της, ανεξαρτήτως της προσωπικής του εμπειρίας ή γνώμης. Εξάλλου, οι εκπρόσωποι της Tarco ανέφεραν ρητώς, στην απάντησή τους, ότι η απάντηση αυτή εκφράζει το αποτέλεσμα εσωτερικής έρευνας που διενήργησε η επιχείρησή.
- 46 Δεύτερον, πρέπει να σημειωθεί ότι η προσφεύγουσα αναγνωρίζει ότι μετέσχε σε συμφωνία περί αυξήσεως των τιμών καταλόγου στη Γερμανία από 1ης Ιανουαρίου 1992 και σε συμφωνία συνεργασίας, τον Οκτώβριο του 1991, όσον αφορά το σχέδιο του Τορίνου.
- 47 Συναφώς, το επιχείρημα ότι οι επίμαχες συμφωνίες δεν επηρέασαν την αγορά είναι αλυσιτελές. Ομοίως, το επιχείρημα ότι, κατόπιν της συμφωνίας αυξήσεως των τιμών καταλόγου, υπήρξε, στην αγορά, έντονος ανταγωνισμός ο οποίος προκάλεσε μείωση των τιμών δεν μπορεί να ληφθεί υπόψη. Πράγματι, κατά την εφαρμογή του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης, η εξέταση των συγκεκριμένων αποτελεσμάτων μιας συμφωνίας παρέλκει, άπαξ προκύπτει ότι αυτή αποσκοπεί στον περιορισμό, την κατάργηση ή τη νόθευση του ανταγωνισμού εντός της κοινής αγοράς (αποφάσεις του Δικαστηρίου της 13ης Ιουλίου 1966, 56/64 και 58/64, Consten και

Grundig κατά Επιτροπής, Συλλογή τόμος 1965-1968, σ. 365, και της 8ης Ιουλίου 1999, C-49/92 P, Επιτροπή κατά Anic Partecipazioni, Συλλογή 1999, σ. I-4125, σκέψη 99, και C-199/92 P, Hüls κατά Επιτροπής, Συλλογή 1999, σ. I-4287, σκέψη 178· απόφαση του Πρωτοδικείου της 23ης Φεβρουαρίου 1994, T-39/92 και T-40/92, CB και Euroray κατά Επιτροπής, Συλλογή 1994, σ. II-49, σκέψη 87). Όσον αφορά τη συμφωνία για την αύξηση των τιμών καταλόγου στη Γερμανία, πρέπει να παρατηρηθεί ότι το γεγονός ότι μια επιχείρηση η οποία μετέσχε με άλλες επιχειρήσεις σε συναντήσεις κατά τις οποίες ελήφθησαν αποφάσεις ως προς τις τιμές δεν τηρεί τις συμφωνηθείσες τιμές δεν αναιρεί το αντιανταγωνιστικό αντικείμενο των συναντήσεων αυτών και, επομένως, τη συμμετοχή της συγκεκριμένης επιχείρησης στις συμπράξεις, αλλά το πολύ αποδεικνύει ότι η επιχείρηση αυτή δεν εφάρμοσε τις εν λόγω συμφωνίες (απόφαση του Πρωτοδικείου της 6ης Απριλίου 1995, T-148/89, Tréfilunion κατά Επιτροπής, Συλλογή 1995, σ. II-1063, σκέψη 79).

- 48 Εξάλλου, η προσφεύγουσα δεν μπορεί να αμφισβητήσει το κύρος της απόφασης της Επιτροπής όσον αφορά τη συμφωνία για την αύξηση των τιμών καταλόγου στη Γερμανία προβάλλοντας ότι η συμφωνία αυτή δεν περιείχε όλα τα στοιχεία που αναφέρει η Επιτροπή στο δεύτερο εδάφιο της τεσσαρακοστής τέταρτης αιτιολογικής σκέψεως της απόφασης. Πράγματι, τα κείμενα στοιχεία της συμφωνίας, τα οποία, σύμφωνα με την απάντηση της ABB, της 4ης Ιουνίου 1996, στην αίτηση παροχής πληροφοριών της 13ης Μαρτίου 1996 (στο εξής: απάντηση της ABB), συμφωνήθηκαν, καταρχήν, κατά τη συνάντηση της 9ης ή της 10ης Οκτωβρίου 1991, απαντώνται στις σύντομες χειρόγραφες σημειώσεις σχετικά με τη συνάντηση της 10ης Δεκεμβρίου 1991 τις οποίες κράτησε η προσφεύγουσα (παράρτημα 36 της ανακοινώσεως των αιτιάσεων), στις οποίες περιλαμβάνονται, μεταξύ άλλων, οι εξής μνείες: «Κατάλογος ελαχίστων τιμών για τους πελάτες», «Τιμή κατά την έξοδο από το εργοστάσιο + 7%», «Μηνιαία(ες) συνάντηση(συναντήσεις)» και «Κατάλογος 13.1.92». Έστω και συνάφθηκε συμφωνία αποκλειστικώς και μόνον ως προς την αύξηση των τιμών καταλόγου, αυτό δεν ανατρέπεται το περιεχόμενο της απόφασης, δεδομένου ότι από το τρίτο εδάφιο της εκατοστής τριακοστής έβδομης αιτιολογικής σκέψεως της προκύπτει ότι η Επιτροπή έλαβε υπόψη της, ως συμφωνία υπό την έννοια του άρθρου 85 της Συνθήκης, για το εν λόγω χρονικό διάστημα, μόνον τη συμφωνία σχετικά με την αύξηση των τιμών στη Γερμανία από 1ης Ιανουαρίου 1992. Ομοίως, το γεγονός ότι η συμφωνία αυτή συνήφθη κατά τη συνάντηση της 10ης Δεκεμβρίου 1991 και όχι κατά τη συνάντηση της 9ης ή της 10ης Οκτωβρίου 1991 δεν είναι ικανό να ανατρέψει τα συμπεράσματα τα οποία η Επιτροπή συνάγει από αυτή τη σειρά συναντήσεων και σύμφωνα με τα οποία η δανική σύμπραξη, στην οποία μετείχε η προσφεύγουσα την εποχή εκείνη, συμπληρώθηκε, σε κάποιο χρονικό σημείο το φθινόπωρο του 1991, με συμφωνία σχετικά με την αύξηση των τιμών καταλόγου στη γερμανική αγορά. Εξάλλου, δεν αμφισβητείται ότι η συμφωνία αυτή,

η οποία, εν πάση περιπτώσει, συνήφθη το αργότερο τον Δεκέμβριο του 1991, αποτέλεσε ήδη αντικείμενο συζητήσεως κατά τη συνάντηση της 9ης ή της 10ης Οκτωβρίου 1991.

49 Τρίτον, φαίνεται ότι η Επιτροπή απέδειξε δεόντως ότι η προσφεύγουσα ήταν, στα τέλη του 1993, συμβαλλόμενο μέρος σε συμφωνία σχετικά με τον διαμερισμό της γερμανικής αγοράς.

50 Συναφώς, πρέπει να παρατηρηθεί ότι η ABB αναγνώρισε ότι, κατόπιν ανεξαρτήτου οικονομικού ελέγχου (audit) για τον καθορισμό των εσόδων κάθε παραγωγού το 1992, οι παραγωγοί κατέληξαν, στις 18 Αυγούστου 1993, σε συμφωνία σχετικά με τον διαμερισμό της γερμανικής αγοράς σύμφωνα με τα μερίδιά τους στην αγορά το 1992, σχετικά με έναν νέο ομοιόμορφο τιμοκατάλογο και σχετικά με τη μεταγενέστερη οργάνωση ενός συστήματος κυρώσεων (απάντηση της ABB). Κατά την ABB, σε συναντήσεις που πραγματοποιήθηκαν, στις 8 ή στις 9 Σεπτεμβρίου 1993 στην Κοπεγχάγη και, στη συνέχεια, στη Φρανκφούρτη, συνεχίστηκαν οι διαπραγματεύσεις για την κατανομή των μεριδίων αγοράς (απάντηση της ABB).

51 Όμως, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι, όσον αφορά τον ανεξάρτητο οικονομικό έλεγχο για τον καθορισμό των εισπράξεων του 1992, τα αναφερόμενα από την ABB ανταποκρίνονται στα συμπεράσματα που πρέπει να συναχθούν από το σημείωμα της ABB IC Møller της 19ης Αυγούστου 1993 (παράρτημα 53 της ανακοινώσεως των αιτιάσεων), το οποίο περιέχει πίνακα ο οποίος μνημονεύει, για τους Δανούς παραγωγούς καθώς επίσης και για τις Pan-Isovit και Henss Isoplus, τον κύκλο εργασιών και το μερίδιο αγοράς για το 1992, καθώς και έναν αριθμό που αντιπροσωπεύει το προβλεπόμενο για το 1994 μερίδιο αγοράς. Κατά την ABB, τα στοιχεία όσον αφορά τους κύκλους εργασιών και τα μερίδια αγοράς των εν λόγω επιχειρήσεων παραχωρήθηκαν από ένα ελβετικό γραφείο ανεξαρτήτων οικονομικών ελέγχων (απάντηση της ABB της 4ης Ιουνίου 1996). Όμως, η προσφεύγουσα, στη σελίδα 36 των παρατηρήσεών της επί της ανακοινώσεως των αιτιάσεων, αναγνώρισε ότι ένα ελβετικό γραφείο ανεξαρτήτων οικονομικών ελέγχων είχε διενεργήσει έλεγχο σχετικά με τις πωλήσεις. Όσον αφορά το αντικείμενο του ελέγχου αυτού, η αξιοπιστία της εξηγήσεως που παρέσχε η ABB δεν μπορεί να ανατραπεί από τον ισχυρισμό της προσφεύγουσας ότι η ίδια είχε απλώς ζητήσει ανεξάρτητο έλεγχο όσον αφορά τις πωλήσεις του διανομέα της στη Γερμανία, προκειμένου να παράσχει αξιόπιστα στοιχεία σχετικά με το συνολικό μέγεθος της γερμανικής αγο-

ράς. Πράγματι, δεν γίνεται εύκολα αντιληπτό πώς μια επιχείρηση συνεργάζεται με εταιρία ανεξαρτήτων οικονομικών ελέγχων παρέχοντάς της αριθμητικά στοιχεία όσον αφορά τις πωλήσεις της με μόνο σκοπό να μπορέσει, στη συνέχεια, να προσδιορίσει το δικό της μερίδιο αγοράς σε σχέση προς την συνολική αγορά, όταν οι λοιπές επιχειρήσεις που δέχθηκαν να υποβληθούν στον ίδιο ανεξάρτητο οικονομικό έλεγχο έχουν την απαίτηση να τους ανακοινωθεί το σύνολο των πληροφοριών σχετικά με τα μερίδια αγοράς.

52. Περαιτέρω, όσον αφορά το συμπέρασμα ότι συνήφθη συμφωνία αρχής ως προς τον διαμερισμό της αγοράς, η θέση της ABB, που εκτίθεται στην απάντησή της και σύμφωνα με την οποία οι επιχειρήσεις συμφώνησαν, τον Αύγουστο του 1993, για τον διαμερισμό της γερμανικής αγοράς, έστω και αν τα ακριβή μερίδια αγοράς κάθε συμμετέχοντος αποτελούσαν ακόμα αντικείμενο διαπραγματεύσεως που συνεχιζόταν από τη μία συνάντηση στην άλλη, επιβεβαιώνεται όχι μόνον από την αναφορά των μεριδίων αγοράς για το 1994 στο προμνησθέν σημείωμα της ABB IC Møller, αλλά και από σημείωμα της 18ης Αυγούστου 1993 προερχόμενο από την Pan-Isovit (παράρτημα 52 της ανακοινώσεως των αιτιάσεων) και από την πρόταση της ABB, στοιχεία τα οποία καταδεικνύουν, στο σύνολό τους, ότι, τον Αύγουστο και τον Σεπτέμβριο του 1993, διεξαγόταν διαπραγμάτευση σχετικά με την κατανομή των μεριδίων αγοράς στη Γερμανία.
53. Αφενός, η ύπαρξη τέτοιας διαπραγματεύσεως επιβεβαιώνεται από το προμνησθέν σημείωμα της 18ης Αυγούστου 1993, το οποίο συνέταξε η Pan-Isovit για τη μητρική της εταιρία και αφορούσε επίσκεψη που είχε πραγματοποιήσει στην προσφεύγουσα στις 3 Αυγούστου 1993 και από το οποίο προέκυπτε ότι η Pan-Isovit είχε πληροφορηθεί ότι η προσφεύγουσα «ενδιαφερόταν καταρχήν για τη σύναψη συμφωνιών ως προς τις τιμές, αλλά μόνον αν το μερίδιό της στην αγορά [...] [ήταν] το δέον» καθώς και ότι η προσφεύγουσα «προσπαθ[ούσε], σε συμφωνία με την ABB, να θέσει την Tarco υπό τον έλεγχό της στη Δανία και τη Γερμανία».
54. Αφετέρου, από την πρόταση της ABB επιβεβαιώνεται ότι, όσον αφορά τον διαμερισμό της αγοράς, τον Σεπτέμβριο του 1993 δεν απέμενε να συζητηθεί παρά το ύψος των ατομικών ποσοστώσεων. Συναφώς, πρέπει να παρατηρηθεί ότι η πρόταση της ABB, σχετικά με ένα σύστημα διαμερισμού της γερμανικής αγοράς βασιζόμενο στον ανεξάρτητο οικονομικό έλεγχο όσον αφορά τις εισπράξεις, με τις καταβολές που θα έπρεπε να πραγματοποιηθούν σε περίπτωση υπερβάσεως των χορηγηθεισών ποσοστώσεων, καθώς και σχετικά με κοινό τιμοκατάλογο, η προσφεύγουσα την παρέλαβε, σύμφωνα με τις παρατηρήσεις της επί της ανακοινώσεως των αιτιάσεων,

τον Σεπτέμβριο του 1993, την πρόταση δεν αυτή την υποστήριζαν οι Pan-Isovit και Henss/Isoplus. Όσον αφορά τα μερίδια αγοράς, πρέπει να παρατηρηθεί ότι τα ποσοστά που αναφέρει η πρόταση αυτή ανταποκρίνονται στους αριθμούς που μνημονεύονται στο προμνησθέν σημείωμα της ABB IC Møller («26» για την Pan-Isovit, «25» για την ABB Isolrohr, «12» για την προσφεύγουσα, «4» για την Dansk Rørindustri/Starpipes), εκτός από την Tarco και την Henss/Isoplus, στις οποίες χορηγούνται, κατά το τελευταίο αυτό έγγραφο, αντιστοίχως «17» και «16», ενώ η πρόταση της ABB μνημονεύει «17,7%» και «15,3%». Όμως, όσον αφορά την αύξηση του μεριδίου της Tarco, θα πρέπει να σημειωθεί ότι, στην απάντησή της, η ABB δήλωσε ότι οι αριθμοί για το 1994 που περιέχονταν στο σημείωμα της ABB IC Møller «αντικατοπτρίζουν τη συμφωνία που συνήφθη κατά τη συνάντηση της 18ης Αυγούστου [1993] και σύμφωνα με την οποία τα εν λόγω μερίδια αγοράς θα διατηρούνταν για το 1994, με ελαφρές αναπροσαρμογές κατόπιν των συζητήσεων που έγιναν κατά τη συνάντηση αυτή», καθώς και ότι, κατά τη συνάντηση της 8ης ή της 9ης Σεπτεμβρίου 1993, «το αντικείμενο της συναντήσεως φαίνεται να ήταν η συνέχιση της διαπραγματεύσεως σχετικά με τη χορήγηση μεριδίων αγοράς κατόπιν της εκθέσεως του [ελβετικού γραφείου ανεξαρτήτων οικονομικών ελέγχων]: προφανώς η Tarco επέμεινε να της χορηγηθεί το 18% της γερμανικής αγοράς». Ενόψει της συμπάσεως μεταξύ, αφενός, των δηλώσεων της ABB και, αφετέρου, της αυξήσεως του μεριδίου της Tarco που πρότειναν οι ABB, Pan-Isovit και Henss/Isoplus τον Σεπτέμβριο του 1993 σε σχέση προς το μερίδιο που μνημονεύεται τον Αύγουστο του 1993 στο σημείωμα της ABB IC Møller, θα πρέπει να συναχθεί ότι, μετά τις συναντήσεις που πραγματοποιήθηκαν τον Αύγουστο και τον Σεπτέμβριο του 1993, υπήρχε συμφωνία για τον διαμερισμό της γερμανικής αγοράς, έστω και αν συνεχιζόταν ακόμα η συζήτηση όσον αφορά τα ποσοστά.

55 Το επιχείρημα της προσφεύγουσας ότι δεν δέχθηκε το σύστημα υπό τους όρους που περιγράφονται στην πρόταση της ABB είναι αλυσιτελές. Πράγματι, οι διαδοχικές συναντήσεις κατά τη διάρκεια των οποίων οι επιχειρήσεις συγκεντρώνονταν για να συζητήσουν για την κατανομή των μεριδίων αγοράς δεν θα μπορούσαν να πραγματοποιηθούν αν δεν υπήρχε, την εποχή εκείνη, κοινή βούληση, μεταξύ των συμμετεχόντων στις συναντήσεις αυτές, για τον περιορισμό των πωλήσεων στη γερμανική αγορά μέσω της χορηγήσεως μεριδίων αγοράς σε κάθε επιχείρηση.

56 Όμως, κατά πάγια νομολογία, για να υφίσταται συμφωνία κατά την έννοια του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης αρκεί οι εμπλεκόμενες επιχειρήσεις να έχουν εκφράσει την κοινή τους βούληση να συμπεριφέρονται στην αγορά καθ' ορισμένο τρόπο (βλ., π.χ., αποφάσεις του Δικαστηρίου της 15ης Ιουλίου 1970, 41/69, ACF Chemiefarma κατά Επιτροπής, Συλλογή τόμος 1969-1971, σ. 397, σκέψη 112, και της 29ης Οκτωβρίου 1980, 209/78 έως 215/78 και 218/78, Van Landewyck κ.λπ.

κατά Επιτροπής, Συλλογή τόμος 1980/III, σ. 207, σκέψη 86, καθώς και προμνησθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Anic Partecipazioni, σκέψη 130· απόφαση του Πρωτοδικείου της 24ης Οκτωβρίου 1991, T-1/89, Rhône-Poulenc κατά Επιτροπής, Συλλογή 1991, σ. II-867, σκέψη 120).

- 57 Υπό τις συνθήκες αυτές, η Επιτροπή ορθώς συνήγαγε από τη συνέχιση των συναντιήσεων με θέμα την κατανομή των μεριδίων αγοράς, τον Αύγουστο και τον Σεπτέμβριο του 1993, ότι υπήρχε συμφωνία μεταξύ των συμμετεχόντων στις συναντήσεις αυτές τουλάχιστον επί της αρχής του διαμερισμού της γερμανικής αγοράς.
- 58 Είναι μιν αληθές ότι η Επιτροπή δεν απέδειξε την ύπαρξη μιας τέτοιας συμφωνίας επί της αρχής όσον αφορά το σύστημα των καταβολών που θα έπρεπε να διενεργηθούν σε περίπτωση υπερβάσεως των χρηρηγηθεισών ποσοστώσεων και όσον αφορά τον κοινό τιμοκατάλογο. Ωστόσο, αυτό δεν αναιρεί τα συμπεράσματα της αποφάσεως, δεδομένου ότι από το τρίτο εδάφιο της εκατοστής τριακοστής έβδομης αιτιολογικής σκέψεως της προκύπτει ότι η Επιτροπή δεν έλαβε υπόψη της, ως συμφωνία κατά την έννοια του άρθρου 85 της Συνθήκης, τον Αύγουστο του 1993, παρά τη συμφωνία επί του καθεστώτος ποσοστώσεων υπό μορφή μεριδίων αγοράς.
- 59 Ως προς τη συμμετοχή της προσφεύγουσας σε μια τέτοια συμφωνία επί της αρχής ως προς τον διαμερισμό της γερμανικής αγοράς, πρέπει να παρατηρηθεί ότι, όσον αφορά τις συναντήσεις της 30ής Ιουνίου και της 18ης ή 19ης Αυγούστου 1993, των οποίων ισχυρίζεται ότι δεν διατηρεί καμία ανάμνηση, η παρουσία της επιβεβαιώνεται από την απάντηση της ABB ενώ, όσον αφορά τη συνάντηση της 8ης ή 9ης Σεπτεμβρίου 1993, η ίδια η προσφεύγουσα αναγνώρισε ότι παρέστη στη συνάντηση αυτή.
- 60 Συναφώς, παρατηρείται ότι, ακόμα και αν η προσφεύγουσα δεν ήταν παρούσα στις συναντήσεις της 30ής Ιουνίου και της 18ης ή 19ης Αυγούστου 1993, από τη δικογραφία προκύπτει ότι είχε, τουλάχιστον, εμπλακεί στη διαπραγμάτευση στο πλαίσιο της οποίας πραγματοποιήθηκαν οι δύο αυτές συναντήσεις. Αφετέρου, πράγματι, πρέπει να παρατηρηθεί ότι η προσφεύγουσα, δίνοντας τη συγκατάθεσή της, το καλοκαίρι του 1993, για τη διενέργεια ανεξαρτήτου οικονομικού ελέγχου σχετικά με

τις πωλήσεις της στη γερμανική αγορά, συμμορφώθηκε σε σχετική απόφαση που είχε ληφθεί κατά τη συνάντηση της 30ής Ιουνίου 1993. Αφετέρου, η προσφεύγουσα αναγνώρισε ότι, σε συνάντηση με την ABB τον Ιούνιο του 1993, ο διαμερισμός της γερμανικής αγοράς αποτέλεσε αντικείμενο συζητήσεως στη διάρκεια της οποίας η ίδια δήλωσε ότι δεν ήταν διατεθειμένη να δεχθεί μια κατανομή της εν λόγω αγοράς μεταξύ, αφενός, των γερμανικών επιχειρήσεων και, αφετέρου, των δανικών επιχειρήσεων, μικρότερη της σχέσεως «60-40» για την αγορά αυτή (παρατηρήσεις επί της ανακοινώσεως των αιτιάσεων). Το ενδεχόμενο της κατανομής σύμφωνα με τα ποσοστά αυτά αντιμετώπιζε συγχρόνως και η ABB, σύμφωνα με το σημείωμα της τελευταίας της 2ας Ιουλίου 1993, με το οποίο προετοιμάστηκε η συνάντηση με την προσφεύγουσα (παράρτημα 48 της ανακοινώσεως των αιτιάσεων) και στο οποίο η ABB ανέφερε ότι η προσφεύγουσα επιθυμούσε, στην πραγματικότητα, μεγαλύτερο μερίδιο αγοράς. Όμως, από το τελευταίο αυτό έγγραφο καθώς και από το σημείωμα της Pan-Isnovit της 18ης Αυγούστου 1993 προκύπτει ότι, ακόμα και αν, πριν από τη συνάντηση της 18ης ή 19ης Αυγούστου 1993, δεν υπήρχε ακόμα συμφωνία ως προς τον διαμερισμό της γερμανικής αγοράς, η προσφεύγουσα συγκαταλεγόταν μεταξύ των επιχειρήσεων που επεδίωκαν την επίτευξη μιας τέτοιας συμφωνίας.

61 Υπό τις συνθήκες αυτές, η προσφεύγουσα δεν μπορεί να απεκδυθεί την ευθύνη της για τη συμφωνία επί της αρχής ως προς τον διαμερισμό της γερμανικής αγοράς ισχυριζόμενη ότι, κατά τη συνάντηση της 8ης ή 9ης Σεπτεμβρίου 1993, δήλωσε ότι δεν επιθυμούσε να συνάψει καμία συμφωνία στη Γερμανία και ότι, κατά τη συνάντηση της 29ης Σεπτεμβρίου 1993, δεν δέχθηκε την πρόταση της ABB.

62 Συναφώς, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η προσφεύγουσα, κατά τις συναντήσεις της 8ης ή 9ης και της 29ης Σεπτεμβρίου 1993 δεν αποστασιοποιήθηκε δημοσίως έναντι της συμφωνίας επί της αρχής ως προς τον διαμερισμό της γερμανικής αγοράς που αποτέλεσε το αντικείμενο των διαπραγματεύσεων του Αυγούστου και του Σεπτεμβρίου του 1993. Είναι αληθές ότι, αν, στο τέλος, η συμφωνία σχετικά με τον διαμερισμό της γερμανικής αγοράς δεν κατέληξε σε γραπτή συμφωνία και, στη συνέχεια, απέτυχε παντελώς, αυτό οφείλεται κυρίως στη συμπεριφορά της προσφεύγουσας, όπως αναγνώρισε η ABB στην απάντησή της. Ωστόσο, στον βαθμό που υπήρχε, σε μια ορισμένη στιγμή, ένα consensus επί της αρχής του διαμερισμού της γερμανικής αγοράς, η προσφεύγουσα δεν απέδειξε επαρκώς ότι, κατά τον χρόνο εκείνο, έλαβε θέση επιτρέπουσα στους λοιπούς συμμετέχοντες στη διαπραγμάτευση να εννοήσουν ότι κρατούσε αποστάσεις όσον αφορά την αρχή ενός τέτοιου διαμερισμού. Πράγματι, από το σύνολο των εγγράφων που περιγράφονται ανωτέρω στις σκέψεις 52 έως 54 προκύπτει ότι, στη διάρκεια των μηνών Αυγούστου και Σεπτεμβρίου, άλλοι

συμμετέχοντες, όπως η Pan-Isovit και η ABB, δεν εννόησαν τη στάση της προσφεύγουσας ως αποστασιοποίηση έναντι της αρχής του διαμερισμού της αγοράς.

- 63 Όμως, συμμετέχοντας στις διαπραγματεύσεις που πραγματοποιήθηκαν τον Αύγουστο και τον Σεπτέμβριο του 1993, ιδίως με την παρουσία της στη συνάντηση της 8ης ή 9ης Σεπτεμβρίου 1993, χωρίς να αποστασιοποιηθεί δημοσίως από το περιεχόμενό της, η προσφεύγουσα έδωσε στους λοιπούς συμμετέχοντες την εντύπωση ότι προσυπέγραφε τα αποτελέσματα της συναντήσεως και ότι θα συμμορφωνόταν προς αυτά, έτσι ώστε να μπορεί να θεωρηθεί ότι αποδεδειγμένως μετέσχε στη συμφωνία που προέκυψε από την εν λόγω συνάντηση (βλ. την παρατιθέμενη ανωτέρω στη σκέψη 39 νομολογία).
- 64 Δεδομένου ότι η Επιτροπή δεν προσάπτει στην προσφεύγουσα ότι προσυπέγραψε συμφωνία, κατά την έννοια του άρθρου 85 της Συνθήκης, σχετικά με σύστημα αντισταθμιστικών πληρωμών ή σχετικά με ενιαίο τιμοκατάλογο, ούτε υποστηρίζει ότι η συμφωνία για τον διαμερισμό της γερμανικής αγοράς τέθηκε όντως σε εφαρμογή, ματαίως η προσφεύγουσα επικαλείται το γεγονός ότι εναντιώθηκε στη σύναψη γραπτής συμφωνίας σχετικά με τις αντισταθμιστικές πληρωμές και τον ενιαίο τιμοκατάλογο, καθώς και το ότι η συμφωνία για τον διαμερισμό της αγοράς δεν τέθηκε σε εφαρμογή.
- 65 Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι, όσον αφορά την περίοδο από τον Νοέμβριο του 1990 έως τον Σεπτέμβριο του 1993, η Επιτροπή απέδειξε επαρκώς κατά νόμον τη συμμετοχή της προσφεύγουσας στις συμφωνίες για την αύξηση των τιμών εκτός της Δανίας το 1990, για την αύξηση των τιμών στη Γερμανία από 1ης Ιανουαρίου 1992, για τον καθορισμό των τιμών και την κατανομή των σχεδίων στην Ιταλία και για το καθεστώς ποσοστώσεων υπό μορφή μεριδίων αγοράς τον Αύγουστο του 1993.
- 66 Συνεπώς, τα επιχειρήματα της προσφεύγουσας όσον αφορά τη συμμετοχή της στις βλάπτουσες τον ανταγωνισμό δραστηριότητες, εκτός της δανικής αγοράς, κατά την περίοδο 1990-1993 πρέπει να απορριφθούν.

2. Επί της αναστολής της συμμετοχής στη σύμπραξη το 1993 και επί της συμμετοχής στη σύμπραξη από το 1994 και μετά

— Επιχειρήματα των διαδίκων

- 67 Η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι αποχώρησε από τη σύμπραξη τον Απρίλιο του 1993. Συνεπώς, κατ' αυτήν, κακώς αναφέρει η Επιτροπή ότι, την εποχή εκείνη, «η μείωση των τιμών στη Δανία ήταν συνέπεια ενός αγώνα επικράτησης μεταξύ των μελών του καρτέλ και όχι της εγκατάλειψής του». Η απόσυρσή της από τη σύμπραξη επιβεβαιώνεται από διάφορα εσωτερικά υπομνήματα της ABB, τα οποία αναφέρονται στην «αντίθετη προς τη συμφωνία» και «επιθετική» συμπεριφορά της, καθώς και στη σοβαρή αλλοίωση του διαμερισμού της δανικής αγοράς εξ αιτίας της διεκδικήσεως, εκ μέρους της, μεγαλύτερου μεριδίου αγοράς.
- 68 Όσον αφορά τη Γερμανία πριν από το 1994 και τη Δανία από τον Απρίλιο του 1993 έως το 1994, δεν πρέπει να υποτιμάται η σοβαρότητα των τριβών στο πλαίσιο της συμπράξεως, όταν αυτές οι τριβές είχαν ως αποτέλεσμα την αποχώρηση της προσφεύγουσας από τη σύμπραξη το 1993. Όσον αφορά την περίοδο 1993/1994, η Επιτροπή δεν απέδειξε την ελάχιστη παράλληλη συμπεριφορά στην οικεία αγορά, η οποία, αντιθέτως, χαρακτηριζόταν από πόλεμο τιμών.
- 69 Η προσφεύγουσα δεν αμφισβητεί ότι μετέσχε σε περιστασιακές συναντήσεις το 1993 και το 1994. Έτσι, μετέσχε σε συνάντηση με την ABB, στις 5 και 6 Ιουλίου 1993, κατά την οποία απέρριψε τις προτάσεις της ABB που απέβλεπαν στην επανένταξή της στη σύμπραξη. Ωστόσο, η συμμετοχή αυτή δεν μπορεί να αποτελέσει απόδειξη αδιάλειπτης παράλληλης συμπεριφοράς στη διάρκεια της αμφισβητούμενης περιόδου. Η συμμετοχή ορισμένων ενδιαφερομένων επιχειρήσεων σε περιστασιακές συναντήσεις όσον αφορά τη γερμανική αγορά και μόνον στερείται σημασίας, καθόσον όλες οι επιχειρήσεις αυτές, ειδικότερα δε η προσφεύγουσα, είχαν καθορίσει ανεξάρτητα τη

στάση τους στην επίμαχη αγορά. Συνεπώς, προκειμένου να αποδειχθεί η ύπαρξη εναρμονισμένης πρακτικής, δεν αρκεί να έλαβαν χώρα επαφές, κατά το πέρασ των οποίων οι επιχειρήσεις δεν κατέληξαν σε συμφωνία σχετικά με τον διαμερισμό της αγοράς. Πράγματι, η κατάσταση στην οικεία αγορά κατά τα προ του 1995 έτη καταδεικνύει σαφώς ότι δεν υπήρξε παράλληλη συμπεριφορά.

- 70 Όσον αφορά την ευρωπαϊκή σύμπραξη, η προσφεύγουσα αναγνωρίζει ότι παρέστη στη συνάντηση της 3ης Μαΐου 1994, στη διάρκεια της οποίας συζητήθηκαν οι τιμές στη γερμανική αγορά, αμφισβητεί όμως ότι χρησιμοποίησε οποιονδήποτε τιμοκατάλογο την εποχή εκείνη. Περαιτέρω, ισχυρίζεται ότι δεν θυμάται να μετέσχε στη συνάντηση της 18ης Αυγούστου 1994 στην Κοπεγχάγη και ότι μετέσχε σε πολυμερή συνάντηση για πρώτη φορά στις 30 Σεπτεμβρίου 1994. Ωστόσο, η απόφαση αναφέρει εσφαλμένως ότι υπήρχε συνολική συμφωνία ως προς τον διαμερισμό της ευρωπαϊκής αγοράς ήδη από το φθινόπωρο του 1994. Κατά την προσφεύγουσα, μόλις στις 20 Μαρτίου 1995 συνήφθη ένας τελικός διακανονισμός όσον αφορά την αγορά αυτή και μόνον από την ημερομηνία αυτή περίπου και μετά σημειώθηκαν απόπειρες εφαρμογής της συμφωνίας αυτής. Όσον αφορά τη γερμανική αγορά, η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι η πρώτη συνάντηση της ομάδας επαφής, στις 7 Οκτωβρίου 1994, δεν κατέληξε σε καμία συμφωνία. Η πρώτη συνάντηση κατά την οποία αποφασίστηκε η ανάθεση μεμονωμένων σχεδίων στους συμμετέχοντες πραγματοποιήθηκε τον Ιανουάριο του 1995. Όσον αφορά τη δανική αγορά, η τυπική συμφωνία περί διαμερισμού της αγοράς δεν είχε καν τεθεί σε ισχύ τον Μάρτιο του 1995.
- 71 Κατά την καθής, η προσφεύγουσα δεν αποχώρησε από τη σύμπραξη τον Απρίλιο του 1993. Καθ' όλη τη διάρκεια της παραβάσεως, εξακολούθησε να παρίσταται στις τακτικές συναντήσεις. Στην πραγματικότητα, όλες οι απειλές που διατύπωσε είχαν ως σκοπό να της αναγνωριστεί μεγαλύτερη ποσόστωση από την ABB. Επιπλέον, παρέστη στις συναντήσεις τον Αύγουστο και τον Σεπτέμβριο του 1993 και δέχτηκε, το φθινόπωρο του 1993 ή στις αρχές του 1994, να συμβάλει στον μισθό του προσληφθέντος στελέχους της Powerpipe, κατόπιν αιτήματος της ABB.
- 72 Κατά την καθής, ματαιώς η προσφεύγουσα επιχειρεί να αποδείξει ότι η σύμπραξη είχε ανασταλεί κατά την περίοδο 1993-1994, καθόσον η Επιτροπή, στην ίδια την απόφαση, αναγνωρίζει ότι, παρά τη συνέχιση των διμερών επαφών μεταξύ των συμμετεχόντων στη σύμπραξη, οι διάφοροι διακανονισμοί είχαν ανασταλεί κατά την περίοδο από τα τέλη του 1993 έως τις αρχές του 1994.

— Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

- 73 Τα επιχειρήματα της προσφεύγουσας πρέπει να νοηθούν υπό την έννοια ότι, μετά την υποτιθέμενη απόσυρσή της από τη σύμπραξη, τον Απρίλιο του 1993, μόλις από τον Μάρτιο του 1995 και μετά, κατόπιν της συνάψεως τελικής συμφωνίας σχετικά με τον διαμερισμό της ευρωπαϊκής αγοράς, μετέσχε σε συμφωνία ή εναρμονισμένη πρακτική κατά την έννοια του άρθρου 85 της Συνθήκης.
- 74 Πρώτον, πρέπει να παρατηρηθεί ότι, αντίθετα προς τους ισχυρισμούς της προσφεύγουσας, από την αλλοίωση της δανικής συμπράξεως, περί τον Απρίλιο του 1993, δεν μπορεί να συναχθεί ότι η προσφεύγουσα, κατά την εποχή εκείνη, έπαυσε να μετέχει στις ανταναταγωνιστικές συμπεριφορές στον τομέα της αστικής κεντρικής θερμάνσεως.
- 75 Αρκεί, συναφώς, να παρατηρηθεί ότι, ακόμα και αν, από τον Μάρτιο ή τον Απρίλιο του 1993 και μετά, οι τιμές στη δανική αγορά άρχισαν να μειώνονται και δεν τηρούνταν πλέον οι διακανονισμοί σχετικά με την ανάθεση των σχεδίων, οι Δανοί παραγωγοί καθώς και οι Pan-Isonit και Henss/Isoplus εξακολούθησαν τις διαπραγματεύσεις σχετικά με τον διαμερισμό της γερμανικής αγοράς σε συναντήσεις που πραγματοποιήθηκαν στις 30 Ιουνίου 1993 στην Κοπεγχάγη, στις 18 ή 19 Αυγούστου 1993 στη Ζυρίχη και στις 8 ή 9 Σεπτεμβρίου 1993 στην Κοπεγχάγη και τη Φρανκφούρτη, οι οποίες κατέληξαν σε μια συμφωνία επί της αρχής, τον Αύγουστο του 1993, η οποία στη συνέχεια συγκεκριμενοποιήθηκε στις συναντήσεις του Σεπτεμβρίου του 1993. Όπως παρατηρήθηκε ανωτέρω στις σκέψεις 59 έως 63, η Επιτροπή απέδειξε επαρκώς κατά δίκαιο ότι η προσφεύγουσα μετέσχε στις διαπραγματεύσεις αυτές, ιδίως με την παρουσία της στη συνάντηση της 8ης ή 9ης Σεπτεμβρίου 1993.
- 76 Στο πλαίσιο αυτό, συνεπώς, ορθώς αναφέρει η Επιτροπή, στην τριακοστή έβδομη αιτιολογική σκέψη της αποφάσεως, ότι, την εποχή εκείνη, η πτώση των τιμών στη Δανία ήταν συνέπεια ενός αγώνα επικρατήσεως μεταξύ των μελών της συμπράξεως και όχι της εγκαταλείψεώς της.

- 77 Δεύτερον, όσον αφορά την περίοδο που ακολούθησε την αλλοίωση της συμφωνίας για τον διαμερισμό της γερμανικής αγοράς, στον Σεπτέμβριο ή τον Οκτώβριο του 1993, θα πρέπει να διευκρινιστεί ότι η ίδια η Επιτροπή αναγνώρισε στην απόφασή της ότι, στη διάρκεια της περιόδου αυτής, δεν σημειώθηκαν στην αγορά συμπεριφορές βλάπτουσες τον ανταγωνισμό.
- 78 Πράγματι, στην πεντηκοστή δεύτερη αιτιολογική σκέψη της αποφάσεώς της, η Επιτροπή ανέφερε ότι, την εποχή εκείνη, στο διάστημα μερικών μηνών, σημειώθηκε μείωση των τιμών κατά 20 % στις κυριότερες εθνικές αγορές. Η Επιτροπή παρατήρησε ότι οι παραγωγοί συνέχισαν, ωστόσο, να συναντώνται, έστω και αν, επί ορισμένο χρονικό διάστημα, οι πολυμερείς συναντήσεις αντικαταστάθηκαν από διμερείς και τριμερείς επαφές. Κατά την Επιτροπή, είναι πολύ πιθανό να επεδίωξε η ABB, κατά τις επαφές αυτές, να διαπραγματευθεί έναν νέο διακανονισμό ώστε να αποκατασταθεί η «τάξη» στις αγορές αυτές (πέμπτο εδάφιο της πεντηκοστής δεύτερης αιτιολογικής σκέψεως της αποφάσεως). Σύμφωνα με την απόφαση, η προσφεύγουσα συναντήθηκε με την ABB στις 28 Ιανουαρίου, στις 23 Φεβρουαρίου και στις 11 Μαρτίου 1994, καθώς και με την Tarco στις 8 Ιανουαρίου και στις 19 Μαρτίου 1994 (έκτο και έβδομο εδάφιο της πεντηκοστής δεύτερης αιτιολογικής σκέψεως). Ωστόσο, όσον αφορά αυτή τη σειρά συναντήσεων, δεν υφίσταται κανένα στοιχείο, εκτός από τον ισχυρισμό της προσφεύγουσας ότι η Tarco της είχε ζητήσει ανεπιτυχώς αντιστάθμιση ως όρο για την έναρξη «ειρηνευτικών συνομιλιών» (έβδομο εδάφιο της πεντηκοστής δεύτερης αιτιολογικής σκέψεως της αποφάσεως).
- 79 Περαιτέρω, η Επιτροπή, στην πεντηκοστή τρίτη αιτιολογική σκέψη της αποφάσεώς της, παρατήρησε ότι συναντήσεις μεταξύ των έξι παραγωγών πραγματοποιήθηκαν και πάλι στις 7 Μαρτίου, στις 15 Απριλίου και στις 3 Μαΐου 1994. Στις συναντήσεις αυτές των μηνών Μαρτίου και Απριλίου, οι συζητήσεις στράφηκαν κυρίως γύρω από τις αυξήσεις τιμών, φαίνεται όμως ότι απέβησαν άκαρπες. Ωστόσο, μετά τη συνάντηση της 3ης Μαΐου 1994, στην οποία έλαβαν μέρος η προσφεύγουσα, η ABB, η Henss και η Pan-Isovit, καταρτίστηκε ένας τιμοκατάλογος ο οποίος επρόκειτο να χρησιμεύσει ως βάση για το σύνολο των παραδόσεων στη γερμανική αγορά (πρώτο εδάφιο της πεντηκοστής τέταρτης αιτιολογικής σκέψεως της αποφάσεως). Κατά την Επιτροπή, είναι πιθανόν, στη διάρκεια συναντήσεως μεταξύ των έξι μεγαλύτερων επιχειρήσεων και της Brugg, στις 18 Αυγούστου 1994, να συμφωνήθηκε η κατάρτιση ενός νέου κοινού τιμοκαταλόγου και ο περιορισμός των εκπτώσεων σε ένα ορισμένο επίπεδο (τρίτο εδάφιο της πεντηκοστής έκτης αιτιολογικής σκέψεως της αποφάσεως).

80 Συνεπώς, όσον αφορά το χρονικό διάστημα μετά τον Σεπτέμβριο ή τον Οκτώβριο του 1993, η Επιτροπή αναγνώρισε ότι, ακόμα και αν συνεχίστηκαν οι επαφές μεταξύ των επιχειρήσεων, δεν υφίσταται απόδειξη περί συμφωνίας ή εναρμονισμένης πρακτικής κατά την έννοια του άρθρου 85 της Συνθήκης μέχρι τη διαπραγμάτευση για την αύξηση των τιμών στη γερμανική αγορά. Όσον αφορά την τελευταία αυτή διαπραγμάτευση, στην απόφαση αναγνωρίζεται ότι μόνο μετά τη συνάντηση της 3ης Μαΐου 1994 η διαπραγμάτευση αυτή κατέληξε σε συμφωνία.

81 Ομοίως, η Επιτροπή θεώρησε, στο μέρος της αποφάσεως που είναι αφιερωμένο στη νομική αξιολόγηση των πραγματικών περιστατικών, ότι υπήρξε «αδράνεια» των διακανονισμών της συμπράξεως. Καταρχάς, κατά την εκτίμηση της φύσεως της παραβάσεως στην υπό κρίση υπόθεση, η Επιτροπή αναγνώρισε ότι, καιτοι υπήρχε συνέχεια μεταξύ της δανικής και της ευρωπαϊκής συμπράξεως έτσι ώστε να αποτελούν ένα ενιαίο και συνεχές αδίκημα, οι διακανονισμοί αδράνησαν επί ένα βραχύ χρονικό διάστημα (τρίτο εδάφιο της εκατοστής τεσσαρακοστής πέμπτης αιτιολογικής σκέψεως της αποφάσεως). Πιο συγκεκριμένα, η Επιτροπή αναφέρει συναφώς, στο τρίτο εδάφιο της εκατοστής τεσσαρακοστής πρώτης αιτιολογικής σκέψεως της αποφάσεως, ότι, όσον αφορά το χρονικό διάστημα από τον Σεπτέμβριο του 1993 έως τον Μάρτιο του 1994, «[η] όποια ανάπαυλα θα μπορούσε να θεωρηθεί ως αναστολή των κανονικών ρυθμίσεων και σχέσεων, δεδομένου ότι οι παραγωγοί σύντομα συνειδητοποίησαν ότι ένας παρατεταμένος αγώνας επικράτησης θα απέβαινε εις βάρος τους και επέστρεψαν στην τράπεζα των διαπραγματεύσεων». Επίσης, εκτιμώντας τη διάρκεια της παραβάσεως, η Επιτροπή παρατήρησε ότι, «[κ]ατά τους έξι πρώτους μήνες από τον Οκτώβριο του 1993 μέχρι τον Μάρτιο του 1994, μπορεί να θεωρησει κανείς ότι οι ρυθμίσεις είχαν περιέλθει σε αδράνεια, αν και (όπως υποστηρίζει η ABB) οι διαβουλεύσεις συνεχίστηκαν σε διμερή και τριμερή βάση» και ότι «[τ]ον Μάιο του 1994 η αθέμητη σύμπραξη είχε ήδη ανασυγκροτηθεί στη Γερμανία, με τη θέση σε εφαρμογή του “καταλόγου με τις ευρωπαϊκές τιμές”» (πρώτο εδάφιο της εκατοστής πεντηκοστής δεύτερης αιτιολογικής σκέψεως της αποφάσεως).

82 Στο πλαίσιο αυτό, η προσφεύγουσα δεν μπορεί να ισχυρισθεί ότι η Επιτροπή της προσήψε, με την απόφασή της, ότι μετέσχε σε αντιανταγωνιστική δραστηριότητα κατά το χρονικό διάστημα που ακολούθησε την άρνησή της να προσυπογράψει τη συμφωνία σχετικά με τον διαμερισμό της γερμανικής αγοράς, ήτοι από τον Σεπτέμβριο-Οκτώβριο του 1993 έως τον Μάρτιο του 1994.

- 83 Περαιτέρω, όσον αφορά την αναθέριμανση της συμπράξεως, θα πρέπει να παρατηρηθεί ότι ορθώς η Επιτροπή διαπίστωσε ότι η προσφεύγουσα μετέσχε σε συμφωνία σχετικά με τον τιμοκατάλογο για τη γερμανική αγορά, κατόπιν της συναντήσεως που πραγματοποιήθηκε στις 3 Μαΐου 1994, και, στη συνέχεια, ήδη από το φθινόπωρο του 1994, σε συμφωνία για την εγκαθίδρυση καθεστώτος ποσοτώσεων στην ευρωπαϊκή αγορά.
- 84 Καταρχάς, όσον αφορά τον τιμοκατάλογο της γερμανικής αγοράς, πρέπει να παρατηρηθεί ότι, σύμφωνα με την απάντηση της ABB, υπήρχε ένας τιμοκατάλογος ο οποίος, κατόπιν της συναντήσεως της 3ης Μαΐου 1994 στο Αννόβερο, έπρεπε να ισχύει για όλες τις παραδόσεις προς τους Γερμανούς προμηθευτές. Αυτό επιβεβαιώνεται από την επιστολή της 10ης Ιουνίου 1994, με την οποία ο Henss και οι διευθυντές της προσφεύγουσας, της ABB, της Dansk Rørdindustri, της Pan-Isovit και της Tarco κλήθηκαν από τον συντονιστή της συμπράξεως σε συνάντηση που επρόκειτο να πραγματοποιηθεί στις 18 Αυγούστου 1994 (παράρτημα 56 της ανακοινώσεως των αιτιάσεων) και στην οποία αναφέρονται τα εξής:

«Η συνάντηση για την κατάσταση της αγοράς στην ΟΔΓ έχει προς το παρόν προγραμματιστεί για την ακόλουθη ημερομηνία:

Πέμπτη 18 Αυγούστου 1994 και ώρα 11.00 [...].

Δεδομένου ότι ο πίνακας της 9ης Μαΐου 1994 δεν είναι πλήρης ως προς ορισμένα στοιχεία και, ως εκ τούτου, οι συγκρίσεις προσφορών προκάλεσαν σημαντικές αντιπαραθέσεις και ερμηνευτικές αποκλίσεις, επιτρέψτε μου να συμπληρώσω τα στοιχεία που λείπουν με τον ακόλουθο πίνακα.»

85 Από την επιστολή αυτή προκύπτει ότι υπήρχε ήδη ένας τιμοκατάλογος που έπρεπε να εφαρμόζεται στις υποβαλλόμενες προσφορές και του οποίου η εφαρμογή είχε ήδη αρχίσει, έστω και με προβλήματα. Η ύπαρξη ενός τέτοιου τιμοκαταλόγου επιβεβαιώνεται από την Tarco στην από 31 Μαΐου 1996 δεύτερη απάντησή της στην αίτηση παροχής πληροφοριών της 13ης Μαρτίου 1996, η οποία μνημονεύει έναν τιμοκατάλογο που είχε αποστείλει ο συντονιστής της συμπράξεως στους διευθυντές «πιθανώς τον Μάιο του 1994». Σύμφωνα με την απάντηση της ABB, στη συνέχεια, κατά τη συνάντηση της 18ης Αυγούστου 1994 στην Κοπεγχάγη, συζητήθηκαν μέτρα για τη «βελτίωση» του επιπέδου τιμών στη Γερμανία.

86 Όσον αφορά τη συμμετοχή της προσφεύγουσας στη συμφωνία αυτή για τον κοινό τιμοκατάλογο, πρέπει να παρατηρηθεί ότι η ίδια αναγνωρίζει ότι παρίστατο στη συνάντηση της 3ης Μαΐου 1994, κατά την οποία συζητήθηκε η κατάσταση των τιμών στη γερμανική αγορά, και ότι, στη συνέχεια, όντως της απεστάλη ένας τιμοκατάλογος. Εξάλλου, πρέπει να θεωρηθεί αποδεδειγμένο ότι η προσφεύγουσα μετέσχε στη συνάντηση της 18ης Αυγούστου 1994, έστω και αν η ίδια ισχυρίζεται, ενώπιον του Πρωτοδικείου, ότι ο διευθυντής πωλήσεών της είχε μεν την πρόθεση να παραστεί αλλά τελικά δεν το έπραξε. Πράγματι, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η παρουσία ενός εκπροσώπου της προσφεύγουσας στη συνάντηση αυτή επιβεβαιώθηκε όχι μόνον από την ίδια την προσφεύγουσα, μέσω του πίνακα των επαγγελματικών ταξιδιών του διευθυντή πωλήσεών της που επισυνάφθηκε στην από 25 Απριλίου 1996 απάντησή της στην αίτηση παροχής πληροφοριών της 13ης Μαρτίου 1996, αλλά και από την απάντηση της ABB και από την Brugg (πίνακας του παραρτήματος 2 της από 9 Αυγούστου 1996 απαντήσεως της Brugg στην αίτηση παροχής πληροφοριών). Ενόψει της επιστολής προσκλήσεως στη συνάντηση της 18ης Αυγούστου 1994, η οποία απευθυνόταν στην προσφεύγουσα και μνημόνευε τον τιμοκατάλογο που της είχε αποσταλεί, η Επιτροπή ορθώς συνήγαγε από την παρουσία της στις συναντήσεις της 3ης Μαΐου και της 18ης Αυγούστου 1994 ότι η προσφεύγουσα μετέσχε στη συμφωνία για τον τιμοκατάλογο.

87 Υπενθυμίζεται, συναφώς, ότι η προσφεύγουσα δεν μπορεί να επικαλεστεί το γεγονός ότι ουδέποτε εφάρμοσε τη συμφωνία αυτή, δεδομένου ότι το γεγονός απλώς ότι μια επιχείρηση η οποία μετέσχε με άλλες επιχειρήσεις σε συναντήσεις κατά τις οποίες ελήφθησαν αποφάσεις ως προς τις τιμές δεν τηρεί τις συμφωνηθείσες τιμές δεν αναιρεί το αντανταγωνιστικό αντικείμενο των συναντήσεων αυτών και, επομένως,

τη συμμετοχή της συγκεκριμένης επιχειρήσεως στη σύμπραξη, αλλά το πολύ αποδεικνύει ότι η επιχείρηση αυτή δεν εφάρμοσε τις εν λόγω συμφωνίες (βλ. προπαρατεθείσα ανωτέρω στη σκέψη 47 νομολογία).

88. Περαιτέρω, όσον αφορά τη συμφωνία περί διαμερισμού της ευρωπαϊκής αγοράς, πρέπει να διευκρινιστεί ότι η προσφεύγουσα αναγνωρίζει μεν ότι, κατά τη συνάντηση της 30ής Σεπτεμβρίου και, στη συνέχεια, κατά τις άλλες συναντήσεις στις 12 Οκτωβρίου και στις 16 Νοεμβρίου 1994, διεξήχθη συζήτηση ως προς τον διαμερισμό της ευρωπαϊκής αγοράς, αλλά υποστηρίζει ότι συμφωνία επιτεύχθηκε μόλις τον Μάρτιο του 1995.
89. Συναφώς, πρέπει να παρατηρηθεί ότι η Επιτροπή απέδειξε επαρκώς κατά δίκαιο τον ισχυρισμό της ότι, κατά τη συνάντηση της 30ής Σεπτεμβρίου 1994, συνήφθη συμφωνία επί της αρχής ως προς την εγκαθίδρυση ενός καθεστώτος συνολικών ποσοστάσεων για την ευρωπαϊκή αγορά, ενώ τα ακριβή αριθμητικά μεγέθη για κάθε εθνική αγορά και η εφαρμογή τους θα αποφασίζονταν, σε κατώτερο επίπεδο, σε συσκέψεις των ομάδων επαφής (τέταρτο εδάφιο της πεντηκοστής ένατης αιτιολογικής σκέψεως της αποφάσεως).
90. Πράγματι, πρέπει να παρατηρηθεί, καταρχάς, ότι η ABB αναγνώρισε, με την απάντησή της, ότι η απόφαση επί της αρχής σχετικά με τον συνολικό διαμερισμό της ευρωπαϊκής αγοράς ελήφθη ήδη κατά τη συνάντηση του Σεπτεμβρίου 1994, ενώ η κατανομή των επιμέρους μεριδίων αποφασίστηκε αργότερα, κατά τη συνάντηση της 16ης Νοεμβρίου 1994. Περαιτέρω, όσον αφορά τη συνάντηση της 30ής Σεπτεμβρίου 1994, η προσφεύγουσα αναγνώρισε — διατεινόμενη έστω ότι ουδεμία συμφωνία συνήφθη και ότι ήταν απαραίτητη η συμμετοχή στη συμφωνία αυτή της Brugg και ενός άλλου Ευρωπαίου παραγωγού, της KWH — ότι υπήρχε ένα consensus προκειμένου να συνεχιστεί η διαδικασία, ότι συμφωνήθηκε ότι η προσφεύγουσα θα εξέταζε την πρόταση της ABB, ότι η ABB θα επισκεπτόταν όλες τις επιχειρήσεις, συμπεριλαμβανομένων των KWH και Brugg, για την εξεύρεση τελικής λύσεως και ότι τα μερίδια αγοράς θα καθορίζονταν αν και όταν η ABB επέτυχανε να εντάξει στη συμφωνία και την KWH. Παρατηρείται, όμως, ότι ο ισχυρισμός αυτός της προσφεύγουσας δεν μπορεί να αναιρέσει το συμπέρασμα, το οποίο η Επιτροπή άντλησε από την απάντηση της ABB, ότι οι μετασχόντες

στη συνάντηση της 30ής Σεπτεμβρίου 1994 συμφώνησαν επί της αρχής του διαμερισμού της ευρωπαϊκής αγοράς. Πράγματι, αναθέτοντας στην ABB να διαμορφώσει μια συμφωνία με όλες τις εμπλεκόμενες επιχειρήσεις, οι μετασχόντες στη συνάντηση αυτή κατέδειξαν την κοινή βούλησή τους να συντονίσουν τη συμπεριφορά τους στην αγορά μέσω της χορηγήσεως μεριδίων αγοράς σε κάθε επιχειρηματία, έστω και αν ο καθορισμός των μεριδίων καθενός από αυτούς εξηρτάτο από την ενδεχόμενη χορήγηση μεριδίων αγοράς στη Brugg και την KWH.

- 91 Κατά συνέπεια, δικαίως η Επιτροπή έκρινε ότι η συμφωνία περί διαμερισμού της ευρωπαϊκής αγοράς συνήφθη, ως προς το ζήτημα αρχής, κατά τη συνάντηση της 30ής Σεπτεμβρίου 1994, έστω και αν ο καθορισμός των επιμέρους μεριδίων επρόκειτο να αποφασιστεί αργότερα. Συναφώς, πρέπει ακόμα να παρατηρηθεί ότι, εν πάση περιπτώσει, η ημερομηνία της 20ής Μαρτίου 1995 δεν μπορεί να ληφθεί ως η ημερομηνία κατά την οποία η χορήγηση των μεριδίων της ευρωπαϊκής αποτέλεσε, για πρώτη φορά, αντικείμενο κοινής συμφωνίας, δεδομένου ότι, σύμφωνα με τις ταυτόσημες δηλώσεις στις οποίες προέβησαν η ABB, με την απάντησή της, και η Pan-Isonit (απάντηση της 17ης Ιουνίου 1996 στην αίτηση παροχής πληροφοριών), συνήφθη τέτοια συμφωνία κατά τη συνάντηση της 16ης Νοεμβρίου 1994.
- 92 Τέλος, παρατηρείται ότι, δεδομένου ότι η συμμετοχή της προσφεύγουσας στη συνολική συμφωνία περί διαμερισμού της ευρωπαϊκής αγοράς αποδεικνύεται από την παρουσία της στις συναντήσεις της 30ής Σεπτεμβρίου, της 12ης Οκτωβρίου και της 16ης Νοεμβρίου 1994, είναι αλυσιτελής ο ισχυρισμός ότι η συμφωνία αυτή δεν τέθηκε σε εφαρμογή σε διάφορες εθνικές αγορές παρά αργότερα, μετά τη σύναψη συμφωνιών στο πλαίσιο των εθνικών ομάδων επαφής.
- 93 Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι τα επιχειρήματα της προσφεύγουσας πρέπει να απορριφθούν στο μέτρο που αμφισβητούν τη διαπίστωση που περιέχεται στην απόφαση όσον αφορά την αναστολή της συμμετοχής της προσφεύγουσας στη σύμπραξη στις αρχές του 1993 και την εκ νέου συμμετοχή της στη σύμπραξη από τα τέλη του 1994.

- 94 Ωστόσο, πρέπει ακόμα να εξεταστεί η θέση της προσφεύγουσας, στο μέτρο που η τελευταία αμφισβητεί και την εκτίμηση της διάρκειας και του διαρκούς χαρακτήρα της παραβάσεως.

3. Επί της διάρκειας και του διαρκούς χαρακτήρα της παραβάσεως που προσάπτεται στην προσφεύγουσα

— Επιχειρήματα των διαδίκων

- 95 Η προσφεύγουσα παρατηρεί ότι, δεδομένου ότι επρόκειτο για δύο χωριστές συμπεράξεις, δεν μετέσχε σε παράβαση του άρθρου 85 της Συνθήκης επί μία συνεχόμενη περίοδο «από τον Νοέμβριο/Δεκέμβριο του 1990 περίπου μέχρι τον Μάρτιο ή τον Απρίλιο του 1996 τουλάχιστον», ήτοι επί συνολικό διάστημα 5 ετών και 5 μηνών. Αντιθέτως, θα πρέπει να ληφθεί υπόψη μάλλον χρονικό διάστημα 2 ετών και 3 μηνών όσον αφορά την αρχική δανική σύμπραξη και, όσον αφορά τη μεταγενέστερη ευρωπαϊκή σύμπραξη, αναλόγως της χώρας, χρονικό διάστημα 4 μηνών έως 16 ή 18 μηνών το πολύ στην περίπτωση της Γερμανίας.
- 96 Στο μέτρο που η καθής υποστηρίζει ότι έλαβε υπόψη το γεγονός ότι, «στην αρχή, οι ρυθμίσεις ήταν ατελείς και περιορισμένης ισχύος εκτός της δανικής αγοράς», θα πρέπει να παρατηρηθεί ότι η διαπίστωση παραβάσεως λιγότερο εκτεταμένης θα έπρεπε να οδηγήσει σε εκτίμηση της παραβάσεως ως λιγότερο σοβαρής και όχι σε μείωση της διάρκειάς της.
- 97 Η καθής παρατηρεί ότι η σύμπραξη συνιστούσε πράγματι συνολική παράβαση και όχι μια σειρά πολλαπλών αλλά χωριστών διακανονισμών, η οποία διήρκεσε έως την άνοιξη του 1996 και όχι έως το φθινόπωρο του 1995 και, προς τα τέλη, υπήρξε περισσότερο έντονη απ' ό,τι προηγουμένως.

— Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

- 98 Κατά το άρθρο 1, δεύτερο εδάφιο, της αποφάσεως, η διάρκεια της παραβάσεως που προσάπτεται στην προσφεύγουσα εκτείνεται «από τον Νοέμβριο/Δεκέμβριο του 1990 περίπου μέχρι τον Μάρτιο ή τον Απρίλιο του 1996 τουλάχιστον».
- 99 Επιπλέον, στο τέταρτο εδάφιο της εκατοστής πενηκοστής τρίτης αιτιολογικής σκέψεως της αποφάσεως, η Επιτροπή εκτιμά ότι «η συμμετοχή των διαφόρων επιχειρήσεων στην παράβαση κάλυψε τα ακόλουθα χρονικά διαστήματα: α) η συμμετοχή των ABB, [προσφεύγουσας], Tarco και [Dansk Rørindustri] άρχισε γύρω στον Νοέμβριο του 1990 στη Δανία, επεκτάθηκε σταδιακά στο σύνολο της Κοινότητας και διήρκεσε τουλάχιστον μέχρι τον Μάρτιο ή τον Απρίλιο του 1996, με εξαίρεση ένα χρονικό διάστημα εξάμηνης το πολύ διάρκειας (από τον Οκτώβριο του 1993 μέχρι περίπου τον Μάρτιο του 1994) κατά το οποίο οι ρυθμίσεις είχαν περιέλθει σε αδράνεια».
- 100 Πρέπει να θεωρηθεί ότι η Επιτροπή ορθώς υπολόγισε τη διάρκεια της παραβάσεως που προσάπτεται στην προσφεύγουσα.
- 101 Πρώτον, δεν μπορεί να αμφισβητηθεί ότι η συμμετοχή της προσφεύγουσας άρχισε τον «Νοέμβριο/Δεκέμβριο του 1990» στη δανική αγορά και ότι η προσφεύγουσα έπαυσε να μετέχει στην ευρωπαϊκή σύμπραξη μόλις «τον Μάρτιο ή τον Απρίλιο του 1996». Αφενός, αποδείχθηκε ανωτέρω στις σκέψεις 42 έως 45 ότι η προσφεύγουσα έλαβε μέρος, τον Νοέμβριο του 1990, σε αυξήσεις τιμών που αποφασίστηκαν από κοινού κατά τη συνάντηση της 22ας Νοεμβρίου 1990. Αφετέρου, όσον αφορά το τέλος της συμμετοχής της στη σύμπραξη, αρκεί η διαπίστωση ότι η προσφεύγουσα αναγνωρίζει ότι μετέσχε ακόμα σε συνάντηση του διευθυντηρίου, στις 4 Μαρτίου 1996, και στις συναντήσεις της γερμανικής ομάδας επαφής έως τις 25 Μαρτίου 1996.

- 102 Δεύτερον, κακώς η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι η Επιτροπή όφειλε να διαπιστώσει την ύπαρξη δύο χωριστών συμπράξεων και να λάβει υπόψη το γεγονός ότι η συμμετοχή της στη δανική σύμπραξη έπαυσε τον Απρίλιο του 1993 και ότι η συμμετοχή της στην ευρωπαϊκή σύμπραξη δεν άρχισε παρά τον Μάρτιο του 1995. Πράγματι, στις ανωτέρω σκέψεις 50 έως 65 και 84 έως 88 διαπιστώθηκε ότι η προσφεύγουσα μετέσχε ακόμα σε συμφωνία επί της αρχής ως προς τον διαμερισμό της γερμανικής αγοράς τον Αύγουστο ή τον Σεπτέμβριο του 1993 και, στη συνέχεια, από τον Μάιο του 1994 και μετά, στη συμφωνία για τον κοινό τιμοκατάλογο στη Γερμανία. Όμως, από την εκατοστή πενηκοστή τρίτη αιτιολογική σκέψη της αποφάσεως προκύπτει ότι η Επιτροπή έλαβε ακριβώς υπόψη της, κατά την εκτίμηση της διάρκειας της παραβάσεως που προσάπτεται στην προσφεύγουσα, την αναστολή της εφαρμογής των διακανονισμών της συμπράξεως επί χρονικό διάστημα εκτεινόμενο από τον Οκτώβριο του 1993 έως τον Μάρτιο του 1994 περίπου.
- 103 Εξάλλου, το ότι η Επιτροπή έλαβε υπόψη της μια περίοδο αδράνειας της συμπράξεως επιβεβαιώνεται και στο πλαίσιο του υπολογισμού του προστίμου που επιβλήθηκε στην προσφεύγουσα. Πράγματι, από το δεύτερο εδάφιο της εκατοστής εβδομηκοστής πέμπτης αιτιολογικής σκέψεως της αποφάσεως προκύπτει ότι η διάρκεια που ελήφθη υπόψη κατά την επιμέτρηση του προστίμου είναι ίδια με αυτή που ελήφθη υπόψη για την ABB. Όμως, όσον αφορά την τελευταία αυτή επιχείρηση, η εκατοστή εβδομηκοστή αιτιολογική σκέψη της αποφάσεως διευκρινίζει ότι το γεγονός ότι οι ρυθμίσεις είχαν περιέλθει σε αδράνεια «από τα τέλη του 1993 μέχρι τις αρχές του 1994», όπως και το γεγονός ότι, στην αρχή, οι ρυθμίσεις ήταν ατελείς και περιορισμένες ισχύος εκτός της δανικής αγοράς και το γεγονός ότι οι ρυθμίσεις έφθασαν στο απόγειο της αναπτύξεώς τους μόλις με τη δημιουργία του πανευρωπαϊκού καρτέλ το 1994-1995, συμπεριλαμβάμεται μεταξύ των στοιχείων τα οποία έλαβε υπόψη της η Επιτροπή ώστε να καθορίσει σε 1,4 τον συντελεστή αυξήσεως του προστίμου λόγω παραβάσεως η οποία διήρκεσε περισσότερο από μία πενταετία.
- 104 Συναφώς, πρέπει να παρατηρηθεί ότι το γεγονός ότι η επιστροφή της προσφεύγουσας στη σύμπραξη πρέπει να τοποθετηθεί χρονικώς τον Μάιο του 1994 ενώ η απόφαση έλαβε υπόψη της μια αδράνεια που διήρκεσε έως «περίπου τον Μάρτιο του 1994» δεν αναιρεί την εκ μέρους της Επιτροπής εκτίμηση της διάρκειας της παραβάσεως, δεδομένου ότι από την εκατοστή εβδομηκοστή αιτιολογική σκέψη της αποφάσεως προκύπτει ότι, εν πάση περιπτώσει, η αδράνεια της συμπράξεως επί ορισμένους μήνες δεν αποτέλεσε παρά ένα στοιχείο μεταξύ άλλων για τον καθορισμό των συνεπειών της διάρκειας της παραβάσεως που έπρεπε να ληφθούν υπόψη κατά τον υπολογισμό του προστίμου και, επομένως, οι εν λόγω συνέπειες δεν εξαρτήθηκαν από τον ακριβή αριθμό των μηνών κατά τη διάρκεια των οποίων οι διακανονισμοί της συμπράξεως είχαν περιέλθει σε αδράνεια.

- 105 Ενόψει του ότι η αναστολή των δραστηριοτήτων της συμπράξεως ελήφθη υπόψη κατά την εκτίμηση της διάρκειας της συμπράξεως, η προσφεύγουσα δεν μπορεί να αντλήσει επιχείρημα ούτε από το γεγονός ότι η Επιτροπή χαρακτήρισε την επίδικη σύμπραξη ως ενιαία και διαρκή παράβαση.
- 106 Πράγματι, πρέπει να παρατηρηθεί ότι η Επιτροπή, στο μέτρο που χαρακτήρισε την επίδικη σύμπραξη ως ενιαία και διαρκή παράβαση, απέρριψε το επιχείρημα που προβλήθηκε στη διάρκεια της διοικητικής διαδικασίας, μεταξύ άλλων, από την προσφεύγουσα και σύμφωνα με το οποίο η «δανική» σύμπραξη και η «ευρωπαϊκή» σύμπραξη αποτέλεσαν δύο παραβάσεις απολύτως χωριστές και ανεξάρτητες μεταξύ τους. Στο πλαίσιο αυτό, η Επιτροπή τόνισε ότι, ήδη από την έναρξη της συμπράξεως στη Δανία, υπήρχε ένας πιο μακροπρόθεσμος στόχος να επεκταθεί ο έλεγχος σε ολόκληρη την αγορά (τρίτο εδάφιο της εκατοστής τεσσαρακοστής αιτιολογικής σκέψεως της αποφάσεως), ότι, για το χρονικό διάστημα από τον Σεπτέμβριο του 1993 έως τον Μάρτιο του 1994, η όποια ανάπαυλα θα μπορούσε να θεωρηθεί ως αναστολή των κανονικών ρυθμίσεων και σχέσεων (τρίτο εδάφιο της εκατοστής τεσσαρακοστής πρώτης αιτιολογικής σκέψεως της αποφάσεως) και ότι υπήρξε σαφής συνέχεια από πλευράς μεθόδου και πρακτικής μεταξύ της νέας συμφωνίας που συνήφθη στα τέλη του 1994 για το σύνολο της ευρωπαϊκής αγοράς και των προγενεστερών διακανονισμών (πρώτο εδάφιο της εκατοστής τεσσαρακοστής δεύτερης αιτιολογικής σκέψεως της αποφάσεως).
- 107 Συνεπώς, η Επιτροπή, θεωρώντας με την απόφασή της ότι η ευρωπαϊκή σύμπραξη που εγκαθιδρύθηκε από τα τέλη του 1994 δεν αποτελούσε παρά τη συνέχεια της προηγούμενης συμπράξεως μεταξύ των παραγωγών στην αγορά της αστικής κεντρικής θερμάνσεως, δεν έλαβε υπόψη της, όσον αφορά την προσφεύγουσα, αδιάλειπτη συμμετοχή σε σύμπραξη καθ' όλη την περίοδο από τον Νοέμβριο του 1990 έως τον Μάρτιο του 1996. Η ερμηνεία αυτή επιβάλλεται κατά μείζονα λόγο καθόσον η Επιτροπή αναγνώρισε ρητώς ότι, «μολονότι η παράβαση αποτελούσε ένα ενιαίο και συνεχές αδίκημα, η ένταση και η δραστημότητά της δεν ήταν οι ίδιες καθ' όλη τη διάρκεια της χρονικής περιόδου αναφοράς. Αν εξαιρέσει κανείς μια βραχεία περίοδο κατά την οποία οι ρυθμίσεις είχαν περιέλθει σε αδράνεια, υπήρξε μια σταδιακή μετεξέλιξη. Πιο συγκεκριμένα, οι ρυθμίσεις που το 1991 επηρέαζαν πρωτίστως την αγορά της Δανίας επεκτάθηκαν σε άλλες αγορές και, μέχρι το 1994, είχαν ήδη συναποτελέσει ένα πανευρωπαϊκό καρτέλ που κάλυπτε το σύνολο σχεδόν των συναλλαγών με αντικείμενο το συγκεκριμένο προϊόν» (τρίτο εδάφιο της εκατοστής τεσσαρακοστής πέμπτης αιτιολογικής σκέψεως της αποφάσεως).

- 108 Κατά συνέπεια, τα επιχειρήματα της προσφεύγουσας όσον αφορά τη διάρκεια και τον διαρκή χαρακτήρα της παραβάσεως είναι απορριπτέα.
- 109 Ως εκ τούτου, η αιτίαση όσον αφορά την ύπαρξη διαρκούς συμπράξεως από το 1990 έως το 1996 πρέπει να απορριφθεί στο σύνολό της.

Γ — Επί της συμμετοχής στην ευρωπαϊκή σύμπραξη όσον αφορά την ιταλική αγορά

1. Επιχειρήματα των διαδίκων

- 110 Η προσφεύγουσα προσάπτει στην Επιτροπή ότι εσφαλμένως έλαβε υπόψη, στην περίπτωση της, την ιταλική αγορά, στην οποία η προσφεύγουσα δεν ήταν παρούσα. Υποστηρίζει ότι δεν μπορεί να θεωρηθεί υπεύθυνη για παραβάσεις που διαπράχθηκαν στην αγορά αυτή από τον τοπικό διανομέα της, τη Socologstor, δεδομένου ότι κατέχει μόνον το 49 % του κεφαλαίου της εταιρίας αυτής.
- 111 Συναφώς, δεν υπάρχει λόγος να αντιμετωπιστεί η περίπτωση της Socologstor διαφορετικά από εκείνη της KE KELIT Kunststoffwerk GmbH (στο εξής: KE KELIT), η οποία επίσης υπήρξε διανομέας των προϊόντων της, αλλά στην οποία επιβλήθηκε αυτοτελές πρόστιμο. Κατά την προσφεύγουσα, ακόμα και αν η παρουσία της προσφεύγουσας στις συναντήσεις που αφορούσαν την ιταλική αγορά μπορούσε να συνιστά παράβαση των κανόνων του ανταγωνισμού, η Επιτροπή δεν απέδειξε ότι η προσφεύγουσα είχε τη δυνατότητα να επιβάλει τη βούλησή της στη Socologstor ώστε να επιτύχει οποιονδήποτε περιορισμό του ανταγωνισμού.

112 Η καθής παραπέμπει στα αποδεικτικά στοιχεία σχετικά με τη χορήγηση ποσοστώσεων για την Ιταλία σε όλους τους παραγωγούς, συμπεριλαμβανομένης της προσφεύγουσας, καθώς και στην παρουσία της τελευταίας σε συνάντηση της ομάδας επαφής για την Ιταλία και σε άλλη συνάντηση που αφορούσε την ίδια χώρα, στις 9 Ιουνίου 1995. Η προσφεύγουσα δεν θα είχε υποβληθεί στον κόπο να παρευρεθεί στις συναντήσεις αυτές αν δεν είχε κανένα πραγματικό συμφέρον στην Ιταλία. Εξάλλου, το γεγονός ότι η Επιτροπή είχε τη δυνατότητα να κινηθεί διαδικασία ευθέως κατά της Socologstor δεν απαλλάσσει την προσφεύγουσα από την ευθύνη των ενεργειών της συμπράξεως στην Ιταλία.

2. Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

113 Πρέπει να παρατηρηθεί ότι η προσφεύγουσα δεν αμφισβητεί ότι μετέσχε στην πρώτη συνάντηση της ομάδας επαφής για την Ιταλία, στις 21 Μαρτίου 1995 στο Μιλάνο, καθώς και σε άλλη συνάντηση για την Ιταλία, στις 9 Ιουνίου 1995 στη Ζυρίχη.

114 Εξάλλου, από ορισμένα σημειώματα που συγκέντρωσε η Επιτροπή από τις εμπλεκόμενες επιχειρήσεις προκύπτει ότι, όσον αφορά την ιταλική αγορά, η προσφεύγουσα ήταν εμπλεγμένη στη χορήγηση ποσοστώσεων και την ανάθεση σχεδίων (παραρτήματα 64, 111 και 188 της ανακοινώσεως των αιτιάσεων), πράγμα το οποίο επιβεβαιώθηκε και από την Pan-Isonit (απάντηση της εν λόγω επιχειρήσεως, της 17ης Ιουνίου 1996, στην αίτηση παροχής πληροφοριών).

115 Κατά συνέπεια, πρέπει να θεωρηθεί ότι η Επιτροπή διέθετε επαρκή στοιχεία ώστε να θεωρήσει ότι η συμμετοχή της προσφεύγουσας στην ευρωπαϊκή σύμπραξη εκτεινόταν και στην ιταλική αγορά, χωρίς να χρειάζεται να εκτιμηθεί ο βαθμός στον οποίο η προσφεύγουσα μπορούσε να ελέγχει τη συμπεριφορά του διανομέα της στην αγορά αυτή.

116 Συνεπώς, η αιτίαση που διατυπώνει η προσφεύγουσα είναι απορριπτέα.

Δ — Επί της συνεργασίας όσον αφορά τα ποιοτικά πρότυπα

1. Επιχειρήματα των διαδίκων

- 117 Η προσφεύγουσα ισχυρίζεται ότι δεν μετέσχε στην παράβαση που προσάπτεται στους παραγωγούς σωλήνων και η οποία συνίστατο στη χρησιμοποίηση των ποιοτικών προτύπων με σκοπό τη διατήρηση των τιμών σε ορισμένο επίπεδο και την καθυστέρηση της εισαγωγής νέων οικονομικότερων τεχνολογιών. Αντιθέτως, υποστηρίζει ότι υπήρξε θύμα μιας τέτοιας συμπεριφοράς, η οποία στρεφόταν πρωτίστως κατά της τεχνολογίας που η ίδια είχε αναπτύξει.
- 118 Συναφώς, κατά την προσφεύγουσα, κακώς διατείνεται η καθής ότι η παράβαση αυτή δεν αποτελεί μέρος της συμπεριφοράς για την οποία επιβλήθηκαν κυρώσεις με την απόφαση. Συγκεκριμένα, καίτοι η παράβαση αυτή δεν περιλαμβάνεται στα «κύρια χαρακτηριστικά» της παραβάσεως, η απόφαση μνημονεύει, στη δεύτερη αιτιολογική σκέψη της, ότι η συμπεριφορά αυτή συνιστά χωριστή παράβαση, καταλογιζόμενη μεταξύ άλλων και στην προσφεύγουσα. Το άρθρο 1 της αποφάσεως παραπέμπει ρητώς στην αιτιολογία που αναπτύσσεται σε άλλα σημεία της αποφάσεως προς καθορισμό της παραβάσεως.
- 119 Η καθής παρατηρεί ότι η απόφαση δεν μνημονεύει τη χρησιμοποίηση των ποιοτικών προτύπων, στο άρθρο 1 των ουσιαστικών της διατάξεων, μεταξύ των κυρίων χαρακτηριστικών της παραβάσεως. Το κατά πόσον η προσφεύγουσα, διαθέτοντας αποδοτικότερη τεχνολογία, υπήρξε θύμα της συνεργασίας όσον αφορά τα ποιοτικά πρότυπα θα πρέπει να εξεταστεί στο πλαίσιο της εκτιμήσεως των ελαφρυντικών περιστάσεων που ελήφθησαν υπόψη κατά την επιμέτρηση του προστίμου.

2. Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

120 Παρατηρείται ότι η χρησιμοποίηση των ποιοτικών προτύπων με στόχο τη διατήρηση των τιμών σε ένα ορισμένο επίπεδο και την καθυστέρηση της εισαγωγής νέων οικονομικότερων τεχνολογιών μνημονεύεται μεταξύ των χαρακτηριστικών της επίδικης παραβάσεως, όπως αυτά περιγράφονται στη δεύτερη αιτιολογική σκέψη της αποφάσεως. Στη συνέχεια της αποφάσεως, η Επιτροπή, στην εκατοστή δέκατη τρίτη έως την εκατοστή δέκατη πέμπτη σκέψη, εξετάζοντας τον ρόλο της επαγγελματικής ενώσεως European District Heating Pipe Manufacturers Association (στο εξής: EuHP) στη σύμπραξη, αναφέρεται στην πρόθεση της ABB να χρησιμοποιήσει τα ποιοτικά πρότυπα ως μέσο παρεμποδίσεως της εκ μέρους της προσφεύγουσας εκμεταλλεύσεως μιας μεθόδου κατασκευής συνεχών σωλήνων επιτρέπουσας τη μείωση του κόστους παραγωγής και, ως εκ τούτου, των τιμών. Περαιτέρω, μεταξύ των περιορισμών του ανταγωνισμού που προκάλεσε η σύμπραξη, στην τελευταία παύλα της εκατοστής τεσσαρακοστής έβδομης αιτιολογικής σκέψεως της αποφάσεως, αναφέρονται τα εξής: «η χρησιμοποίηση προτύπων και προδιαγραφών με σκοπό να παρεμποδισθεί ή να καθυστερήσει η καθιέρωση νέας τεχνολογίας που θα οδηγούσε σε μειώσεις των τιμών (μέλη της EuHP)».

121 Ωστόσο, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η συνεργασία όσον αφορά τα ποιοτικά πρότυπα δεν περιλαμβάνεται μεταξύ των κυρίων χαρακτηριστικών της συμπράξεως που μνημονεύει το άρθρο 1, τρίτο εδάφιο, των ουσιαστικών διατάξεων της προσβαλλομένης αποφάσεως, όπως αυτή έχει διορθωθεί. Πρέπει να παρατηρηθεί, συναφώς, ότι το δανικό κείμενο που κοινοποιήθηκε στην προσφεύγουσα, στις 21 Οκτωβρίου 1998, περιείχε πράγματι, στις ουσιαστικές διατάξεις του, ένα χωρίο που ανέφερε τη συνεργασία όσον αφορά τα ποιοτικά πρότυπα μεταξύ των κυρίων χαρακτηριστικών της συμπράξεως. Όμως, η Επιτροπή, εξαιλείφοντας ακριβώς αυτό το χωρίο από τις ουσιαστικές διατάξεις της αποφάσεως, με διορθωτική απόφαση της 6ης Νοεμβρίου 1998, δήλωσε σαφώς ότι δεν είχε πρόθεση να λάβει υπόψη της αυτή τη συνεργασία ως στοιχείο της παραβάσεως που προσήπτε στην προσφεύγουσα.

122 Έστω και αν εξακολουθεί να υφίσταται κάποια ασυνέπεια, στο μέτρο που η συνεργασία όσον αφορά τα ποιοτικά πρότυπα δεν περιλαμβάνεται, στις ουσιαστικές διατάξεις της αποφάσεως, μεταξύ των χαρακτηριστικών της επίδικης παραβάσεως, αλλά, παρά ταύτα, περιγράφεται επανειλημμένως στις αιτιολογικές σκέψεις της, δεν υφίσταται καμία αμφιβολία, κατόπιν της διευκρινίσεως που παρασχέθηκε με την ως

άνω διόρθωση, ως προς το ότι η Επιτροπή δεν προσάπτει στην προσφεύγουσα παράβαση του άρθρου 85 της Συνθήκης συνιστάμενη στη συμμετοχή της σε συνεργασία όσον αφορά τα ποιοτικά πρότυπα.

- 123 Κατά συνέπεια, η προσφεύγουσα δεν μπορεί να αμφισβητήσει το κύρος της απόφασης ισχυριζόμενη ότι δεν έλαβε μέρος σε μια τέτοια συνεργασία.
- 124 Επομένως, η αιτίαση αυτή είναι απορριπτέα.

Ε — Επί των συντονισμένων ενεργειών κατά της Powerpipe

1. Επιχειρήματα των διαδίκων

- 125 Η προσφεύγουσα αμφισβητεί όλους τους περιεχόμενους στην απόφαση ισχυρισμούς που την αφορούν σχετικά με συντονισμένες ενέργειες έναντι της Powerpipe. Διατείνεται ότι, μολονότι ήταν παρούσα σε συναντήσεις στη διάρκεια των οποίων συζητήθηκαν δράσεις κατά της Powerpipe, η ίδια δεν προέβη στην παραμικρή προσυνεννοημένη ενέργεια κατά της επιχειρήσεως αυτής.
- 126 Προκαταρκτικώς, η προσφεύγουσα διευκρινίζει ότι η συνάντηση στο Billund τον Ιούλιο του 1992 και η πρόσληψη του γενικού διευθυντή της Powerpipe, σουηδικής επιχειρήσεως, προηγήθηκαν της προσχωρήσεως της Σουηδίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, την 1η Ιανουαρίου 1995. Κατά συνέπεια, τα πραγματικά αυτά περιστατικά μπορούν να ληφθούν υπόψη μόνο στον βαθμό που επηρέασαν τον ανταγωνισμό εντός της Ευρωπαϊκής Ενώσεως. Όμως, μια τέτοια συνέπεια, ακόμα και αν όντως προκλήθηκε, ήταν μηδαμινή.

- 127 Η προσφεύγουσα αναφέρει ότι όντως ήταν παρούσα στη συνάντηση του Billund, στην οποία μετέσχαν η ABB, η Powerpipe και η ίδια και κατά τη διάρκεια της οποίας η ABB απηύθυνε προειδοποίηση προς την Powerpipe. Ωστόσο, αντικείμενο της συναντήσεως αυτής ήταν να συζητηθεί η πιθανή πώληση της Powerpipe στην ABB και η στην προσφεύγουσα, η δε τελευταία αποσύρθηκε από τις διαπραγματεύσεις με την ABB όταν η επιχείρηση αυτή εκδήλωσε καθαρά την πρόθεσή της να κλείσει την Powerpipe ή να προβεί στην κατάτμησή της.
- 128 Όσον αφορά την πρόσληψη του γενικού διευθυντή της Powerpipe, σε κάποια φάση σχεδιάστηκε η δημιουργία ενός γραφείου προωθήσεως συμφερόντων στις Βρυξέλλες, η δε πρόταση της ABB να προσλάβουν από κοινού αυτό το άτομο για τη θέση αυτή θεωρήθηκε η ενδεδειγμένη επιλογή. Το ζήτημα αυτό ανακοινώθηκε και πάλι αργότερα, πιθανόν το φθινόπωρο του 1993 ή στις αρχές του 1994. Συγκεκριμένα, η προσφεύγουσα έλαβε γνώση της προσλήψεως του μόνον όταν η ABB τής παρουσίασε τα δικαιολογητικά των εξόδων που αφορούσαν την πρόσληψη αυτή. Η προσφεύγουσα αντελήφθη ότι το εν λόγω άτομο επιθυμούσε να αποχωρήσει από την Powerpipe και είχε με δική του πρωτοβουλία έλθει σε επαφή με την ABB. Ακριβώς στο πλαίσιο αυτό δέχθηκε να καταβάλει ένα μέρος των εξόδων που συνδέονταν με την πρόσληψή του. Η προσφεύγουσα ισχυρίζεται ότι δεν ήταν ενήμερη οποιασδήποτε εκστρατείας της ABB με στόχο την προσέλκυση υπαλλήλων της Powerpipe ούτε μετέσχε σε μια τέτοια εκστρατεία.
- 129 Η προσφεύγουσα δεν αμφισβητεί ότι ήλθε σε επαφή με την Powerpipe το 1994 προκειμένου να την πείσει να αποσυρθεί από το σχέδιο Neubrandenburg, αφού η Henss είχε ασκήσει σοβαρές πιέσεις για το θέμα αυτό, και πρότεινε στην Powerpipe την αναζήτηση φιλικού διακανονισμού με την Henss/Isoplus. Ωστόσο, με κανένα τρόπο δεν απείλησε την Powerpipe κατά τη συζήτηση αυτή ή στη διάρκεια δεύτερης τηλεφωνικής συνομιλίας.
- 130 Όσον αφορά το σχέδιο Leipzig-Lippendorf, η προσφεύγουσα αναφέρει ότι, παρά το γεγονός ότι είχε συμφωνηθεί στο πλαίσιο της συμπράξεως η ανάθεση του σχεδίου αυτού σε τρεις Γερμανούς παραγωγούς, αποφάσισε να επιχειρήσει να το αναλάβει η ίδια. Διευκρινίζει ότι χρειάστηκε, ωστόσο, να δώσει εντολή στη γερμανική θυγατρική της να αποσύρει την προσφορά που είχε υποβάλει στο πλαίσιο του σχεδίου αυτού για τους σωλήνες 20 μέτρων και να την αντικαταστήσει με προσφορά για σωλήνες 18

μέτρων. Πράγματι, η πρώτη αυτή προσφορά θα απαιτούσε σημαντικές επενδύσεις στη νέα μονάδα παραγωγής της οι οποίες δεν θα μπορούσαν να αποδώσουν. Εκ λάθους η νέα πρόταση ουδέποτε υποβλήθηκε. Καθώς ο κύριος του σχεδίου ενοχλήθηκε από την απόσυρση της πρώτης προσφοράς, οι διαπραγματεύσεις της προσφεύγουσας με αυτόν διακόπησαν στη συνέχεια.

- 131 Όσον αφορά τη συνάντηση της 24ης Μαρτίου 1995, η προσφεύγουσα παρατηρεί ότι τότε, εξ όσων γνωρίζει, ο κύριος του σχεδίου Leipzig-Lippendorf δεν είχε ακόμα αποφασίσει να αναθέσει το σχέδιο αυτό στην Powerpipe. Η προσφεύγουσα δεν ήταν παρούσα στο πρώτο μέρος της συναντήσεως αυτής, όταν συζητήθηκε ενδεχομένως η συλλογική δράση κατά της Powerpipe. Επί όσο διάστημα παρέστη στη συνάντηση, η Henss ενέμεινε στο ζήτημα των συλλογικών δράσεων. Η προσφεύγουσα ζήτησε, ωστόσο, από το consortium των τριών Γερμανών παραγωγών να επιχειρήσει μάλλον να ευθυγραμμιστεί με την τιμή της Powerpipe και του πρότεινε μάλιστα να το εφοδιάσει με σωλήνες, στο πλαίσιο υπεργολαβίας. Κατά τα λοιπά, οι συζητήσεις επικεντρώθηκαν στο ζήτημα της τεχνικής αδυναμίας της Powerpipe να ανταποκριθεί στην προσφορά, ιδίως εντός των προβλεπομένων προθεσμιών. Κατά τη διάρκεια της συναντήσεως, η προσφεύγουσα υπέδειξε στην ABB να επισημάνει στον κύριο του σχεδίου τη βλάβη που είχε ήδη προκληθεί στην αξιοπιστία της αστικής κεντρικής θερμάνσεως εν γένει με την επιλογή, στο πλαίσιο του σχεδίου του Τορίνου, ενός προμηθευτή με ανεπαρκή προσόντα. Τα διαβήματα της ABB προς τον κύριο του σχεδίου δεν στέφθηκαν από επιτυχία, καθόσον το consortium δεν θέλησε να ευθυγραμμιστεί με την τιμή της Powerpipe. Μόλις τον Απρίλιο του 1995 πληροφορήθηκε η προσφεύγουσα ότι η σύμβαση είχε ανατεθεί στην Powerpipe.

- 132 Η προσφεύγουσα ισχυρίζεται ότι δεν εφάρμοσε καμία συμφωνία εις βάρος της Powerpipe. Εξ όσων γνωρίζει, το ίδιο ισχύει και για τους άλλους παραγωγούς, πλην των ABB και Isoplus. Οι δύο αυτές επιχειρήσεις επέμειναν, στο πλαίσιο συνενδριάσεως της EuHR, στις 5 Μαΐου 1995, προκειμένου να αναληφθεί συντονισμένη δράση κατά της Powerpipe ώστε να της προκληθούν δυσκολίες εφοδιασμού. Δεδομένου ότι η προσφεύγουσα δεν κατασκεύαζε τον εξοπλισμό που απαιτείτο να κατασκευάζει ο υπεργολάβος του σχεδίου Leipzig-Lippendorf, δεν είχε τη δυνατότητα και να τον προμηθεύσει σε άλλον. Κατά την προσφεύγουσα, στη συνάντηση που πραγματοποιήθηκε στις 13 Ιουνίου 1995 δεν επικυρώθηκε καμία συμφωνία εις βάρος της Powerpipe.

- 133 Όσον αφορά την περίπτωση της Lymatex, υπεργολάβου της προσφεύγουσας, η τελευταία ουδόλως της ζήτησε να βλάψει την Powerpipe. Την εποχή εκείνη, η Lymatex είχε μεγάλη καθυστέρηση στις παραδόσεις υλικού συνδέσεως προς την προσφεύγουσα, ενώ η τελευταία υπείχε συμβατική υποχρέωση να εφοδιστεί από τη Lymatex για όλες τις ανάγκες της σε συνδέσμους το 1995. Αντίθετα από τα διαλαμβανόμενα στην εκατοστή δεύτερη αιτιολογική σκέψη της αποφάσεως, η προσφεύγουσα απλώς επέμενε να τηρήσει η Lymatex τις συμβατικές της υποχρεώσεις έναντι της ίδιας. Η Lymatex απέστειλε, με δική της πρωτοβουλία, στην προσφεύγουσα ένα σχέδιο επιστολής της προς την Powerpipe, προφανώς για να της δείξει ότι η Lymatex κατέβαλλε προσπάθειες να επιλύσει το ζήτημα των παραδόσεων, ενώ ουδέποτε η προσφεύγουσα διατύπωσε σχόλια σχετικά με το εν λόγω σχέδιο επιστολής.
- 134 Εξάλλου, το πρόβλημα που αντιμετώπισε η Powerpipe κατά την εκπλήρωση των συμβατικών της υποχρεώσεων οφειλόταν στη δική της συμπεριφορά. Όσον αφορά το σχέδιο Århus Kommunale Værker (ÅKV), η Powerpipe είχε δεχθεί μια μη ρεαλιστική σύμβαση, η οποία της επέβαλε την υποχρέωση — που ήταν αδύνατο να εκπληρωθεί — να προμηθεύσει, μεταξύ άλλων, συνδέσμους του ίδιου τύπου με αυτούς της προσφεύγουσας εντός πολύ βραχείας προθεσμίας. Ακριβώς λόγω αυτών των ανεπαρειών της Powerpipe όσον αφορά τις παραδόσεις της κατήγγειλε τελικά ο κύριος του σχεδίου την εν λόγω σύμβαση. Η απόφαση καταγγελίας της συμβάσεως αυτής ελήφθη, επομένως, ανεξάρτητα από την απόφαση της Lymatex να μην πραγματοποιήσει πλέον παραδόσεις προς την Powerpipe. Το συμπέρασμα αυτό ενισχύεται και από το γεγονός ότι η απόφαση ακυρώσεως των παραδόσεων αυτών της Powerpipe ελήφθη στις 10 Μαΐου 1995, ήτοι την ίδια ημέρα κατά την οποία η Lymatex πληροφόρησε την Powerpipe ότι αντιμετώπιζε προσωρινά προβλήματα παραδόσεως και δεν μπορούσε να δεχθεί νέες παραγγελίες πριν από τον Σεπτέμβριο του 1995. Οι λόγοι καταγγελίας της συμβάσεως από τον πελάτη δεν έχουν καμία σχέση με τη συμπεριφορά της προσφεύγουσας.
- 135 Κατά συνέπεια, η προσφεύγουσα δεν διαδραμάτισε κανένα ρόλο στις απόπειρες αποβολής της Powerpipe από την αγορά. Η εμμονή της να εκτελεστούν οι παραδόσεις της Lymatex προς την ίδια ήταν απολύτως νόμιμη, οι δε υποτιθέμενες επιπτώσεις της στάσεως αυτής για την Powerpipe δεν υπήρξαν αποτέλεσμα οποιασδήποτε παράνομης συμπεριφοράς.
- 136 Η καθής παρατηρεί ότι η προσφεύγουσα αναγνωρίζει ότι παρέστη σε μακρά σειρά συναντήσεων, κατά τις οποίες συζητήθηκαν μέτρα κατά της Powerpipe, ιδίως στη

συνάντηση του Ιουλίου 1992 με την ABB και την Powerpipe, στη διάρκεια της οποίας απευθύνθηκε «προειδοποίηση» προς την τελευταία αυτή επιχείρηση. Η ομολογία αυτή αρκεί για να θεωρηθεί ότι η προσφεύγουσα ενεπλάκη στις συντονισμένες ενέργειες κατά της Powerpipe. Επιπλέον, η προσφεύγουσα δεν προσκόμισε αποδείξεις που να θέτουν εν αμφιβόλω τις διαπιστώσεις που περιέχονται στην εκατοστή τεσσαρακοστή τρίτη και την εκατοστή τεσσαρακοστή τέταρτη αιτιολογική σκέψη της αποφάσεως και σύμφωνα με τις οποίες η προσφεύγουσα έλαβε μέρος, με την παρουσία της στη συνάντηση της 24ης Μαρτίου 1995, σε συμφωνία με σκοπό την πρόκληση βλάβης στην Powerpipe.

2. Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

- 137 Πρέπει, πρώτον, να παρατηρηθεί ότι η προσφεύγουσα δεν μπόρεσε να ανατρέψει τις διαπιστώσεις της Επιτροπής όσον αφορά τη συνεργασία της στο σχέδιο εξοντώσεως της Powerpipe και, ειδικότερα, όσον αφορά την πρόσληψη στελεχών-κλειδιών της Powerpipe.
- 138 Πράγματι, η προσφεύγουσα δεν αμφισβητεί ότι παρέστη στη συνάντηση του Ιουλίου 1992 στο Billund, η οποία περιγράφεται στην ενενηκοστή πρώτη αιτιολογική σκέψη της αποφάσεως. Εξάλλου, δεν αμφισβητείται ότι η προσφεύγουσα συνήψε και έθεσε σε εφαρμογή τη συμφωνία της με την ABB για την προσέλκυση του γενικού διευθυντή της Powerpipe και τον επιμερισμό της δαπάνης που συνδεόταν με την πρόσληψη αυτή.
- 139 Συναφώς, η εξήγηση της προσφεύγουσας ότι η συμφωνία σχετικά με τη συμβολή της στα έξοδα της προσλήψεως δεν αποσκοπούσε στη βλάβη της Powerpipe δεν μπορεί να γίνει δεκτή. Ενόψει της προειδοποίησεως που απηύθυνε η ABB στην Powerpipe, ήδη κατά τη συνάντησή τους τον Ιούλιο του 1992, στην οποία παρίστατο η προσφεύγουσα, η τελευταία δεν μπορούσε να αγνοεί ότι η πρόθεση της ABB να προσλάβει υπαλλήλους της Powerpipe εντασσόταν σε μια στρατηγική στόχος της οποίας ήταν η πρόκληση βλάβης στην Powerpipe. Πράγματι, από το σημείωμα της ABB της 2ας Ιουλίου 1993, με αντικείμενο την προετοιμασία συναντήσεως που επρόκειτο να έχει η επιχείρηση αυτή με την προσφεύγουσα, προκύπτει ότι η πρόσληψη του γενικού αυτού διευθυντή θεωρείτο ως «από κοινού ενέργεια κατά της Powerpipe» (παράρτημα 48 της ανακοινώσεως των αιτιάσεων). Η προσφεύγουσα αναγνώρισε, κατά τη

διοικητική διαδικασία, ότι γνώριζε ότι ο διορισμός του εν λόγω ατόμου μπορούσε να θεωρηθεί ως ενέργεια εις βάρος της Powerpipe (δήλωση του κ. Bech που περιλαμβάνεται σε παράρτημα της από 25 Απριλίου απαντήσεως της προσφεύγουσας στην αίτηση παροχής πληροφοριών της 13ης Μαρτίου 1996).

- 140 Εν πάση περιπτώσει, έστω και αν η προσφεύγουσα μπορεί να ισχυριστεί ότι, στην αρχή, δέχθηκε να μετάσχει στα έξοδα της προσλήψεως με μοναδικό σκοπό να επιτρέψει τη δημιουργία γραφείου προωθήσεως συμφερόντων, η εξήγηση αυτή δεν μπορεί να δικαιολογήσει το ότι δέχθηκε να καταβάλει την προβλεφθείσα συμμετοχή της σε χρόνο κατά τον οποίο ήταν προφανές ότι το εν λόγω άτομο είχε προσληφθεί από την ABB για καθήκοντα άλλα από τα εκείνα για τα οποία είχε σχεδιαστεί η πρόσληψή του.
- 141 Δεύτερον, δεν αμφισβητείται επίσης ότι, την εποχή που η Powerpipe υπέβαλε προσφορά για το σχέδιο Neubrandenburg, η προσφεύγουσα συμφώνησε με την ABB και τη Henss να ασκήσουν πιέσεις στην Powerpipe προκειμένου η τελευταία να αποσύρει την προσφορά της. Ακόμα και αν η προσφεύγουσα δεν απείλησε η ίδια την Powerpipe κατά τις συζητήσεις που είχε μαζί της, είναι δεδομένο ότι αντέδρασε σύμφωνα με τη γραμμή συμπεριφοράς που είχε καθορίσει με τα λοιπά μέλη της συμπράξεως. Πράγματι, η προσφεύγουσα αναγνωρίζει ότι ο διευθυντής πωλήσεών της επιβεβαίωσε στην Powerpipe, την εποχή εκείνη, ότι υπήρχε μια κάποια σύμπραξη μεταξύ των επιχειρήσεων του τομέα.
- 142 Όσον αφορά τις πιέσεις τις οποίες διατείνεται ότι δέχθηκε η προσφεύγουσα, πρέπει να παρατηρηθεί ότι μια επιχείρηση που μετέχει με άλλες επιχειρήσεις σε δραστηριότητες θίγουσες τον ανταγωνισμό δεν μπορεί να επικαλεστεί το γεγονός ότι μετείχε στις δραστηριότητες αυτές λόγω πειθαναγκασμού της εκ μέρους των λοιπών συμμετεχόντων. Πράγματι, η προσφεύγουσα μπορούσε να καταγγείλει στις αρμόδιες αρχές τις ασκηθείσες σ' αυτήν πιέσεις και να υποβάλει στην Επιτροπή καταγγελία κατ' εφαρμογήν του άρθρου 3 του κανονισμού 17 αντί να συμμετάσχει στις εν λόγω δραστηριότητες (βλ. απόφαση του Πρωτοδικείου της 10ης Μαρτίου 1992, T-9/89, Hüls κατά Επιτροπής, Συλλογή 1992, σ. II-499, σκέψεις 123 και 128, και προμνησθείσα απόφαση Tréfileurope κατά Επιτροπής, σκέψη 58).

- 143 Τρίτον, όσον αφορά την ανάθεση του σχεδίου Leipzig-Lippendorf, πρέπει να παρατηρηθεί ότι τα συμπεράσματα της Επιτροπής βασίζονται στα αποτελέσματα της συναντήσεως που πραγματοποιήθηκε στις 24 Μαρτίου 1995 στο Ντύσσελτορφ.
- 144 Συναφώς, παρατηρείται καταρχάς ότι η προσφεύγουσα δεν αμφισβητεί ότι υπήρξε συμφωνία, στο πλαίσιο της συμπράξεως, σύμφωνα με την οποία το σχέδιο Leipzig-Lippendorf προοριζόταν για τις ABB, Henss/Isoplus και Pan-Isovit.
- 145 Στο πλαίσιο αυτό, η Επιτροπή δικαίως συμπέρανε, στην ενενηκοστή ένατη αιτιολογική σκέψη της αποφάσεως, ότι η απόσυρση της προσφοράς που είχε υποβάλει η προσφεύγουσα για το σχέδιο αυτό εξηγείται, τουλάχιστον εν μέρει, από τις πιέσεις που ασκήθηκαν από τους άλλους παραγωγούς. Πράγματι, ακόμα και αν η προσφεύγουσα είχε εκτιμήσει ότι οι επενδύσεις που απαιτούσε η πρώτη προσφορά της δεν θα ήταν αποδοτικές, ο ισχυρισμός της ότι η παράλειψη της να υποβάλει νέα προσφορά οφείλεται αποκλειστικά και μόνον σε «λάθος» δεν είναι αληθοφανής, καθόσον έπρεπε να γνωρίζει, ενόψει της αναθέσεως του σχεδίου στους κόλπους της συμπράξεως, ότι η συμπεριφορά αυτή αντιστοιχούσε στη στάση την οποία οι άλλοι συμμετέχοντες στη σύμπραξη ανέμεναν από την προσφεύγουσα.
- 146 Περαιτέρω, από τις σημειώσεις που κράτησε η Tarco από τη συνάντηση της 24ης Μαρτίου 1995 (παράρτημα 143 της ανακοινώσεως των αιτιάσεων) προκύπτει ότι το γεγονός ότι το σχέδιο Leipzig-Lippendorf ανατέθηκε στην Powerpipe προκάλεσε τη συζήτηση μιας σειράς μέτρων. Σύμφωνα με τις σημειώσεις αυτές:

«Το [σχέδιο] Leipzig-Lippendorf ανατίθεται κατά τα φαινόμενα [στην Powerpipe].

— Κανένας παραγωγός δεν πρέπει να παραδώσει το παραμικρό προϊόν στις L-L, IKR, Mannesmann-Seiffert, VEAG.

- Όλες οι αιτήσεις παροχής πληροφοριών σχετικά με το σχέδιο πρέπει να γνωστοποιούνται στην [X].
- Κανείς από τους υπεργολάβους μας δεν θα πρέπει να συνεργαστεί με την [Powerpipe]· στην αντίθετη περίπτωση, θα τεθεί τέρμα σε κάθε συνεργασία μαζί του.
- Θα προσπαθήσουμε να εμποδίσουμε την [Powerpipe] να προμηθευτεί π.χ. πλαστικά κ.λπ.
- Η EuHP θα εξετάσει τη δυνατότητα να διαμαρτυρηθούμε για την ανάθεση της συμβάσεως σε επιχείρηση μη διαθέτουσα τα κατάλληλα προσόντα.»

147 Πρέπει να υπομνησθεί ότι το γεγονός ότι μια επιχείρηση συμμετέχει σε συνάντηση σαφώς ανταγωνιστικού χαρακτήρα, χωρίς να αποστασιοποιηθεί δημοσίως από το περιεχόμενό της, δημιουργεί στους άλλους συμμετέχοντες την εντύπωση ότι επικροτεί το αποτέλεσμα της συναντήσεως ή ότι θα συμμορφωθεί προς αυτό (βλ. παρατεθείσα ανωτέρω στη σκέψη 39 νομολογία). Υπό τις περιστάσεις αυτές, αρκεί να έχει γίνει λόγος για αθέμιτη συνεννόηση στη διάρκεια της συναντήσεως στην οποία λαμβάνει μέρος η εν λόγω επιχείρηση για να θεωρηθεί αποδεδειγμένη η συμμετοχή της επιχειρήσεως αυτής στην εν λόγω συνεννόηση.

148 Δεδομένου ότι μέτρα βλάπτοντα τον ανταγωνισμό συζητήθηκαν κατά τη συνάντηση της 24ης Μαρτίου 1995, όλες οι επιχειρήσεις που έλαβαν μέρος στη συνάντηση αυτή χωρίς να αποστασιοποιηθούν δημοσίως από το περιεχόμενό της πρέπει να θεωρηθούν ότι συμμετείχαν στη συμφωνία ή την εναρμονισμένη πρακτική που συνιστούσαν τα μέτρα αυτά.

- 149 Συναφώς, το κατά πόσον το σχέδιο Leipzig-Lippendorf είχε ήδη ανατεθεί στην Powerpipe όταν πραγματοποιήθηκε η συνάντηση της 24ης Μαρτίου 1995 είναι άνευ σημασίας. Πράγματι, τα μέτρα που συζητήθηκαν κατά τη συνάντηση της 24ης Μαρτίου 1995 αφορούσαν, χωρίς αμφιβολία, την περίπτωση της αναθέσεως της συμβάσεως στην Powerpipe. Εν πάση περιπτώσει, ακόμα και αν είναι πιθανόν η σύμβαση μεταξύ της VEAG, της εταιρίας που είχε προκηρύξει τον επίμαχο διαγωνισμό, και της Powerpipe να υπογράφηκε μετά την ημερομηνία της εν λόγω συναντήσεως, από την από 21 Μαρτίου 1995 επιστολή της VEAG προς τον γενικό εργολάβο του σχεδίου (παράρτημα 142 της ανακοινώσεως των αιτιάσεων), καθώς και από την από 29 Σεπτεμβρίου 1995 απάντηση της VEAG στην αίτηση παροχής πληροφοριών προκύπτει ότι η απόφαση του αρμοδίου για την ανάθεση της συμβάσεως οργάνου υπέρ της Powerpipe ελήφθη στις 21 Μαρτίου 1995, ήτοι πριν από την επίμαχη συνάντηση.
- 150 Εξάλλου, η προσφεύγουσα δεν μπορεί να ισχυριστεί, προς άρση της ευθύνης της, ότι δεν ήταν παρούσα στο μέρος εκείνο της συναντήσεως κατά το οποίο συζητήθηκε ίσως η συλλογική δράση εις βάρος της Powerpipe. Πράγματι, όσον αφορά το μέρος της συναντήσεως στο οποίο παρέστη, η προσφεύγουσα αναγνωρίζει ότι η Hess επέμεινε στο ζήτημα των «συλλογικών δράσεων».
- 151 Επιπλέον, η συμπεριφορά της προσφεύγουσας κατά τη συνάντηση της 24ης Μαρτίου 1995 ουδόλως μπορεί να εκληφθεί ως δημόσια αποστασιοποίηση έναντι της αποφάσεως να μην πραγματοποιηθούν παραδόσεις προς την Powerpipe, δεδομένου ότι, ενόψει της όλης καταστάσεως και ιδίως της θέσεως της Powerpipe στο σχέδιο ÅKV και των προβλημάτων παραδόσεως που αντιμετώπιζε η Lymatex, η προσφεύγουσα τήρησε, αντιθέτως, στάση υπέρ της αποφάσεως αυτής.
- 152 Αφενός, η προσφεύγουσα δεν αμφισβητεί ότι εκδήλωσε τη δυσαρέσκειά της όταν ανακάλυψε ότι η Powerpipe, αφού πέτυχε να της ανατεθεί το σχέδιο ÅKV, το οποίο η σύμπραξη προόριζε για την ABB και την ίδια, κατόρθωσε να προμηθευθεί, στο πλαίσιο της εκτελέσεως της συμβάσεως αυτής, από τη σουηδική θυγατρική της προσφεύγουσας. Μια τέτοια συμπεριφορά υποδηλώνει τη βούληση της προσφεύγουσας να δημιουργήσει στην Powerpipe προβλήματα εφοδιασμού κατά την εκτέλεση των σχεδίων αυτών.

153

Αφετέρου, πρέπει να θεωρηθεί αποδεδειγμένο ότι η προσφεύγουσα παρενέβη στη Lymatex, προκειμένου η τελευταία να καθυστερήσει τις παραδόσεις της προς την Powerpipe. Πράγματι, ο ισχυρισμός της Powerpipe, σύμφωνα με τον οποίο ένα μέλος του προσωπικού της Lymatex τού επιβεβαίωσε ότι η απόφαση να μην πραγματοποιηθούν παραδόσεις προς αυτήν πριν από τον Σεπτέμβριο του 1995 δεν είχε καμία σχέση με τα προβλήματα παραγωγής τα οποία η Lymatex αναφέρει στην από 10 Μαΐου 1995 επιστολή της προς την Powerpipe (παράρτημα 153 της ανακοινώσεως των αιτιάσεων), επιβεβαιώνεται και από το γεγονός ότι ένα προσχέδιο της επιστολής αυτής (παράρτημα 155 της ανακοινώσεως των αιτιάσεων) βρισκόταν, κατά τους ελέγχους που πραγματοποίησε, μεταξύ άλλων, στις 28 Ιουνίου 1995 η Επιτροπή, στο γραφείο του διευθυντή της προσφεύγουσας. Το γεγονός ότι η Lymatex θεώρησε απαραίτητο να ενημερώσει την προσφεύγουσα σχετικά με την απάντησή της στην παραγγελία της Powerpipe προτού καν αποστείλει την απάντηση αυτή στην Powerpipe καταδεικνύει ότι η Lymatex θέλησε να δώσει στην προσφεύγουσα τουλάχιστον τη δυνατότητα να παρέμβει όσον αφορά την απάντηση που σχεδίαζε να δώσει σχετικά με την παραγγελία αυτή. Όμως, ενόψει της αποφάσεως που ελήφθη κατά τη συνάντηση της 24ης Μαρτίου 1995 περί μη πραγματοποιήσεως παραδόσεων προς την Powerpipe, η παρουσία, στα γραφεία της προσφεύγουσας, του προσχεδίου της απαντήσεως της Lymatex δεν μπορεί να εκληφθεί παρά μόνον ως επιβεβαίωση του γεγονότος ότι η προσφεύγουσα είχε επαφές με τη Lymatex, στις 10 Μαΐου 1995 ή νωρίτερα, κατά τις οποίες εξέφρασε τη βούλησή της να καθυστερήσουν οι παραδόσεις προς την Powerpipe. Το συμπέρασμα αυτό δεν ανατρέπεται από τη διαπίστωση ότι η Lymatex δεν ανύρωσε τις υπόλοιπες παραγγελίες της Powerpipe. Εξάλλου, πρέπει να παρατηρηθεί, συναφώς, ότι η Lymatex δεν έδωσε στην Επιτροπή ειλικρινή εξήγηση σχετικά με το γεγονός ότι απέστειλε στην προσφεύγουσα το προσχέδιο της απαντήσεώς της, υποστηρίζοντας ότι δεν επρόκειτο για προσχέδιο, αλλά για αντίγραφο της επιστολής αυτής προς την Powerpipe και ότι θέλησε απλώς να δείξει ότι έκανε κάποιες προσπάθειες προκειμένου να τηρήσει τις συμβατικές υποχρεώσεις της έναντι της προσφεύγουσας (παράρτημα 157 της ανακοινώσεως των αιτιάσεων), ενώ από τα στοιχεία της επιστολής που βρέθηκε στην κατοχή της προσφεύγουσας προκύπτει σαφώς ότι επρόκειτο για προσχέδιο το οποίο απεστάλη μερικές ώρες προτού το τελικό κείμενο της επιστολής αυτής αποσταλεί στην Powerpipe.

154

Δεδομένου ότι αποδείχθηκε επαρκώς ότι η προσφεύγουσα δεν αποστασιοποιήθηκε από την απόφαση εμπορικού αποκλεισμού της Powerpipe που ελήφθη κατά τη συνάντηση της 24ης Μαρτίου 1995, παρέλκει ο καθορισμός του κατά πόσον η συμπεριφορά της προσφεύγουσας αποτέλεσε την άμεση αιτία των απωλειών τις οποίες ισχυρίζεται ότι υπέστη η Powerpipe, ιδίως στο πλαίσιο του σχεδίου ΑΚV.

- 155 Συνεπώς, δικαίως η Επιτροπή θεώρησε αποδεδειγμένη τη συμμετοχή της προσφεύγουσας σε συμφωνία για την πρόκληση βλάβης στην Powerpipe, εφόσον η προσφεύγουσα δεν μπόρεσε να αποδείξει την αποστασιοποίησή της έναντι του αποτελέσματος της εν λόγω συναντήσεως.
- 156 Το συμπέρασμα αυτό δεν μπορεί να ανατραπεί από το επιχείρημα της προσφεύγουσας ότι, εν πάση περιπτώσει, δεν ήταν σε θέση να θέσει σε εφαρμογή μια απόφαση εμπορικού αποκλεισμού της Powerpipe, δεδομένου ότι δεν κατασκεύαζε τα υλικά που είχε ανάγκη ο υπεργολάβος του εν λόγω σχεδίου.
- 157 Πράγματι, μια δράση εμπορικού αποκλεισμού μπορεί να καταλογιστεί σε επιχείρηση χωρίς αυτή να συμμετέχει πράγματι, ή ακόμα να έχει μπορέσει να συμμετάσχει, στην εφαρμογή της δράσεως αυτής. Η αντίθετη άποψη θα οδηγούσε στο αποτέλεσμα οι επιχειρήσεις που ενέκριναν τα μέτρα αποκλεισμού, αλλά οι οποίες δεν βρήκαν την ευκαιρία να εφαρμόσουν οι ίδιες ένα μέτρο εφαρμογής του, να αποφεύγουν κάθε ευθύνη για τη συμμετοχή τους στη συμφωνία.
- 158 Συναφώς, πρέπει να παρατηρηθεί ότι μια επιχείρηση που έχει μετάσχει σε πολύμορφη παράβαση των κανόνων του ανταγωνισμού μέσω της δικής της συμπεριφοράς, η οποία εμπίπτει στις έννοιες της συμφωνίας ή της εναρμονισμένης πρακτικής με αντίθετο στον ανταγωνισμό σκοπό κατά την έννοια του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης και αποσκοπεί να συμβάλει στην πραγματοποίηση της παραβάσεως στο σύνολό της, μπορεί να ευθύνεται και για τη συμπεριφορά την οποία αναπτύσσουν άλλες επιχειρήσεις στο πλαίσιο της ίδιας παραβάσεως για όλη τη διάρκεια της συμμετοχής της στην εν λόγω παράβαση, όταν αποδεικνύεται ότι η εν λόγω επιχείρηση γνωρίζει την αντίθετη στον ανταγωνισμό συμπεριφορά των άλλων μετεχόντων ή ότι μπορεί ευλόγως να την προβλέψει και είναι διατεθειμένη ν' αποδεχθεί τον σχετικό κίνδυνο (βλ., υπό το πνεύμα αυτό, προμνησθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Anic Participazioni, σκέψη 203).

- 159 Η προσφεύγουσα, με την παρουσία της στη συνάντηση της 24ης Μαρτίου 1995, έλαβε γνώση των μέτρων που σχεδιάζονταν για την πρόκληση βλάβης στην εμπορική δραστηριότητα της Powerpipe. Εφόσον δεν αποστασιοποιήθηκε από τα μέτρα αυτά, έδωσε, τουλάχιστον, την εντύπωση στους λοιπούς μετασχόντες στην εν λόγω συνάντηση ότι επικροτούσε το αποτέλεσμα της, ότι θα συμμορφωνόταν προς αυτό και ότι ήταν διατεθειμένη να αποδεχθεί τον σχετικό κίνδυνο.
- 160 Τέλος, στο μέτρο που η Επιτροπή επικαλείται δραστηριότητες που αναπτύχθηκαν στη Σουηδία πριν από την προσχώρησή της στην Ευρωπαϊκή Ένωση, την 1η Ιανουαρίου 1995, αρκεί η παρατήρηση ότι τα μέτρα που αποσκοπούσαν στην πρόκληση βλάβης στις δραστηριότητες της Powerpipe και τα οποία καταλογίζονται στην προσφεύγουσα επισπεύθησαν από την είσοδο της Powerpipe στη γερμανική αγορά και, συνεπώς, είχαν ως στόχο, ήδη από την αρχή, την παρεμπόδιση της ανάπτυξης των δραστηριοτήτων αυτών εντός της Ευρωπαϊκής Ενώσεως. Επιπλέον, δεχόμενη να συμβάλει στην πρόσληψη του γενικού διευθυντή της Powerpipe, η προσφεύγουσα εφάρμοσε πράγματι, πριν ακόμα από την 1η Ιανουαρίου 1995, και εντός της κοινής αγοράς, μια συμφωνία που αποσκοπούσε στην πρόκληση βλάβης στις δραστηριότητες της Powerpipe. Συνεπώς, η Επιτροπή έλαβε υπόψη της τις ανταγωνιστικές δραστηριότητες που ξεκίνησαν από τη Σουηδία στο μέτρο που οι δραστηριότητες αυτές όντως επηρέασαν τον ανταγωνισμό στο εσωτερικό της Ευρωπαϊκής Ενώσεως.
- 161 Συναφώς, στην εκατοστή τεσσαρακοστή όγδοη αιτιολογική σκέψη της αποφάσεως, αναφέρονται σαφώς τα εξής:

«Στο πλαίσιο της παρούσας διαδικασίας, η Επιτροπή θα λάβει υπόψη κοινές ενέργειες εναντίον της Powerpipe οι οποίες αναλήφθηκαν πριν από την προσχώρηση της Σουηδίας στην Κοινότητα (1η Ιανουαρίου 1995) μόνο στον βαθμό που αυτές [...] είχαν συνέπειες για τον ανταγωνισμό στο εσωτερικό της [Ενώσεως] (είσοδος της Powerpipe στη γερμανική αγορά) και αποδεικνύουν εμμέσως ένα πάγιο σχέδιο για την πρόκληση βλάβης στην Powerpipe ή την εξάλειψή της μετά την ανωτέρω ημερομηνία.»

- 162 Από τα ανωτέρω συνάγεται ότι και η αιτίαση σχετικά με τις συντονισμένες δράσεις κατά της Powerpipe πρέπει να απορριφθεί.

ΣΤ — Επί της πίεσεως που ασκήθηκε από την ABB

1. Επιχειρήματα των διαδίκων

- 163 Η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι η Επιτροπή δεν απέδωσε τη δέουσα σημασία στην πίεση που άσκησε έναντι της προσφεύγουσας η ABB, πράγμα το οποίο δεν δέχεται η καθής.

2. Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

- 164 Πρέπει να σημειωθεί ότι, όπως παρατηρεί η προσφεύγουσα, η Επιτροπή επανειλημμένως αναφέρεται, στην απόφασή της, στο γεγονός ότι η ABB άσκησε σημαντική πίεση στις άλλες επιχειρήσεις του τομέα ώστε να τις πείσει να εγκρίνουν τους επίδικους αντιανταγωνιστικούς διακανονισμούς. Επιπλέον, η Επιτροπή, αναγνώρισε, καθορίζοντας το ύψος του προστίμου που επιβλήθηκε στην ABB, ότι η επιχείρηση αυτή «χρησιμοποιούσε συστηματικά την οικονομική της ισχύ και τους πόρους που διέθετε ως μεγάλη πολυεθνική επιχείρηση, με στόχο να ενισχύσει την αποτελεσματικότητα του καρτέλ και να εξασφαλίσει τη συμμόρφωση και των άλλων επιχειρήσεων με τις επιθυμίες της» (εκατοστή εξηκοστή ένατη αιτιολογική σκέψη της αποφάσεως).

- 165 Όσον αφορά την παράβαση που καταλογίζεται στην προσφεύγουσα, αρκεί να υπομνησθεί ότι, κατά πάγια νομολογία, μια επιχείρηση που μετέχει σε αντιανταγω-

νιστικές δραστηριότητες εξαναγκαζόμενη από άλλους μετέχοντες στις δραστηριότητες αυτές δεν μπορεί να επικαλεστεί τον εξαναγκασμό αυτόν, καθόσον θα μπορούσε να καταγγείλει τις πιέσεις τις οποίες υφίσταται αντί να συμμετάσχει στις εν λόγω δραστηριότητες (βλ. την παρατιθέμενη ανωτέρω στη σκέψη 142 νομολογία).

- 166 Συνεπώς, δεδομένου ότι η αιτίαση αυτή δεν μπορεί να γίνει δεκτή, ο λόγος ακυρώσεως που αντλείται από πλάνη περί τα πράγματα όσον αφορά την εφαρμογή του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης πρέπει να απορριφθεί στο σύνολό του.

II — Επί του δευτέρου λόγου ακυρώσεως που αντλείται από την προσβολή των δικαιωμάτων άμυνας

A — Επί της προσβάσεως στον φάκελο

1. Επιχειρήματα των διαδίκων

- 167 Η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι η Επιτροπή την απέτρεψε να επιμείνει ώστε να της επιτραπεί η πρόσβαση στον φάκελο. Η Pan-Isovit, η οποία κατά τα φαινόμενα το έπραξε, τιμωρήθηκε με μικρότερη, σε σχέση με άλλες επιχειρήσεις, μείωση του προστίμου λόγω της συνεργασίας της. Η προσφεύγουσα δέχθηκε να παραιτηθεί από ένα μέρος των δικαιωμάτων της, υπό την άσκηση πιέσεως, ελπίζοντας ότι θα ελάμβανε τα σχετικά με τη σύμπραξη έγγραφα απευθείας από την ABB. Ωστόσο, η ABB της κοινοποίησε μόνο μία επιλογή των ανωτέρω εγγράφων, τα οποία, επιπλέον, δεν ήταν πλήρη. Στο πλαίσιο αυτό, η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι η επιλογή της Επιτροπής να αφήσει στις εμπλεκόμενες επιχειρήσεις τη μέριμνα να εξασφαλίσουν τη μεταξύ τους δέουσα ανταλλαγή των εγγράφων του φακέλου δεν ήταν ικανοποιητική λύση.

- 168 Η καθής αμφισβητεί ότι εμπόδισε την πρόσβαση των επιχειρήσεων στον φάκελο και υπενθυμίζει ότι η προσφεύγουσα είχε δηλώσει ότι συμφωνούσε με την οργάνωση ανταλλαγής εγγράφων μεταξύ των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων. Υποστηρίζει ότι η μείωση του ύψους του προστίμου της Pan-Isovit δεν έχει καμία σχέση με τη στάση της επιχειρήσεως αυτής όσον αφορά την πρόσβαση στον φάκελο. Όσον αφορά την ABB, δεν είναι ακριβές ότι η επιχείρηση αυτή δεν κοινοποίησε τα πλήρη έγγραφα.

2. Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

- 169 Στις υποθέσεις ανταγωνισμού, σκοπός της προσβάσεως στον φάκελο είναι ιδίως να παρασχεθεί στους αποδέκτες της ανακοινώσεως των αιτιάσεων η δυνατότητα να λάβουν γνώση των αποδεικτικών στοιχείων που περιλαμβάνονται στον φάκελο της Επιτροπής, ώστε να μπορέσουν, βάσει των στοιχείων αυτών, να λάβουν λυσιτελώς θέση επί των συμπερασμάτων στα οποία έχει καταλήξει με την ανακοίνωση των αιτιάσεων της η Επιτροπή (αποφάσεις του Δικαστηρίου της 17ης Δεκεμβρίου 1998, C-185/95 P, *Baustahlgewebe κατά Επιτροπής*, Συλλογή 1998, σ. I-8417, σκέψη 89, και της 8ης Ιουλίου 1999, C-51/92 P, *Hercules Chemicals κατά Επιτροπής*, Συλλογή 1999, σ. I-4235, σκέψη 75· αποφάσεις του Πρωτοδικείου της 29ης Ιουνίου 1995, T-30/91, *Solvay κατά Επιτροπής*, Συλλογή 1995, σ. II-1775, σκέψη 59, και T-36/91, *ICI κατά Επιτροπής*, Συλλογή 1995, σ. II-1847, σκέψη 69). Η πρόσβαση στον φάκελο καλύπτεται, συνεπώς, από τις διαδικαστικές εγγυήσεις που έχουν ως σκοπό την προστασία των δικαιωμάτων άμυνας και, ειδικότερα, την εξασφάλιση της αποτελεσματικής ασκήσεως του δικαιώματος ακροάσεως, που προβλέπεται στα άρθρα 19, παράγραφοι 1 και 2, του κανονισμού 17 και 2 του κανονισμού 99/63/ΕΟΚ της Επιτροπής, της 25ης Ιουλίου 1963, περί των ακροάσεων που προβλέπονται στο άρθρο 19, παράγραφοι 1 και 2, του κανονισμού 17 του Συμβουλίου (ΕΕ ειδ. έκδ. 08/001, σ. 37) (απόφαση του Πρωτοδικείου της 1ης Απριλίου 1993, T-65/89, *BPB Industries και British Gypsum κατά Επιτροπής*, Συλλογή 1993, σ. II-389, σκέψη 30).
- 170 Κατά πάγια νομολογία, η Επιτροπή, προκειμένου να παράσχει στις εμπλεκόμενες επιχειρήσεις και ενώσεις επιχειρήσεων τη δυνατότητα να αμυνθούν αποτελεσματικά κατά των αιτιάσεων που διατυπώνονται κατ' αυτών στην ανακοίνωση των αιτιάσεων, υποχρεούται να τους καταστήσει προσιτό ολόκληρο τον φάκελο έρευνας της υποθέσεως, εξαιρουμένων των εγγράφων που περιέχουν επιχειρηματικά απόρρητα άλλων επιχειρήσεων ή άλλα εμπιστευτικά πληροφοριακά στοιχεία και των εσωτε-

ρικών εγγράφων της Επιτροπής (προμνησθείσα απόφαση της 17ης Δεκεμβρίου 1991, Hercules Chemicals κατά Επιτροπής, σκέψη 54· απόφαση της 19ης Μαΐου 1999, T-175/95, BASF Coatings κατά Επιτροπής, Συλλογή 1999, σ. II-1581).

- 171 Πράγματι, στο πλαίσιο της κατ' αντιδικία διαδικασίας που οργανώνει ο κανονισμός 17, δεν εναπόκειται στην Επιτροπή και μόνο να αποφασίζει ποια είναι τα έγγραφα που είναι χρήσιμα για την άμυνα των εμπλεκομένων (προμνησθείσες αποφάσεις της 29ης Ιουνίου 1995, Solvay κατά Επιτροπής, σκέψη 81, και ICI κατά Επιτροπής, σκέψη 91). Ενόψει της γενικής αρχής της ισότητας των όπλων, δεν μπορεί να γίνει δεκτό να έχει η Επιτροπή τη δυνατότητα να αποφασίζει μόνη της αν θα χρησιμοποιήσει ή όχι ορισμένα έγγραφα κατά των επιχειρήσεων, χωρίς να έχουν οι τελευταίες πρόσβαση σ' αυτά και να μπορούν επομένως να αποφασίσουν, αντιστοίχως, αν θα τα χρησιμοποιήσουν ή όχι για την άμυνά τους (προμνησθείσες αποφάσεις Solvay κατά Επιτροπής, σκέψη 83, και ICI κατά Επιτροπής, σκέψη 93).
- 172 Υπό το πρίσμα των κανόνων αυτών, πρέπει να ελεγχθεί αν η Επιτροπή τήρησε την υποχρέωσή της να παράσχει πρόσβαση στο σύνολο του φακέλου της έρευνας.
- 173 Καταρχάς, πρέπει να παρατηρηθεί ότι η Επιτροπή, με την επιστολή της 20ής Μαρτίου 1997, η οποία επισυνάφθηκε στην ανακοίνωση των αιτιάσεων και κοινοποιήθηκε στην προσφεύγουσα, δήλωσε τα εξής:

«Προκειμένου να βοηθηθούν οι επιχειρήσεις να προετοιμάσουν τις παρατηρήσεις τους όσον αφορά τις αιτιάσεις που διατυπώνονται εις βάρος τους, η Επιτροπή μπορεί να τους επιτρέψει να συμβουλευθούν τον φάκελο που τις αφορά. Εν προκειμένω, η Επιτροπή επισυνάπτει στην ανακοίνωση των αιτιάσεων όλη τη συναφή τεκμηρίωση, αποτελούμενη από το σύνολο της σχετικής αλληλογραφίας που αντηλλάγη σύμφωνα με το άρθρο 11 του κανονισμού [17]. Οι αναφορές σε πραγματικά περιστατικά εντελώς ξένα προς το αντικείμενο της υποθέσεως απαλείφθηκαν από τα έγγραφα που επισυνάπτονται στην ανακοίνωση των αιτιάσεων.

Σε περίπτωση που επιθυμείτε να εξετάσετε στα γραφεία της Επιτροπής τα έγγραφα που δικαιούσθε να συμβουλευθείτε και αφορούν την επιχείρησή σας, ή αν έχετε ερωτήματα σχετικά με την παρούσα διαδικασία, παρακαλείσθε να απευθυνθείτε [...] εντός τριών εβδομάδων από την παραλαβή της παρούσας επιστολής.»

174 Η προσφεύγουσα ανέφερε, κατόπιν γραπτής ερωτήσεως που της έθεσε το Πρωτοδικείο, ότι ήλθε σε επαφή με την Επιτροπή, στις 23 Απριλίου 1997, προκειμένου να της επιτραπεί η πρόσβαση στον πλήρη φάκελο. Καίτοι δεν αμφισβητείται ότι έλαβε χώρα τηλεφωνική συνομιλία, οι διάδικοι διαφωνούν ως προς το ακριβές περιεχόμενό της, ιδίως, αφενός, ως προς το κατά πόσον η Επιτροπή απέρριψε αίτημα προσβάσεως στον φάκελο δηλώνοντας, όπως ισχυρίζεται η προσφεύγουσα, ότι οι επιχειρήσεις, «εφόσον πράγματι επιθυμούν να επιδείξουν πνεύμα συνεργασίας, συμφωνούν μάλλον να εξασφαλίζουν οι ίδιες την ανταλλαγή αντιγράφων» και, αφετέρου, ως προς το αν η προσφεύγουσα ζήτησε τελικά την πρόσβαση στον πλήρη φάκελο. Δεν αμφισβητείται, ωστόσο, ότι, κατά τη συνομιλία εκείνη, έγινε λόγος για διαδικασία ανταλλαγής εγγράφων μεταξύ των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων.

175 Είναι δεδομένο ότι, τον Απρίλιο και τον Μάιο του 1997, η Επιτροπή πρότεινε στις επιχειρήσεις στις οποίες απευθυνόταν η ανακοίνωση των αιτιάσεων να οργανώσουν μια ανταλλαγή όλων των εγγράφων που είχαν κατασχεθεί στα γραφεία τους κατά τη διενέργεια των ελέγχων. Δεν αμφισβητείται ότι όλες οι εμπλεκόμενες επιχειρήσεις, πλην της Dansk Rørindustri, δέχθηκαν να προβούν σ' αυτήν την ανταλλαγή εγγράφων. Στη συνέχεια, όλες οι επιχειρήσεις που μετέσχαν στην ανταλλαγή εγγράφων, μεταξύ των οποίων και η προσφεύγουσα, έλαβαν από καθεμία από τις άλλες επιχειρήσεις τα έγγραφα που είχαν κατασχεθεί στα γραφεία τους, συνοδευόμενα από έναν κατάλογο τον οποίο είχε καταρτίσει είτε η ίδια η επιχείρηση είτε, στην περίπτωση των ABB και Pan-Isovit, κατόπιν αιτήσεώς τους, η Επιτροπή. Όσον αφορά τα έγγραφα που κατασχέθηκαν στα γραφεία της Dansk Rørindustri, ένα μέρος των εγγράφων αυτών κοινοποιήθηκε στις λοιπές επιχειρήσεις, στις 18 Ιουνίου 1997, κατόπιν αιτήσεως της Επιτροπής, ενώ ένα άλλο μέρος απεστάλη από την ίδια την Επιτροπή, στις 24 Σεπτεμβρίου 1997.

176 Δεν αμφισβητείται επίσης ότι, μετά τη τηλεφωνική συνομιλία της 23ης Απριλίου 1997, η προσφεύγουσα δεν επικοινωνήθηκε πλέον με τις υπηρεσίες της Επιτροπής σχετικά με την πρόσβαση στον φάκελο.

- 177 Στην απάντησή της σε γραπτή ερώτηση του Πρωτοδικείου, η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι από την εν λόγω τηλεφωνική συνομιλία απεκόμισε την εντύπωση ότι είχε συμφέρον να μη ζητήσει πρόσβαση στο σύνολο του φακέλου της Επιτροπής, άλλως θα της προσαιπτόταν, λόγω της στάσεως αυτής, ότι δεν επέδειξε πνεύμα συνεργασίας κατά τη διάρκεια της διοικητικής διαδικασίας.
- 178 Επιβάλλεται η διαπίστωση, ωστόσο, ότι η προσφεύγουσα δεν προσκομίζει κανένα αποδεικτικό στοιχείο σχετικά με κάποια συμπεριφορά της Επιτροπής από την οποία μπορούσε ευλόγως να συναγάγει, την εποχή εκείνη, ότι η άσκηση του δικαιώματος προσβάσεως στον φάκελο της έρευνας θα είχε επιπτώσεις στη μεταγενέστερη εκτίμηση της συνεργασιμότητάς της, κατά την επιμέτρηση του προστίμου. Είναι αληθές ότι η ABB, σε επιστολή της 6ης Ιουνίου 1997 προς την Επιτροπή, συνέδεσε την πρότασή της περί ανταλλαγής εγγράφων με την επιθυμία της να συνεργαστεί με την Επιτροπή, καθώς και ότι η Targo, σε επιστολή της 19ης Ιουνίου 1997 προς την Επιτροπή, ανέφερε ότι, συμμετέχοντας στην ανταλλαγή εγγράφων, «εξακολουθούσε να εκδηλώνει την επιθυμία συνεργασίας και να συνεργάζεται ειλικρινά με την Επιτροπή, έστω και αν υπήρχε ενδεχομένο να μη της επιτραπεί η πρόσβαση στον πλήρη φάκελο». Ωστόσο, οι δηλώσεις αυτές, καίτοι υποδηλώνουν τη βούληση των εν λόγω επιχειρήσεων να εξακολουθήσουν να συνεργάζονται, δεν αναφέρονται σε κάποια συμπεριφορά της Επιτροπής η οποία να δημιούργησε την εντύπωση ότι τυχόν αίτηση προσβάσεως στον φάκελο θα συνεπαγόταν αύξηση του προστίμου. Η προσφεύγουσα δεν απέδειξε επίσης τον ισχυρισμό της, που περιέχεται στο δικόγραφο της προσφυγής, ότι μόνον «υπό πίεση» δέχθηκε να μην επιμείνει ώστε να της επιτραπεί η πρόσβαση στον φάκελο. Το ίδιο ισχύει, εξάλλου, και όσον αφορά τον ισχυρισμό της ότι, στην περίπτωση της Pan-Isonit, η αίτηση προσβάσεως στον φάκελο είχε επιπτώσεις στην εκτίμηση της συνεργασίας της κατά τον υπολογισμό του ύψους του προστίμου.
- 179 Κατά συνέπεια, πρέπει να συναχθεί ότι η προσφεύγουσα δεν απέδειξε ότι η Επιτροπή τής άσκησε πίεση ώστε να μην κάνει χρήση της δυνατότητας προσβάσεως στο σύνολο του φακέλου της έρευνας. Επομένως, πρέπει να υποτεθεί ότι η προσφεύγουσα οικειοθελώς δεν έκανε χρήση της δυνατότητας αυτής.
- 180 Εν πάση περιπτώσει, πρέπει να θεωρηθεί ότι η Επιτροπή, έχοντας προβλέψει και οργανώσει την πρόσβαση στον φάκελο στα γραφεία της, όπως ανακοίνωσε στην

επιστολή που επισυναπτόταν στην ανακοίνωση των αιτιάσεων, εκπλήρωσε την υποχρέωσή της να παράσχει στις επιχειρήσεις, με δική της πρωτοβουλία και χωρίς να αναμείνει σχετική ενέργεια εκ μέρους των επιχειρήσεων αυτών, τη δυνατότητα προσβάσεως στον φάκελο της έρευνας.

181 Υπό τις περιστάσεις αυτές, δεν μπορεί επίσης να προσαφθεί στην Επιτροπή ότι θέλησε να διευκολύνει την πρόσβαση στον φάκελο της έρευνας καλώντας τις εμπλεκόμενες επιχειρήσεις να προβούν, μεταξύ τους και μέσω των δικηγόρων τους, σε ανταλλαγή των εγγράφων που είχαν κατασχεθεί στα γραφεία καθεμιάς από αυτές κατά τη διενέργεια των ελέγχων.

182 Παρατηρείται συναφώς ότι η προσφεύγουσα δεν μπορεί να επικαλεστεί ότι δεν είχε πρόσβαση στον φάκελο λόγω του ότι, στο πλαίσιο αυτής της ανταλλαγής εγγράφων, η ABB απέστειλε έγγραφα από τα οποία είχαν απαλειφθεί ορισμένα χωρία.

183 Πράγματι, από την επιστολή της 4ης Ιουνίου 1997 την οποία απέστειλαν οι δικηγόροι της ABB στους δικηγόρους της προσφεύγουσας προκύπτει ότι η ABB είχε «λογοκρίνει» («redacted») ορισμένα έγγραφα, διότι επρόκειτο για εσωτερικά έγγραφα που περιείχαν εμπιστευτικές πληροφορίες. Πρέπει να υπομνησθεί, συναφώς, ότι, κατά πάγια νομολογία, η πρόσβαση στον φάκελο δεν εκτείνεται στα επιχειρηματικά απόρρητα άλλων επιχειρήσεων και στα άλλα εμπιστευτικά πληροφοριακά στοιχεία (βλ. ανωτέρω σκέψη 170). Αν η προσφεύγουσα είχε κάποια αμφιβολία όσον αφορά το εμπιστευτικό κείμενο ορισμένων εγγράφων το οποίο είχε καταρτίσει η ABB ή άλλοι ανταγωνιστές της, ιδίως όσον αφορά τα στοιχεία που απάλειψε η ABB από ορισμένα έγγραφα, ή, ακόμα, αν είχε κάποια αμφιβολία ως προς τον εξαντλητικό χαρακτήρα των καταλόγων των εγγράφων που κατέρτισαν οι ανταγωνιστές της, τίποτε δεν την εμπόδιζε να επικοινωνήσει με την Επιτροπή και, ενδεχομένως, να κάνει χρήση του δικαιώματος προσβάσεως στο σύνολο του φακέλου της έρευνας στα γραφεία της Επιτροπής.

184 Από όλα τα ανωτέρω προκύπτει ότι η Επιτροπή, προτείνοντας στις εμπλεκόμενες επιχειρήσεις να διευκολύνουν την πρόσβαση στα έγγραφα μέσω ανταλλαγής

εγγράφων, εγγυώμενη παράλληλα και η ίδια το δικαίωμα προσβάσεως στον πλήρη φάκελο της έρευνας, τήρησε δεόντως τις επιταγές που έχει διατυπώσει η νομολογία του Πρωτοδικείου και σύμφωνα με τις οποίες η ανταλλαγή εγγράφων μεταξύ των επιχειρήσεων σε καμία περίπτωση δεν απαλλάσσει την Επιτροπή από το καθήκον να εξασφαλίσει η ίδια, κατά τη διερεύνηση μιας παραβάσεως του δικαίου του ανταγωνισμού, τον σεβασμό των δικαιωμάτων άμυνας των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων. Πράγματι, η άμυνα μιας επιχειρήσεως δεν μπορεί να εξαρτάται από την καλή θέληση μιας άλλης επιχειρήσεως, η οποία υποτίθεται ότι είναι ανταγωνίστριά της, κατά της οποίας η Επιτροπή έχει προβάλει παρόμοιες αιτιάσεις και της οποίας τα οικονομικά και διαδικαστικά συμφέροντα είναι συχνά αντίθετα προς αυτά της πρώτης επιχειρήσεως (προμνησθείσες αποφάσεις της 29ης Ιουνίου 1995, Solvay κατά Επιτροπής, σκέψεις 85 και 86, και ICI κατά Επιτροπής, σκέψεις 95 και 96).

185 Συνεπώς, η αιτίαση που αντλείται από έλλειψη προσβάσεως στον φάκελο πρέπει να απορριφθεί.

B — Επί της προσβολής του δικαιώματος ακροάσεως όσον αφορά την επίκληση νέων αποδεικτικών μέσων

1. Επιχειρήματα των διαδίκων

186 Η προσφεύγουσα προσάπτει στην Επιτροπή ότι προσέβαλε τα δικαιώματα άμυνας της προσθέτοντας, δύο φορές μετά την ανακοίνωση των αιτιάσεων, συμπληρωματικά έγγραφα προς στήριξη της κατηγορίας, με έγγραφα της 22ας Μαΐου και της 9ης Οκτωβρίου 1997. Κατά την προσφεύγουσα, η Επιτροπή δεν είχε δικαίωμα να στηριχθεί στα έγγραφα αυτά, καθόσον δεν είχε αναφέρει σαφώς στην ανακοίνωση των αιτιάσεων ότι θα το έπραττε.

187 Η καθής παρατηρεί ότι ουδείς διαδικαστικός κανόνας την εμποδίζει να προσκομίσει συμπληρωματικές αποδείξεις μετά την αποστολή της ανακοινώσεως των αιτιάσεων.

Με τα εν λόγω έγγραφα, η Επιτροπή εξηγούσε ότι τα συνημμένα σ' αυτά έγγραφα αναφέρονταν στα επιχειρήματα που αναπτύσσονταν στην ανακοίνωση των αιτιάσεων ή στις παρατηρήσεις επί της ανακοινώσεως αυτής. Εφόσον τα έγγραφα αυτά απεστάλησαν πριν από την ακρόαση, η προσφεύγουσα είχε κάθε δυνατότητα να απαντήσει σ' αυτά όπως, εξάλλου, και το έπραξε.

2. Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

- 188 Από τον συνδυασμό των διατάξεων του άρθρου 19, παράγραφος 1, του κανονισμού 17 και των άρθρων 2 και 4 του κανονισμού 99/63 προκύπτει ότι η Επιτροπή οφείλει να ανακοινώνει τις αιτιάσεις που προβάλλει κατά των ενδιαφερομένων επιχειρήσεων και ενώσεων επιχειρήσεων και δεν μπορεί να λάβει υπόψη στις αποφάσεις της παρά μόνον τις αιτιάσεις για τις οποίες οι εν λόγω ενδιαφερόμενοι είχαν τη δυνατότητα να καταστήσουν γνωστή την άποψή τους (προμνησθείσα απόφαση CB και Europay κατά Επιτροπής, σκέψη 47).
- 189 Ομοίως, ο σεβασμός των δικαιωμάτων άμυνας, ο οποίος αποτελεί θεμελιώδη αρχή του κοινοτικού δικαίου και πρέπει να τηρείται κατά πάσα περίπτωση, ιδίως στις διαδικασίες που μπορούν να οδηγήσουν στην επιβολή κυρώσεων έστω και αν πρόκειται για διοικητικές διαδικασίες, επιβάλλει να παρέχεται στις ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις και ενώσεις επιχειρήσεων η δυνατότητα, ήδη από το στάδιο της διοικητικής διαδικασίας, να καταστήσουν λυσιτελώς γνωστή την άποψή τους ως προς το υποστατό και την κρισιμότητα των πραγματικών περιστατικών, αιτιάσεων και συνθηκών που επικαλείται η Επιτροπή (απόφαση του Δικαστηρίου της 13ης Φεβρουαρίου 1979, 85/76, Hoffmann-La Roche κατά Επιτροπής, Συλλογή τόμος 1979/I, σ. 215, σκέψη 11· απόφαση του Πρωτοδικείου της 10ης Μαρτίου 1992, T-11/89, Shell κατά Επιτροπής, Συλλογή 1992, σ. II-757, σκέψη 39).
- 190 Ωστόσο, καμία διάταξη δεν απαγορεύει στην Επιτροπή να κοινοποιεί στους ενδιαφερομένους, μετά την αποστολή της ανακοινώσεως των αιτιάσεων, νέα έγγραφα τα οποία θεωρεί ότι υποστηρίζουν την άποψή της, υπό τον όρον ότι παρέχεται στις επιχειρήσεις ο αναγκαίος χρόνος προκειμένου να διατυπώσουν συναφώς τη γνώμη τους (απόφαση του Δικαστηρίου της 25ης Οκτωβρίου 1983, 107/82, AEG κατά Επιτροπής, Συλλογή 1983, σ. 3151, σκέψη 29).

- 191 Όσον αφορά το έγγραφο της 22ας Μαΐου 1997, πρέπει να παρατηρηθεί ότι η Επιτροπή, με το έγγραφο αυτό, εξηγεί τη σχέση που έχουν με την ανακοίνωση των αιτιάσεων της 20ής Μαρτίου 1997 τα έγγραφα που επισυνάπτονται σ' αυτήν ως παραρτήματα X1 έως X9, αναφέροντας το τμήμα της ανακοινώσεως των αιτιάσεων που αφορά κάθε ένα από τα έγγραφα αυτά. Συνεπώς, η προσφεύγουσα ενημερώθηκε αρκούντως για τη σημασία των εν λόγω εγγράφων σε σχέση προς τις ήδη ανακοινωθείσες αιτιάσεις.
- 192 Όσον αφορά τα έγγραφα που επισυνάπτονταν στο έγγραφο της 9ης Οκτωβρίου 1997, πρέπει να διευκρινιστεί ότι πρόκειται για μια σειρά συμπληρωματικών της ανακοινώσεως των αιτιάσεων εγγράφων που αριθμούνται από το 1 έως το 18, καθώς για μια σειρά απαντήσεων που έδωσαν ορισμένες επιχειρήσεις στις αιτήσεις παροχής πληροφοριών και οι οποίες απεστάλησαν συνοδευόμενες από πίνακες που αναφέρουν, για κάθε έγγραφο, το θέμα στο οποίο αναφέρεται καθώς και παραπομπή στο σχετικό χωρίο της ανακοινώσεως των αιτιάσεων και, ενδεχομένως, στα χωρία των παρατηρήσεων ορισμένων επιχειρήσεων επί της ανακοινώσεως των αιτιάσεων.
- 193 Συνεπώς, τα έγγραφα της Επιτροπής της 22ας Μαΐου και της 9ης Οκτωβρίου 1997 δεν διατυπώνουν νέες αιτιάσεις, αλλά παραθέτουν ορισμένα έγγραφα που συνιστούν συμπληρωματικά αποδεικτικά στοιχεία προς στήριξη των αιτιάσεων που διατυπώνονταν στην προβλεπόμενη προς τούτο ανακοίνωση.
- 194 Δεδομένου ότι η Επιτροπή διευκρίνισε επαρκώς ως προς τί κάθε ένα από τα έγγραφα που απεστάλησαν μετά την ανακοίνωση των αιτιάσεων αφορούσε την ανακοίνωση αυτή και εφόσον, εξάλλου, η προσφεύγουσα δεν διατείνεται ότι δεν της παρασχέθηκε ο αναγκαίος χρόνος ώστε να υποβάλει συναφώς τις παρατηρήσεις της, διαπιστώνεται ότι η προσφεύγουσα είχε τη δυνατότητα να καταστήσει λυσιτελώς γνωστή την άποψή της ως προς το υποστατό και την κρισιμότητα των πραγματικών περιστατικών, αιτιάσεων και συνθηκών των οποίων γίνεται επίκληση στα έγγραφα αυτά.

- 195 Για τους λόγους αυτούς, η αιτίαση αυτή, καθόσον αναφέρεται στην επίκληση νέων αποδεικτικών μέσων, πρέπει να απορριφθεί.

Γ — Επί της προσβολής του δικαιώματος ακροάσεως όσον αφορά την εφαρμογή των κατευθυντηρίων γραμμών για τον υπολογισμό του ύψους των προστίμων

1. Επιχειρήματα των διαδίκων

- 196 Κατά την προσφεύγουσα, η Επιτροπή προσέβαλε τα δικαιώματα άμυνάς της επικαλούμενη τις νέες κατευθυντήριες γραμμές για τον υπολογισμό των προστίμων που επιβάλλονται κατ' εφαρμογήν του άρθρου 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17 και του άρθρου 65, παράγραφος 5, της Συνθήκης ΕΚΑΧ (ΕΕ 1998, C 9, σ. 3) (στο εξής: νέες κατευθυντήριες γραμμές ή κατευθυντήριες γραμμές). Μολονότι αυτές οι κατευθυντήριες γραμμές τροποποίησαν ριζικά τους κανόνες που εφαρμόζονταν μέχρι τότε, η Επιτροπή δεν έκανε την παραμικρή νύξη, στην ανακοίνωση των αιτιάσεών της, που να αφήνει να εννοηθεί ότι θα εφάρμοζε νέα πολιτική όσον αφορά τον υπολογισμό του ύψους των προστίμων. Όμως, θεωρείται γενικώς ευκαταίω να αναφέρει η Επιτροπή, στην ανακοίνωση των αιτιάσεων, τα κριτήρια που προτίθεται να εφαρμόσει όσον αφορά την επιμέτρηση του προστίμου.
- 197 Η καθής υπενθυμίζει, όσον αφορά την απουσία οποιασδήποτε μνείας περί του επιπέδου του προστίμου στην ανακοίνωση των αιτιάσεων, ότι δεν υπέχει καμία σχετική υποχρέωση.

2. Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

- 198 Πρέπει, προκαταρκτικώς, να παρατηρηθεί ότι δεν αμφισβητείται ότι η Επιτροπή καθόρισε το πρόστιμο που επέβαλε στην προσφεύγουσα σύμφωνα με τη γενική μέθοδο για τον υπολογισμό του ύψους των προστίμων η οποία περιγράφεται στις κατευθυντήριες γραμμές.
- 199 Κατά πάγια νομολογία, η Επιτροπή, εφόσον αναφέρει ρητώς, στην ανακοίνωση των αιτιάσεων, ότι θα εξετάσει κατά πόσον πρέπει να επιβληθούν πρόστιμα στις εμπλεκόμενες επιχειρήσεις και εκθέτει τα κύρια πραγματικά και νομικά στοιχεία που μπορούν να προκαλέσουν την επιβολή προστίμου, όπως η βαρύτητα και η διάρκεια της υποτιθεμένης παραβάσεως και το γεγονός ότι διαπράχθηκε «εκ προθέσεως ή εξ αμελείας», εκπληρώνει την υποχρέωση σεβασμού του δικαιώματος ακροάσεως των επιχειρήσεων. Πράττοντας αυτό, η Επιτροπή τους παρέχει τα αναγκαία στοιχεία για την άμυνά τους όχι μόνον κατά της διαπιστώσεως της παραβάσεως, αλλά και κατά της επιβολής προστίμου (απόφαση του Δικαστηρίου της 7ης Ιουνίου 1983, 100/80 έως 103/80, *Musique diffusion française κ.λπ. κατά Επιτροπής*, Συλλογή 1983, σ. 1825, σκέψη 21).
- 200 Συνεπώς, τα δικαιώματα άμυνας των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων διασφαλίζονται ενώπιον της Επιτροπής, όσον αφορά την επιμέτρηση του προστίμου, μέσω της δυνατότητας υποβολής παρατηρήσεων ως προς τη διάρκεια και τη βαρύτητα της παραβάσεως καθώς και τον αντιανταγωνιστικό χαρακτήρα των περιστατικών που τους προσάπτονται. Εξάλλου, οι επιχειρήσεις απολαύουν πρόσθετης εγγυήσεως όσον αφορά την επιμέτρηση των προστίμων, καθόσον το Πρωτοδικείο αποφαίνεται κατά πλήρη δικαιοδοσία και μπορεί επομένως να άρει ή να μειώσει το πρόστιμο, δυνάμει του άρθρου 17 του κανονισμού 17 (απόφαση του Πρωτοδικείου της 6ης Οκτωβρίου 1994, T-83/91, *Tetra Pak κατά Επιτροπής*, Συλλογή 1994, σ. II-755, σκέψη 235).

- 201 Συναφώς, πρέπει να παρατηρηθεί ότι η Επιτροπή εξήγησε, στις σελίδες 53 και 54 της ανακοινώσεως των αιτιάσεων που απηύθυνε στην προσφεύγουσα, τη διάρκεια της παραβάσεως που σχεδίαζε να λάβει υπόψη της έναντι της προσφεύγουσας.
- 202 Περαιτέρω, στις σελίδες 57 και 58 της ανακοινώσεως των αιτιάσεων, η Επιτροπή εξέθεσε τους λόγους για τους οποίους θεωρούσε ότι η επίδικη παράβαση ήταν σοβαρότατη καθώς και τα στοιχεία που συνιστούσαν επιβαρυντικές περιστάσεις, δηλαδή η νοθεία της διαδικασίας των μειοδοτικών διαγωνισμών, ο επιθετικός τρόπος υλοποίησης της συμπράξεως ούτως ώστε να εξασφαλιστεί η υπακοή όλων των συμμετεχόντων στις συμφωνίες και να απομονωθεί ο μόνος σημαντικός ανταγωνιστής που δεν συμμετείχε στη σύμπραξη, καθώς και η συνέχιση της παραβάσεως μετά τη διενέργεια των ελέγχων.
- 203 Στο ίδιο σημείο, η Επιτροπή διευκρίνισε ότι, κατά τον καθορισμό του προστίμου που θα έπρεπε να επιβάλει σε κάθε μεμονωμένη επιχείρηση, θα ελάμβανε υπόψη, μεταξύ άλλων, τον ρόλο που διαδραμάτισε καθεμία επιχείρηση στις πρακτικές που είχαν ως αντικείμενο τη βλάβη του ανταγωνισμού, όλες τις ουσιώδεις διαφορές όσον αφορά τη διάρκεια της συμμετοχής τους, το βάρος τους στη βιομηχανία της αστικής κεντρικής θερμάνσεως, τον κύκλο εργασιών τους στον τομέα της αστικής κεντρικής θερμάνσεως, ενδεχομένως τον συνολικό κύκλο εργασιών τους, προκειμένου να λάβει υπόψη το μέγεθος και την οικονομική ισχύ της συγκεκριμένης επιχείρησεως και για να εξασφαλίσει ότι το πρόστιμο θα έχει αποτρεπτικό χαρακτήρα, και, τέλος, όλες τις ελαφρυντικές περιστάσεις (ανακοίνωση των αιτιάσεων).
- 204 Περαιτέρω, στη σελίδα 58 της ανακοινώσεως των αιτιάσεων, η Επιτροπή παρατήρησε, όσον αφορά την προσφεύγουσα, ότι η τελευταία διαδραμάτισε ηγετικό ρόλο στη σύμπραξη, ότι ήταν ο δεύτερος μεγαλύτερος παραγωγός σωλήνων αστικής κεντρικής θερμάνσεως και ότι διαδραμάτιζε ενεργό ρόλο σε όλες τις δραστηριότητες της συμπράξεως, έστω και αν αυτός ήταν υποδεέστερος σε σχέση με εκείνον της ABB (ανακοίνωση των αιτιάσεων).
- 205 Πράττοντας έτσι, η Επιτροπή ανέφερε, στην ανακοίνωση των αιτιάσεών της, τα πραγματικά και νομικά στοιχεία επί των οποίων επρόκειτο να στηριχθεί για τον υπολογισμό του ύψους του προστίμου που θα επέβαλλε στην προσφεύγουσα, οπότε, ως προς το θέμα αυτό, σεβάστηκε δεόντως το δικαίωμα ακροάσεως της προσφεύγουσας.

- 206 Πρέπει να παρατηρηθεί ότι η Επιτροπή, εφόσον ανέφερε τα πραγματικά και νομικά στοιχεία επί των οποίων θα στηριζε τον υπολογισμό του ύψους των προστίμων, δεν ήταν υποχρεωμένη να καθορίσει επακριβώς τον τρόπο με τον οποίο θα χρησιμοποιούσε κάθε ένα από τα στοιχεία αυτά για την επιμέτρηση του προστίμου. Πράγματι, η παροχή ενδείξεων σχετικά με το επίπεδο των σχεδιαζόμενων προστίμων, επί όσο χρονικό διάστημα δεν έχει δοθεί στις επιχειρήσεις η δυνατότητα να διατυπώσουν τις παρατηρήσεις τους επί των αιτιάσεων που λαμβάνονται υπόψη εναντίον τους, θα προδικάζε κατά τρόπο ανάρμοστο την απόφαση της Επιτροπής (προμνησθείσα απόφαση του Δικαστηρίου της 7ης Ιουνίου 1983, *Musique diffusion française* κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 21, και απόφαση του Δικαστηρίου της 9ης Νοεμβρίου 1983, 322/81, *Michelin* κατά Επιτροπής, Συλλογή 1983, σ. 3461, σκέψη 19).
- 207 Κατά συνέπεια, ούτε ήταν υποχρεωμένη η Επιτροπή, κατά τη διοικητική διαδικασία, να γνωστοποιήσει στις εμπλεκόμενες επιχειρήσεις την πρόθεσή της να εφαρμόσει νέα μέθοδο υπολογισμού του ύψους των προστίμων.
- 208 Ειδικότερα, η Επιτροπή δεν ήταν υποχρεωμένη να αναφέρει, στην ανακοίνωση των αιτιάσεων, την πιθανότητα ενδεχόμενης μεταβολής της πολιτικής της όσον αφορά το επίπεδο των προστίμων, πιθανότητα η οποία εξαρτιόταν από γενικές εκτιμήσεις της πολιτικής του ανταγωνισμού που δεν είχαν άμεση σχέση με τις συγκεκριμένες περιστάσεις των υπό κρίση υποθέσεων (προμνησθείσα απόφαση *Musique diffusion française* κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 22). Πράγματι, η Επιτροπή δεν υποχρεούται να εφιστά την προσοχή των επιχειρήσεων, προειδοποιώντας τις για την πρόθεσή της να αυξήσει την τάξη μεγέθους των προστίμων (προμνησθείσα απόφαση της 10ης Μαρτίου 1992, *Solvay* κατά Επιτροπής, σκέψη 311).
- 209 Συνεπώς, το δικαίωμα ακροάσεως της προσφεύγουσας δεν επέβαλλε στην Επιτροπή να της αναγγείλει την πρόθεσή της να εφαρμόσει, στην περίπτωση της, τις νέες κατευθυντήριες γραμμές.
- 210 Για όλους αυτούς τους λόγους, η αίτηση που αναφέρεται στην προσβολή του δικαιώματος ακροάσεως πρέπει να απορριφθεί και όσον αφορά την εφαρμογή των κατευθυντηρίων γραμμών για τον υπολογισμό του ύψους των προστίμων.

III — *Επί του τρίτου λόγου ακυρώσεως που συνίσταται στην παραβίαση των γενικών αρχών και σε πλάνη περί τα πράγματα κατά την επιμέτρηση του προστίμου*

A — *Επί της παραβιάσεως της αρχής της μη αναδρομικότητας*

1. Επιχειρήματα των διαδίκων

- 211 Η προσφεύγουσα προσάπτει στην Επιτροπή ότι παραβίασε την αρχή της μη αναδρομικότητας εφαρμόζοντας, στην περίπτωση της, τις νέες κατευθυντήριες γραμμές καίτοι η ίδια συνεργάστηκε με την Επιτροπή χωρίς να γνωρίζει την πρόθεση της τελευταίας να μεταβάλει ριζικά την πολιτική της όσον αφορά τα πρόστιμα.
- 212 Συναφώς, η προσφεύγουσα αναφέρει ότι τα πρόστιμα που προβλέπει το άρθρο 15 του κανονισμού 17 είναι ποινικής φύσεως και, συνεπώς, εμπίπτουν στο άρθρο 7, παράγραφος 1, της Ευρωπαϊκής Συμβάσεως για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών (ΕΣΔΑ), το οποίο απαγορεύει την επιβολή βαρύτερων ποινών από εκείνες που ίσχυαν κατά τον χρόνο διαπράξεως του αδικήματος. Συνεπώς, αντίκειται στο άρθρο 7, παράγραφος 1, της ΕΣΔΑ η αναδρομική εφαρμογή των νέων νομικών κανόνων που θέσπισε η Επιτροπή για δική της χρήση όσον αφορά την επιμέτρηση του προστίμου και οι οποίοι έχουν κανονιστικό χαρακτήρα και δεσμεύουν την Επιτροπή. Κατά την προσφεύγουσα, ακόμα και αν οι νέοι κανόνες δεν θεωρηθούν ως κανονιστικού χαρακτήρα, αλλά ως συνιστώντες απλώς μεταβολή της πρακτικής της Επιτροπής, η εφαρμογή κανόνων που απορρέουν από μια τέτοια μεταβολή αντιβαίνει στις αρχές που καθιερώνει η προμνησθείσα διάταξη. Από τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου προκύπτει, μεταξύ άλλων, ότι οι αρχές αυτές ισχύουν και για τις νομολογιακές μεταβολές.

- 213 Η προσφεύγουσα αναγνωρίζει ότι η Επιτροπή έχει, κανονικά, το δικαίωμα να αυξάνει, χωρίς προειδοποίηση, το γενικό επίπεδο των προστίμων. Ωστόσο, στην υπό κρίση περίπτωση, η Επιτροπή μετέβαλε ριζικά την πολιτική και την πρακτική της όσον αφορά τα πρόστιμα, πράγμα που την υποχρέωνε να προβεί σε προειδοποίηση, ιδίως όταν μια επιχείρηση, όπως η προσφεύγουσα, παρέσχε οικειοθελώς αποδεικτικά στοιχεία εις βάρος της, χωρίς να έχει επίγνωση αυτής της ριζικής μεταβολής.
- 214 Κατά την προσφεύγουσα, οι κατευθυντήριες γραμμές συνεπάγονται, όσον αφορά τις επιχειρήσεις που βρίσκονται στην κατάσταση της προσφεύγουσας, συστηματική αύξηση του επιπέδου των προστίμων. Οι κατευθυντήριες γραμμές, προβλέποντας υπολογισμό του ύψους των προστίμων βάσει ποσών καθοριζόμενων κατά τρόπο αφηρημένο, επιβάλλουν μια μέθοδο υπολογισμού η οποία πλήττει τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις σαφώς περισσότερο απ' ό,τι ένα σύστημα στο οποίο το πρόστιμο εξαρτάται εξ ολοκλήρου ή εν μέρει από τον κύκλο εργασιών της συγκεκριμένης επιχείρησης.
- 215 Η καθής απαντά ότι οι νέες κατευθυντήριες γραμμές απλώς περιγράφουν το πλαίσιο εντός του οποίου προτίθεται η Επιτροπή να εφαρμόζει το άρθρο 15 του κανονισμού 17 και δεν συνεπάγονται καμία τροποποίηση του πλαισίου αυτού. Συγκεκριμένα, η Επιτροπή θα μπορούσε να έχει επιβάλει ακριβώς το ίδιο πρόστιμο στην προσφεύγουσα χωρίς ποτέ να έχει θεσπίσει τις νέες κατευθυντήριες γραμμές.
- 216 Επιπλέον, οι κατευθυντήριες γραμμές αντιπροσωπεύουν μια αλλαγή της γενικής προσεγγίσεως, εκ μέρους της Επιτροπής, του ζητήματος του υπολογισμού του ύψους των προστίμων, η οποία δεν οδηγεί αναγκαστικά σε αύξηση σε όλες τις συγκεκριμένες περιπτώσεις. Κατά την καθής, ακόμα και αν οι κατευθυντήριες γραμμές αποσκοπούσαν στην επιβολή υψηλοτέρων προστίμων, αυτό θα ήταν απολύτως σύμφωνο με τη νομολογία.

2. Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

- 217 Υπενθυμίζεται ότι, κατά πάγια νομολογία, τα θεμελιώδη δικαιώματα αποτελούν αναπόσπαστο μέρος των γενικών αρχών του δικαίου των οποίων την τήρηση διασφαλίζει ο κοινοτικός δικαστής (βλ., μεταξύ άλλων, γνωμοδότηση του Δικαστηρίου 2/94, της 28ης Μαρτίου 1996, Συλλογή 1996, σ. I-1759, σκέψη 33, και απόφαση του Δικαστηρίου της 29ης Μαΐου 1997, C-299/95, Kremzow, Συλλογή 1997, σ. I-2629, σκέψη 14). Προς τούτο, ο κοινοτικός δικαστής εμπνέεται από τις κοινές συνταγματικές παραδόσεις των κρατών μελών, καθώς και τα στοιχεία που προκύπτουν από τις διεθνείς συμβάσεις περί προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στη σύναψη των οποίων έχουν συμβάλει ή στις οποίες έχουν προσχωρήσει τα κράτη μέλη. Από την άποψη αυτή, η ΕΣΔΑ ενέχει ιδιαίτερη σημασία (προμνησθείσα απόφαση Kremzow, σκέψη 14· απόφαση του Πρωτοδικείου της 20ής Φεβρουαρίου 2001, T-112/98, Mannesmannröhren-Werke κατά Επιτροπής, Συλλογή 2001, σ. II-729, σκέψη 60). Εξάλλου, κατά το άρθρο ΣΤ, παράγραφος 2, της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση (νυν, κατόπιν τροποποίησης, άρθρο 6, παράγραφος 2, ΕΕ), «η Ένωση σέβεται τα θεμελιώδη δικαιώματα, όπως κατοχυρώνονται με την [ΕΣΔΑ] και όπως προκύπτουν από τις κοινές συνταγματικές παραδόσεις των κρατών μελών, ως γενικές αρχές του κοινοτικού δικαίου».
- 218 Κατά το άρθρο 7, παράγραφος 1, της ΕΣΔΑ, «[ο]υδείς δύναται να καταδικασθή διά πράξιν ή παράλειψιν η οποία, καθ' ην στιγμήν διεπράχθη, δεν απετέλει αδίκημα συμφώνως προς το εθνικόν ή διεθνές δίκαιον. Ούτε και επιβάλλεται βαρύτερα ποινή από εκείνην η οποία επεβάρλετο κατά την στιγμήν της διαπράξεως του αδικήματος».
- 219 Πρέπει να παρατηρηθεί ότι η αρχή της μη αναδρομικότητας των ποινικών διατάξεων, η οποία καθιερώνεται από το άρθρο 7 της ΕΣΔΑ ως θεμελιώδες δικαίωμα, αποτελεί κοινή αρχή των εννόμων τάξεων όλων των κρατών μελών και αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα των γενικών αρχών του δικαίου, την τήρηση των οποίων εξασφαλίζει ο κοινοτικός δικαστής (απόφαση του Δικαστηρίου της 10ης Ιουλίου 1984, 63/83, Kirk, Συλλογή 1984, σ. 2689, σκέψη 22).

- 220 Ακόμα και αν από το άρθρο 15, παράγραφος 4, του κανονισμού 17 προκύπτει ότι οι αποφάσεις της Επιτροπής περί επιβολής προστίμων λόγω παραβάσεως του δικαίου του ανταγωνισμού δεν είναι ποινικού χαρακτήρα (προμνησθείσα απόφαση Tetra Pak κατά Επιτροπής, σκέψη 235), η Επιτροπή υποχρεούται, εντούτοις, να τηρεί τις γενικές αρχές του κοινοτικού δικαίου, και ιδίως την αρχή της μη αναδρομικότητας, σε κάθε διοικητική διαδικασία ικανή να καταλήξει στην επιβολή κυρώσεων κατ' εφαρμογήν των κανόνων ανταγωνισμού της Συνθήκης (βλ., κατ' αναλογία, προμνησθείσα απόφαση Michelin κατά Επιτροπής, σκέψη 7).
- 221 Η τήρηση της αρχής αυτής επιβάλλει να αντιστοιχούν οι κυρώσεις που επιβάλλονται σε μια επιχείρηση για παράβαση του δικαίου του ανταγωνισμού στις κυρώσεις που ίσχυαν κατά τον χρόνο διαπράξεως της παραβάσεως.
- 222 Συναφώς, πρέπει να διευκρινιστεί ότι οι κυρώσεις που μπορεί να επιβάλει η Επιτροπή λόγω παραβάσεως των κοινοτικών κανόνων ανταγωνισμού καθορίζονται από το άρθρο 15 του κανονισμού 17, που είχε εκδοθεί πριν από την ημερομηνία ενάρξεως της παραβάσεως. Όμως, αφενός, θα πρέπει να υπομνησθεί ότι η Επιτροπή δεν έχει εξουσία να τροποποιεί τον κανονισμό 17 ή να αφίσταται του περιεχομένου του, έστω και θεσπίζοντας προς ίδια χρήση κανόνες γενικής φύσεως. Αφετέρου, δεν αμφισβητείται μεν ότι η Επιτροπή καθόρισε το ύψος του προστίμου που επιβλήθηκε στην προσφεύγουσα σύμφωνα με τη γενική μέθοδο υπολογισμού του ύψους των προστίμων η οποία περιγράφεται στις κατευθυντήριες γραμμές, αλλά πρέπει να παρατηρηθεί ότι, πράττοντας αυτό, παρέμεινε εντός των ορίων των κυρώσεων που καθορίζει το άρθρο 15 του κανονισμού 17.
- 223 Πράγματι, σύμφωνα με το άρθρο 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17, «[η] Επιτροπή δύναται να επιβάλλει με απόφαση στις επιχειρήσεις και ενώσεις επιχειρήσεων πρόστιμο ύψους χιλίων μέχρις ενός εκατομμυρίου λογιστικών μονάδων, ή και ποσό μεγαλύτερο από αυτό μέχρι ποσοστού δέκα τοις εκατό του κύκλου εργασιών που επραγματοποιήθη κατά την προηγούμενη διαχειριστική περίοδο από [καθεμία από τις επιχειρήσεις] οι οποίες έχουν συνεργήσει στην παράβαση, όταν εκ προθέσεως ή εξ αμελείας [...] διαπράττουν παράβαση των διατάξεων του άρθρου 85, παράγραφος 1, [...] της Συνθήκης». Στην ίδια αυτή διάταξη προβλέπεται ότι, «[κ]ατά τον καθορισμό του ύψους του προστίμου πρέπει να λαμβάνονται υπ' όψη, εκτός από την σοβαρότητα της παραβάσεως, και η διάρκεια της».

- 224 Όμως, το πρώτο εδάφιο του σημείου 1 των κατευθυντηρίων γραμμών ορίζει ότι, κατά τον υπολογισμό του ύψους των προστίμων, το βασικό ποσό καθορίζεται σε συνάρτηση με τη σοβαρότητα και τη διάρκεια της παραβάσεως, που είναι τα μόνα κριτήρια που προβλέπονται στο άρθρο 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17.
- 225 Σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές, η Επιτροπή εκκινεί, για τον υπολογισμό του ύψους των προστίμων, από ένα ποσό που καθορίζεται ανάλογα με τη σοβαρότητα της παραβάσεως (στο εξής: γενικό σημείο εκκινήσεως). Κατά την εκτίμηση της σοβαρότητας της παραβάσεως πρέπει να λαμβάνεται υπόψη ο χαρακτήρας της ίδιας της παραβάσεως, ο πραγματικός της αντίκτυπος στην αγορά, εφόσον αυτός είναι δυνατόν να υπολογιστεί, και η έκταση της οικείας γεωγραφικής αγοράς (σημείο 1 Α, πρώτο εδάφιο). Στο πλαίσιο αυτό, οι παραβάσεις κατατάσσονται σε τρεις κατηγορίες, ήτοι τις «ελαφρές παραβάσεις», για τις οποίες το ύψος των προστίμων που είναι δυνατόν να επιβληθούν κυμαίνεται από 1 000 έως 1 000 000 ECU, τις «σοβαρές παραβάσεις», για τις οποίες το ύψος των προστίμων που είναι δυνατόν να επιβληθούν κυμαίνεται από 1 εκατομμύριο έως 20 εκατομμύρια ECU, και τις «πολύ σοβαρές παραβάσεις», για τις οποίες το ύψος των προστίμων που είναι δυνατόν να επιβληθούν υπερβαίνει τα 20 εκατομμύρια ECU (σημείο 1 Α, πρώτη έως τρίτη περίπτωση). Εντός καθεμιάς από τις κατηγορίες αυτές, και ιδίως για τις κατηγορίες των «σοβαρών» και των «πολύ σοβαρών» παραβάσεων, η κλιμάκωση των προβλεπόμενων κυρώσεων καθιστά δυνατή τη διαφοροποίηση της μεταχειρίσεως που επιφυλάσσεται στις επιχειρήσεις ανάλογα με τον χαρακτήρα των διαπραχθεισών παραβάσεων (σημείο 1 Α, τρίτο εδάφιο). Είναι, επιπλέον, απαραίτητο να λαμβάνεται υπόψη η πραγματική οικονομική δυνατότητα της υπεύθυνης για την παράβαση επιχειρήσεως να προξενήσει σημαντική ζημία στους λοιπούς οικονομικούς παράγοντες, ιδίως στους καταναλωτές, καθώς και να καθορίζεται το ύψος του προστίμου σε επίπεδο που να καθιστά την κύρωση επαρκώς αποτρεπτική (σημείο 1 Α, τέταρτο εδάφιο).
- 226 Περαιτέρω, μπορεί να ληφθεί υπόψη το ότι οι μεγάλοι μεγέθους επιχειρήσεις έχουν ως επί το πλείστον επαρκή υποδομή ώστε να διαθέτουν τις νομικοοικονομικές γνώσεις που τους επιτρέπουν να αξιολογήσουν καλύτερα τον παράνομο χαρακτήρα της συμπεριφοράς τους και τις συνέπειές της από πλευράς δικαίου του ανταγωνισμού (σημείο 1 Α, πέμπτο εδάφιο).
- 227 Εντός καθεμιάς από τις τρεις ανωτέρω περιγραφείσες κατηγορίες, μπορεί να χρειάζεται, σε ορισμένες περιπτώσεις, να σταθμιστεί το καθορισμένο ποσό προκειμένου

να ληφθεί υπόψη το ειδικό βάρος και, επομένως, ο πραγματικός αντίκτυπος της παράνομης συμπεριφοράς κάθε επιχειρήσεως στον ανταγωνισμό, ιδίως όταν υφίστανται σημαντικές διαφορές μεγέθους μεταξύ των επιχειρήσεων που διαπράττουν το αυτό είδος παραβάσεως, και να προσαρμοστεί αναλόγως το γενικό σημείο εκκινήσεως αναλόγως του συγκεκριμένου χαρακτήρα κάθε επιχειρήσεως (στο εξής: ειδικό σημείο εκκινήσεως) (σημείο 1 Α, έκτο εδάφιο).

228 Όσον αφορά το στοιχείο της διάρκειας της παραβάσεως, οι κατευθυντήριες γραμμές καθιερώνουν διάκριση μεταξύ των παραβάσεων σύντομης διάρκειας (κατά κανόνα βραχύτερης του έτους), για τις οποίες δεν προβλέπεται προσαύξηση του ποσού που έχει καθοριστεί βάσει της σοβαρότητας, των παραβάσεων μέσης διάρκειας (κατά κανόνα από ένα έως πέντε έτη), για τις οποίες η προσαύξηση μπορεί να φθάσει έως το 50 %, και των παραβάσεων μεγάλης διάρκειας (κατά κανόνα άνω των πέντε ετών), για τις οποίες μπορεί να υπάρξει προσαύξηση του ποσού αυτού κατά 10 % για κάθε έτος (σημείο 1 Β, πρώτη έως τρίτη περίπτωση).

229 Στη συνέχεια, οι κατευθυντήριες γραμμές παραθέτουν, υπό τύπον παραδείγματος, έναν κατάλογο επιβαρυντικών και ελαφρυντικών περιστάσεων που μπορούν να ληφθούν υπόψη για την αύξηση ή τη μείωση του βασικού ποσού, κατόπιν δε παραπέμπουν στην ανακοίνωση της Επιτροπής, της 18ης Ιουλίου 1996, σχετικά με τη μη επιβολή ή τη μείωση των προστίμων (ΕΕ C 207, σ. 4) (στο εξής: ανακοίνωση περί της συνεργασίας των επιχειρήσεων).

230 Ως γενική παρατήρηση, διευκρινίζεται ότι το τελικό αποτέλεσμα του υπολογισμού του προστίμου βάσει της μεθόδου αυτής (εφαρμογή ποσοστών αυξήσεως ή μειώσεως επί του βασικού ποσού) δεν μπορεί σε καμία περίπτωση να υπερβεί το 10 % του παγκοσμίου κύκλου εργασιών των επιχειρήσεων, σύμφωνα με το άρθρο 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17 (σημείο 5, στοιχείο α'). Επιπλέον, οι κατευθυντήριες γραμμές προβλέπουν ότι, αναλόγως των δεδομένων κάθε υποθέσεως και μετά την εκτέλεση των ανωτέρω υπολογισμών, ενδείκνυται να λαμβάνονται υπόψη ορισμένοι αντικειμενικοί παράγοντες, όπως οι συγκεκριμένες οικονομικές παράμετροι της παραβάσεως, το οικονομικό ή χρηματοοικονομικό όφελος που έχουν ενδεχομένως αποκομίσει οι παραβάτες, τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων καθώς και η πραγματική τους ικανότητα να επωμισθούν το βάρος ενός προστίμου υπό τις συγκεκριμένες κοινωνικές συνθήκες, ούτως ώστε να αναπροσαρμόζεται τελικά το ύψος των προστίμων που πρόκειται να επιβληθούν (σημείο 5, στοιχείο β').

- 231 Συνεπώς, σύμφωνα με τη μέθοδο που περιγράφεται στις κατευθυντήριες γραμμές, ο υπολογισμός του ύψους των προστίμων εξακολουθεί να γίνεται βάσει των δύο κριτηρίων που μνημονεύονται στο άρθρο 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17, ήτοι της σοβαρότητας της παραβάσεως και της διάρκειάς της, τηρουμένου συγχρόνως του ανωτάτου ορίου σε σχέση προς τον κύκλο εργασιών κάθε επιχειρήσεως το οποίο προβλέπει η ίδια αυτή διάταξη.
- 232 Κατά συνέπεια, οι κατευθυντήριες γραμμές δεν μπορούν να θεωρηθούν ότι βαίνουν πέραν του νομικού πλαισίου των κυρώσεων που καθορίζει η διάταξη αυτή.
- 233 Αντίθετα προς τα υποστηριζόμενα από την προσφεύγουσα, η μεταβολή που συνεπάγονται οι κατευθυντήριες γραμμές σε σχέση προς την προϊσχύσασα διοικητική πρακτική της Επιτροπής δεν συνιστά αλλοίωση του νομικού πλαισίου καθορισμού των προστίμων που είναι δυνατόν να επιβληθούν και, συνεπώς, δεν αντιβαίνει στις αρχές του άρθρου 7, παράγραφος 1, της ΕΣΔΑ.
- 234 Πράγματι, αφενός, η προγενέστερη πρακτική της Επιτροπής κατά τη λήψη των αποφάσεων αυτών δεν χρησιμεύει η ίδια ως νομικό πλαίσιο των προστίμων που επιβάλλονται στον τομέα του ανταγωνισμού, δεδομένου ότι το νομικό αυτό πλαίσιο καθορίζεται αποκλειστικά και μόνον από τον κανονισμό 17.
- 235 Αφετέρου, ενόψει του περιθωρίου εκτιμήσεως που αναγνωρίζει ο κανονισμός 17 στην Επιτροπή, η καθιέρωση από την τελευταία μιας νέας μεθόδου υπολογισμού των προστίμων, η οποία ενδεχομένως συνεπάγεται, σε ορισμένες περιπτώσεις, αύξηση του ύψους των προστίμων, χωρίς ωστόσο να υπερβαίνει το ανώτατο όριο που καθορίζει ο ίδιος κανονισμός, δεν μπορεί να θεωρηθεί ως αναδρομική επίταση των προστίμων, όπως αυτά έχουν εκ του νόμου καθοριστεί με το άρθρο 15 του κανονισμού 17, αντιβαίνουσα στις αρχές της νομιμότητας και της ασφάλειας δικαίου.

236 Συναφώς, είναι αλυσιτελής ο ισχυρισμός ότι ο υπολογισμός του ύψους των προστίμων σύμφωνα με τη μέθοδο που περιγράφεται στις κατευθυντήριες γραμμές, ιδίως βάσει ενός ποσού που καθορίζεται, καταρχήν, αναλόγως της σοβαρότητας της παραβάσεως, μπορεί να οδηγήσει την Επιτροπή να επιβάλει υψηλότερα πρόστιμα από αυτά που επιβάλλονταν βάσει της προγενέστερης πρακτικής της. Πράγματι, κατά πάγια νομολογία, η σοβαρότητα των παραβάσεων πρέπει να καθορίζεται βάσει διαφόρων στοιχείων, όπως είναι, μεταξύ άλλων, τα ιδιαίτερα περιστατικά της υποθέσεως, το όλο πλαίσιο της και ο αποτρεπτικός χαρακτήρας των προστίμων, τούτο δε χωρίς να υφίσταται δεσμευτικός ή εξαντλητικός κατάλογος κριτηρίων που πρέπει υποχρεωτικά να λαμβάνονται υπόψη (διάταξη του Δικαστηρίου της 25ης Μαρτίου 1996, C-137/95 P, SPO κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 1996, σ. I-1611, σκέψη 54· απόφαση του Δικαστηρίου της 17ης Ιουλίου 1997, C-219/95 P, Ferriere Nord κατά Επιτροπής, Συλλογή 1997, σ. I-4411, σκέψη 33· βλ. επίσης απόφαση του Πρωτοδικείου της 14ης Μαΐου 1998, T-295/94, Buchmann κατά Επιτροπής, Συλλογή 1998, σ. II-813, σκέψη 163). Εξάλλου, από πάγια νομολογία προκύπτει ότι η Επιτροπή διαθέτει, στο πλαίσιο του κανονισμού 17, περιθώριο εκτιμήσεως κατά την επιμέτρηση των προστίμων, προκειμένου να προσανατολίζει τη συμπεριφορά των επιχειρήσεων προς την τήρηση των κανόνων ανταγωνισμού (αποφάσεις του Πρωτοδικείου της 6ης Απριλίου 1995, T-150/89, Martinelli κατά Επιτροπής, Συλλογή 1995, σ. II-1165, σκέψη 59· της 11ης Δεκεμβρίου 1996, T-49/95, Van Megen Sports κατά Επιτροπής, Συλλογή 1996, σ. II-1799, σκέψη 53, και της 21ης Οκτωβρίου 1997, T-229/94, Deutsche Bahn κατά Επιτροπής, Συλλογή 1997, σ. II-1689, σκέψη 127).

237 Επιπλέον, από τη νομολογία προκύπτει ότι το γεγονός ότι η Επιτροπή έχει επιβάλει στο παρελθόν πρόστιμα ενός ορισμένου ύψους για ορισμένες μορφές παραβάσεων δεν της στερεί τη δυνατότητα να αυξάνει το ύψος αυτό, εντός των ορίων που τίθενται με τον κανονισμό 17, αν αυτό είναι αναγκαίο προκειμένου να κατοχυρωθεί η εφαρμογή της κοινοτικής πολιτικής ανταγωνισμού (προμνησθείσες αποφάσεις Musique diffusion française κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 109, και της 10ης Μαρτίου 1992, Solvay κατά Επιτροπής, σκέψη 309· απόφαση του Πρωτοδικείου της 14ης Μαΐου 1998, T-304/94, Europa Carton κατά Επιτροπής, Συλλογή 1998, σ. II-869, σκέψη 89). Αντιθέτως, η αποτελεσματική εφαρμογή των κοινοτικών κανόνων ανταγωνισμού προϋποθέτει ότι η Επιτροπή μπορεί οποτεδήποτε να προσαρμόζει το ύψος των προστίμων στις ανάγκες της πολιτικής αυτής (απόφαση Musique diffusion française κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 109).

238 Για όλους αυτούς τους λόγους, η αιτίαση που αντλείται από την υποτιθέμενη παραβίαση της αρχής της μη αναδρομικότητας είναι απορριπτέα.

B — Επί της παραβίασεως της αρχής της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης

1. Επιχειρήματα των διαδίκων

- 239 Η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι η εφαρμογή νέας πολιτικής υπολογισμού του ύψους των προστίμων, αφού η ίδια είχε παράσχει οικειοθελώς αποδεικτικά στοιχεία που την ενοχοποιούν, αντιβαίνει στην αρχή της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης. Συγκεκριμένα, η προσφεύγουσα ισχυρίζεται ότι είχε δικαίωμα να βασιστεί στην πρακτική της Επιτροπής όσον αφορά τον υπολογισμό του ύψους των προστίμων η οποία ίσχυε την εποχή κατά την οποία ήλθε σε επαφή με την Επιτροπή. Το περιθώριο εκτιμήσεως της Επιτροπής περιορίζεται, υπό τις συνθήκες αυτές, από το γεγονός ότι η προσφεύγουσα συνεργάστηκε μαζί της βάσει της μεθόδου υπολογισμού των προστίμων η οποία περιγράφεται στην απόφαση 94/601/ΕΚ της Επιτροπής, της 13ης Ιουλίου 1994, σχετικά με μια διαδικασία βάσει του άρθρου 85 της Συνθήκης ΕΚ (IV/C/33.833 — Χαρτόνι) (ΕΕ L 243, σ. 1, στο εξής: απόφαση «Χαρτόνι»), και στο σχέδιο ανακοινώσεως περί της συνεργασίας των επιχειρήσεων (ΕΕ 1995, C 341, σ. 13, στο εξής: σχέδιο ανακοινώσεως περί της συνεργασίας των επιχειρήσεων), που επικαλέστηκαν την εποχή εκείνη τόσο η προσφεύγουσα όσο και η Επιτροπή.
- 240 Κατά την καθής, από τη νομολογία προκύπτει ότι οι παραβάτες των κανόνων του ανταγωνισμού δεν «δικαιούνται» την επιβολή προστίμου συγκεκριμένου ύψους. Επιπλέον, η προσφεύγουσα δεν μπορεί να υποστηρίξει ότι, όταν αποφάσισε να εμφανίσει διάφορα έγγραφα στην Επιτροπή, στηρίχθηκε στην ανακοίνωση περί της συνεργασίας των επιχειρήσεων και, στη συνέχεια, διαπίστωσε ότι η πολιτική στον τομέα των προστίμων είχε μεταβληθεί με τις νέες κατευθυντήριες γραμμές. Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι τήρησε απολύτως το γράμμα και το πνεύμα της ανακοινώσεως αυτής, μειώνοντας το πρόστιμο κατά 30 %. Δεδομένου ότι η ανακοίνωση αυτή δεν αφορά τον υπολογισμό του βασικού ποσού του προστίμου, δεν μπορούσε να δημιουργήσει στις ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις προσδοκία ως προς την τάξη μεγέθους του προστίμου πριν από τη μείωση του ποσού του βάσει της ανακοινώσεως αυτής.

2. Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

- 241 Παρατηρείται ότι, όσον αφορά τον καθορισμό των προστίμων λόγω παραβάσεως των κανόνων του ανταγωνισμού, η Επιτροπή ασκεί την εξουσία της εντός των ορίων του περιθωρίου εκτιμήσεως που της αναγνωρίζει ο κανονισμός 17. Όμως, κατά πάγια νομολογία, οι επιχειρηματίες δεν δικαιολογούνται να τρέφουν προσδοκίες στη διατήρηση υφισταμένης καταστάσεως, όταν η κατάσταση αυτή μπορεί να μεταβληθεί στο πλαίσιο της ασκήσεως της εξουσίας εκτιμήσεως που διαθέτουν τα κοινοτικά όργανα (βλ. αποφάσεις του Δικαστηρίου της 15ης Ιουλίου 1982, 245/81, Edeka, Συλλογή 1982, σ. 2745, σκέψη 27, και της 14ης Φεβρουαρίου 1990, C-350/88, Delacre κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 1990, σ. I-395, σκέψη 33).
- 242 Αντιθέτως, η Επιτροπή έχει δικαίωμα να αυξάνει τη γενική τάξη μεγέθους των προστίμων, εντός των ορίων που τίθενται με τον κανονισμό 17, αν αυτό είναι αναγκαίο προκειμένου να κατοχυρωθεί η εφαρμογή της κοινοτικής πολιτικής ανταγωνισμού (βλ. την παρατιθέμενη ανωτέρω στη σκέψη 237 νομολογία).
- 243 Συνεπώς, στις επιχειρήσεις που εμπλέκονται σε διοικητική διαδικασία δυνάμενη να οδηγήσει στην επιβολή προστίμου δεν μπορεί να δημιουργηθεί δικαιολογημένη εμπιστοσύνη ως προς το ότι η Επιτροπή δεν θα υπερβεί το επίπεδο των προστίμων που εφάρμοξε προηγουμένως.
- 244 Όσον αφορά την εμπιστοσύνη την οποία η προσφεύγουσα ισχυρίζεται ότι της δημιούργησε η απόφαση «Χαρτόνι», ιδίως ως προς τη μείωση που θα γινόταν λόγω της συνεργασίας της κατά τη διοικητική διαδικασία, πρέπει να προστεθεί ότι το γεγονός και μόνον ότι η Επιτροπή έχει προβεί, στο πλαίσιο της προηγούμενης πρακτικής λήψεως των αποφάσεών της, σε μια ορισμένη μείωση λόγω συγκεκριμένης συμπεριφοράς δεν σημαίνει ότι υποχρεούται να προβεί στην ίδια αναλογική μείωση και κατά την εκτίμηση παρόμοιας συμπεριφοράς στο πλαίσιο μεταγενέστερης διοικητικής διαδικασίας (βλ., όσον αφορά τις ελαφρυντικές περιστάσεις, απόφαση του

Πρωτοδικείου της 14ης Μαΐου 1998, T-347/94, Mayr-Melnhof κατά Επιτροπής, Συλλογή 1998, σ. II-1751, σκέψη 368).

- 245 Εν πάση περιπτώσει, η Επιτροπή δεν μπορούσε εν προκειμένω να εφαρμόσει την πολιτική που ακολουθούσε κατά τον χρόνο εκδόσεως της αποφάσεως «Χαρτόνι», καθόσον, έκτοτε, έχει εκδώσει την ανακοίνωσή της περί της συνεργασίας των επιχειρήσεων, η οποία δημοσιεύθηκε στις 18 Ιουλίου 1996. Από την ημερομηνία αυτή και εντεύθεν, η Επιτροπή δημιούργησε στις επιχειρήσεις δικαιολογημένη εμπιστοσύνη ως προς την εφαρμογή των κριτηρίων που προβλέπει η ανακοίνωση αυτή, η οποία την υποχρεώνει πλέον να εφαρμόζει τα εν λόγω κριτήρια.
- 246 Συναφώς, πρέπει να υπογραμμιστεί ότι η προσφεύγουσα ουδόλως μπορούσε να θεωρήσει, όταν ήλθε σε επαφή με την Επιτροπή, ότι η τελευταία θα εφάρμοζε, στην περίπτωση της, τη μέθοδο που περιγράφεται στο σχέδιο ανακοινώσεως περί της συνεργασίας των επιχειρήσεων, δεδομένου ότι από το κείμενο αυτό, που δημοσιεύθηκε στην Επίσημη Εφημερίδα, προκύπτει σαφώς ότι επρόκειτο περί σχεδίου. Πράγματι, η Επιτροπή συνόδευσε το κείμενο αυτό με τη διευκρίνιση ότι σκόπευε να εκδώσει ανακοίνωση σχετικά με τη μη επιβολή ή τον μετριασμό των προστίμων έναντι επιχειρήσεων οι οποίες συνεργάζονται μαζί της κατά την έρευνα ή τη δίωξη των παραβάσεων και ότι, προτού εκδώσει την ανακοίνωση αυτή, καλούσε όλους τους ενδιαφερομένους να της υποβάλουν τις παρατηρήσεις τους επί του εν λόγω σχεδίου. Το σχέδιο αυτό είχε ως μοναδικό αποτέλεσμα να προειδοποιήσει τις ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις ότι η Επιτροπή σκόπευε να εκδώσει συναφή ανακοίνωση.
- 247 Στον βαθμό που η συλλογιστική της προσφεύγουσας στηρίζεται στην υπόθεση ότι η Επιτροπή δεν τήρησε την ανακοίνωση περί της συνεργασίας των επιχειρήσεων, η επιχειρηματολογία της συμπίπτει με εκείνη που στηρίζεται στην εσφαλμένη εφαρμογή της εν λόγω ανακοινώσεως.
- 248 Επομένως, η προβληθείσα αιτίαση είναι απορριπτέα στο μέτρο που αντλείται από παραβίαση της αρχής της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης.

Γ — Επί της παραβίασεως των αρχών της ίσης μεταχειρίσεως και της αναλογικότητας και επί της νομιμότητας των κατευθυντηρίων γραμμών

1. Επιχειρήματα των διαδίκων

249 Η προσφεύγουσα προβάλλει διάφορα επιχειρήματα προς στήριξη της απόψεως ότι η Επιτροπή της επέβαλε πρόστιμο υπερβολικού ύψους και εισάγον δυσμενή διάκριση, κατά παραβίαση τόσο της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως όσο και της αρχής της αναλογικότητας.

250 Πρώτον, λαμβάνοντας ως σημείο εκκινήσεως του υπολογισμού του ύψους του προστίμου, ενόψει της σοβαρότητας της παραβάσεως και μόνον, αφηρημένα ποσά, η Επιτροπή εισάγει δυσμενή διάκριση έναντι των μικρομεσαίων επιχειρήσεων. Συγκεκριμένα, η Επιτροπή κατέταξε τις εμπλεκόμενες επιχειρήσεις σε τέσσερις κατηγορίες, αναλόγως του μεγέθους τους. Καθώς το ειδικό σημείο εκκινήσεως που καθόρισε για την ABB, επιχείρηση της πρώτης κατηγορίας, είναι χαμηλότερο του 10 % του κύκλου εργασιών της επιχείρησεως αυτής, η μέθοδος υπολογισμού της επέτρεψε να λάβει πλήρως υπόψη της όλους τους κρίσιμους παράγοντες προς καθορισμό του τελικού ύψους του προστίμου. Αντιθέτως, για την προσφεύγουσα και τις λοιπές επιχειρήσεις που εμπίσπτουν στη δεύτερη και στην τρίτη κατηγορία, και οι οποίες είναι μικρότερου μεγέθους από την ABB, τα ειδικά σημεία εκκινήσεως ήταν τόσο υψηλά ώστε οι εν λόγω παράγοντες απορροφήθηκαν από την ανάγκη μειώσεως του προστίμου κάτω από το ανώτατο όριο του 10 % του κύκλου εργασιών, το οποίο επιβάλλει ο κανονισμός 17.

251 Κατά συνέπεια, η Επιτροπή εισήγαγε διάκριση εις βάρος των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, αντίθετη προς τη γενική πολιτική της σύμφωνα με την οποία αντιμετωπίζει λιγότερο αυστηρά τις επιχειρήσεις οι οποίες ασκούν ουσιαστικά τη δραστηριότητά τους στον τομέα στον οποίο σημειώθηκε η παράβαση, σε σχέση προς τις πολυεθνικές που αναπτύσσουν συγχρόνως δραστηριότητα σε διάφορους τομείς. Κατά την προσφεύγουσα, η συμπεριφορά της Επιτροπής αντικείται και στο άρθρο 130, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρο 157, παράγραφος 1, ΕΚ),

σύμφωνα με το οποίο η Επιτροπή οφείλει να προαγάγει ένα ευνοϊκό περιβάλλον για την ανάληψη πρωτοβουλιών και την ανάπτυξη ιδίως των μικρομεσαίων επιχειρήσεων.

- 252 Δεύτερον, η μέθοδος υπολογισμού που χρησιμοποίησε η Επιτροπή είχε ως αποτέλεσμα να εφαρμοστούν στις επιχειρήσεις της δεύτερης και της τρίτης κατηγορίας βασικά ποσά υπερβαίνοντα το όριο του 10 % του κύκλου εργασιών το οποίο καθορίζει το άρθρο 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17. Κατά την προσφεύγουσα, δεν χωρεί υπέρβαση του ορίου αυτού σε καμία φάση του υπολογισμού. Αν ήταν θεμιτό να υπολογίζει η Επιτροπή το ύψος του προστίμου εκκινώντας από βασικά ποσά υπερβαίνοντα το όριο αυτό του 10 %, κάθε διόρθωση που θα επέφερε η Επιτροπή στο ποσό του προστίμου θα ήταν απολύτως μάταιη και δεν θα είχε αντίκτυπο στο τελικό ποσό του προστίμου, το οποίο θα ισούτο, εν πάση περιπτώσει, προς το 10 % του συνολικού κύκλου εργασιών.
- 253 Στο υπόμνημα απαντήσεως, η προσφεύγουσα προσθέτει ότι στο σημείο 5, στοιχείο α', των κατευθυντηρίων γραμμών αναφέρεται ότι «το τελικό αποτέλεσμα του υπολογισμού του προστίμου βάσει της μεθόδου αυτής (βασικό ποσό, στο οποίο εφαρμόζονται ποσοστά αύξησης ή μείωσης)» δεν μπορεί σε καμία περίπτωση να υπερβεί το όριο του 10 % του κύκλου εργασιών των επιχειρήσεων. Συνεπώς, οι ίδιες οι κατευθυντήριες γραμμές δεν επιτρέπουν κανέναν υπολογισμό το αποτέλεσμα του οποίου θα υπερέβαινε το ανώτατο όριο του 10 % του κύκλου εργασιών.
- 254 Η προσφεύγουσα παρατηρεί ότι η Επιτροπή, προκειμένου να τηρήσει το όριο του 10 % του κύκλου εργασιών κατά τη φάση του υπολογισμού του προστίμου μετά τη λήψη υπόψη των ελαφρυντικών περιστάσεων αλλά πριν από τη μείωση του ύψους του προστίμου λόγω της συνεργασίας, μείωσε τα πρόστιμα, για τις επιχειρήσεις της δεύτερης και της τρίτης κατηγορίας, στο υψηλότερο εκ του νόμου επιτρεπόμενο επίπεδο. Στην περίπτωση της προσφεύγουσας, το πρόστιμο που ορίστηκε πριν από τη μείωση λόγω της συνεργασίας της ανερχόταν σε 12 700 000 ECU, ήτοι ακριβώς στο 10 % του κύκλου εργασιών της.
- 255 Τρίτον, κατά την προσφεύγουσα, η Επιτροπή καθόρισε το ύψος των προστίμων σε επίπεδο που δεν ανταποκρίνεται στο ατομικό μέγεθος κάθε επιχειρήσεως. Συγκεκρι-

κρίμένα, ενώ η Επιτροπή, με την προηγούμενη πρακτική της, ελάμβανε μάλλον υπόψη τον κύκλο εργασιών που προερχόταν από τα προϊόντα που αποτελούσαν το αντικείμενο της παραβάσεως, στην υπό κρίση περίπτωση μείωσε το επιβληθέν στην προσφεύγουσα πρόστιμο στο 10 % του συνολικού κύκλου εργασιών της. Όμως, η Επιτροπή είχε υποχρέωση να λάβει υπόψη, κατά τον καθορισμό του ύψους του προστίμου, κάθε έναν από τους κύκλους εργασιών της, ούτως ώστε να λάβει υπόψη της το μέγεθος της συγκεκριμένης επιχειρήσεως και το κατά πόσον είναι παρούσα στις διάφορες αγορές.

256 Επ' αυτού, η προσφεύγουσα παρατηρεί επίσης ότι η Επιτροπή παρέβλεψε την πραγματική κατάσταση της προσφεύγουσας, χαρακτηρίζοντάς την ως επιχείρηση ουσιαστικά ειδικευμένη στο επίμαχο προϊόν, ενώ, στην πραγματικότητα, ο κύκλος εργασιών της στην επίδικη αγορά δεν αντιπροσωπεύει παρά το 36,8 % του συνολικού κύκλου εργασιών της. Λόγω της εσφαλμένης αυτής εκτιμήσεως της καταστάσεως της προσφεύγουσας, επιβλήθηκε στην προσφεύγουσα πρόστιμο δυσανάλογο σε σχέση προς τον κύκλο εργασιών της στην οικεία αγορά. Η μέθοδος υπολογισμού που χρησιμοποιήθηκε προκάλεσε δυσμενή διάκριση της προσφεύγουσας έναντι των επιχειρήσεων της τρίτης κατηγορίας, στο μέτρο που η διαφορά μεταξύ των προστίμων που επιβλήθηκαν στις επιχειρήσεις αυτές και του προστίμου που επιβλήθηκε στην προσφεύγουσα είναι δυσανάλογη σε σχέση προς την διαφορά μεγέθους τους.

257 Τέταρτον, κατά την προσφεύγουσα, η Επιτροπή, υπολογίζοντας το ύψος των προστίμων βάσει ποσών υψηλότερων του εκ του νόμου επιτρεπομένου ανωτάτου ορίου, στερήθηκε τη δυνατότητα να λάβει υπόψη της τα λοιπά στοιχεία που έπρεπε να ληφθούν υπόψη για την εκτίμηση της σοβαρότητας της παραβάσεως. Έτσι, η Επιτροπή δεν υπολόγισε το ύψος των προστίμων με βάση το κέρδος που αποκόμισε καθεμία από τις εμπλεκόμενες επιχειρήσεις στην επίδικη αγορά, μολονότι η ανάγκη να λαμβάνεται υπόψη το στοιχείο αυτό αναγνωρίζεται τόσο από τη νομολογία του Δικαστηρίου όσο και από την ίδια την πρακτική της Επιτροπής και μνημονεύεται στην *Εικοστή πρώτη έκθεση [της Επιτροπής] για την πολιτική του ανταγωνισμού*. Συγκεκριμένα, η Επιτροπή δεν έλαβε υπόψη της το γεγονός ότι η προσφεύγουσα δεν διαμόρφωσε υπερβολικό περιθώριο κέρδους κατά τη διάρκεια της παραβάσεως που της προσάπτεται. Η προσφεύγουσα δεν αντιλαμβάνεται πώς τα άλλα στοιχεία επί των οποίων στηρίχθηκε η Επιτροπή για την επιμέτρηση του προστίμου μπορούν να αντικατοπτρίζουν τα θεωρητικά οφέλη που αποκόμισε κάθε επιχείρηση, όπως διατείνεται η καθής.

258 Τέλος, κατά την προσφεύγουσα, το πρόστιμο είναι δυσανάλογο στο μέτρο που η Επιτροπή δεν έλαβε υπόψη της την ικανότητα της προσφεύγουσας να καταβάλει το πρόστιμο και καθόρισε το ύψος του σε τέτοιο επίπεδο ώστε να απειλείται η επιβίωση της προσφεύγουσας. Αντιθέτως, κατά την προηγούμενη πρακτική της, η Επιτροπή είχε επιβάλει επανειλημμένως πρόστιμο χαμηλότερο από το σύνηθες λόγω των χρηματοοικονομικών δυσχερειών που αντιμετώπιζαν οι ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις. Επιπλέον, στις κατευθυντήριες γραμμές της, η Επιτροπή δήλωσε την πρόθεσή της να λαμβάνει υπόψη την πραγματική ικανότητα των επιχειρήσεων να επωμισθούν το βάρος ενός προστίμου υπό τις συγκεκριμένες κοινωνικές συνθήκες, ούτως ώστε να προσαρμόζει το ύψος των προστίμων που σκοπεύει να επιβάλει. Στη δήλωση αυτή της προθέσεως της Επιτροπής οι επιχειρήσεις στήριξαν δικαιολογημένες προσδοκίες. Συναφώς, η προσφεύγουσα αναφέρει ότι, κατά τα έτη 1997 και 1998, υπέστη σοβαρές ζημιές, οι οποίες, προστιθέμενες στο πρόστιμο, προκάλεσαν ζημία υπερβαίνουσα τη συνολική καθαρή αξία των ιδίων κεφαλαίων της. Προκειμένου να αποφύγει την πτώχευση και να εξασφαλίσει κεφάλαια για να καταβάλει το πρόστιμο, η προσφεύγουσα αναγκάστηκε να πωλήσει το μεγαλύτερο μέρος των βιομηχανικών και εμπορικών δραστηριοτήτων της καθώς και την επωνυμία «Løgstøl Rør». Η προσφεύγουσα ισχυρίζεται ότι ως εκ τούτου, καίτοι εξακολουθεί να υφίσταται ως νομικό πρόσωπο, έχει εκβληθεί από την επίδικη αγορά.

259 Η προσφεύγουσα προσθέτει ότι, κατά τον καθορισμό του ύψους των προστίμων, ο στόχος της Επιτροπής πρέπει να είναι η αποτροπή των παραβάσεων και όχι η αποβολή των επιχειρήσεων από τη σχετική αγορά και, συνεπώς, η πρόκληση βλάβης του ανταγωνισμού στον οικείο τομέα. Όμως, ο καθορισμός τόσο υψηλών προστίμων θα μπορούσε να προκαλέσει την εξαφάνιση από την αγορά των δύο κυριότερων ανταγωνιστών της ABB, δηλαδή της προσφεύγουσας και της Tarco.

260 Στο μέτρο που η Επιτροπή στηρίχθηκε στις νέες κατευθυντήριες γραμμές της για τον υπολογισμό του ύψους των προστίμων, καταλήγοντας στο υπερβολικό και εισάγον διακρίσεις ύψος του προστίμου, η προσφεύγουσα επικαλείται το παράνομο των κατευθυντηρίων αυτών γραμμών από πλευράς του άρθρου 184 της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρου 241 ΕΚ). Συγκεκριμένα, κατά την προσφεύγουσα, η Επιτροπή καθόρισε, με τις κατευθυντήριες γραμμές της, τόσο υψηλά βασικά ποσά για τον υπολογισμό του προστίμου ώστε να στερείται του περιθωρίου εκτιμήσεως, που της αναγνωρίζεται δυνάμει του άρθρου 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17, προκειμένου να λαμβάνει υπόψη της όλους τους κρίσιμους παράγοντες, συμπεριλαμβανομένων τυχόν ελαφρυντικών περιστάσεων.

- 261 Η καθής παρατηρεί, καταρχάς, ότι ο ισχυρισμός σύμφωνα με τον οποίο εισήγαγε δυσμενή διάκριση κατά τον καθορισμό των ποσών που χρησιμεύουν για τον υπολογισμό των προστίμων στερείται ερείσματος.
- 262 Η χρησιμοποίηση ενός ενιαίου ποσού 20 εκατομμυρίων ECU ως σημείου εκκινήσεως για όλους τους παραβάτες δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι συνιστά διάκριση, στο μέτρο που το ποσό αυτό στη συνέχεια αναπροσαρμόζεται αναλόγως του παραβάτη και της σοβαρότητας της συμμετοχής του στην παράβαση. Συγκεκριμένα, η Επιτροπή έλαβε ρητώς υπόψη της τις διαφορές από πλευράς μεγέθους και οικονομικής ικανότητας μεταξύ των εν λόγω επιχειρήσεων, ιδίως αυξάνοντας το αρχικό ποσό του προστίμου που έπρεπε να επιβληθεί στην ABB. Το πρόστιμο ύψους 8,9 εκατομμυρίων ECU που επιβλήθηκε στην προσφεύγουσα, αντί να καθορισθεί στο ανώτατο επιτρεπτό επίπεδο, παρέμεινε κάτω του ανωτάτου ορίου που επιτρέπει ο κανονισμός 17.
- 263 Ομοίως, ακόμα και αν στην ABB είχε επιφυλαχθεί αναρμόστως ευνοϊκή μεταχείριση έναντι της προσφεύγουσας, αυτό δεν θα έπρεπε να οδηγήσει σε μείωση του ύψους του προστίμου που επιβλήθηκε στην προσφεύγουσα, δεδομένου ότι ουδείς μπορεί να επικαλεστεί, προς όφελός του, παρανομία διαπραχθείσα προς όφελος άλλου. Εν πάση περιπτώσει, η προσφεύγουσα δεν μπορεί να επικαλεστεί την ιδιότητα της μεσαίας επιχειρήσεως. Όσον αφορά το άρθρο 130 της Συνθήκης, ενόψει της γενικής φύσεώς του, η ακύρωση ενός μέτρου λόγω ασυμβιβάστου προς τη διάταξη αυτή είναι σχεδόν αδιανόητη.
- 264 Περαιτέρω, η καθής αμφισβητεί ότι τα ποσά που χρησιμοποίησε για τον υπολογισμό των προστίμων δεν μπορούν σε καμία φάση του υπολογισμού να υπερβούν το 10 % του κύκλου εργασιών. Αυτό που ενδιαφέρει από πλευράς του ορίου που καθορίζει το άρθρο 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17 είναι αποκλειστικά και μόνο το τελικό αποτέλεσμα του υπολογισμού του προστίμου και όχι τα ενδιάμεσα ποσά κατά τη διάρκεια του υπολογισμού. Εξάλλου, η Επιτροπή θα μπορούσε να χρησιμοποιήσει ένα σημείο εκκινήσεως κατώτερο του 10 % του κύκλου εργασιών για να καταλήξει στο ίδιο τελικό ύψος του προστίμου. Τίποτε δεν θα εμπόδιζε την Επιτροπή, σε περίπτωση που η εφαρμογή των κριτηρίων των κατευθυντηρίων γραμμών κατέληγε σε ποσό υπερβαίνον το ανώτατο όριο, να μειώσει το επίπεδο σε ένα ποσό το οποίο θα αντιστοιχούσε ακριβώς στο όριο αυτό προτού εφαρμόσει τα κριτήρια που προβλέπει η ανακοίνωση περί της συνεργασίας των επιχειρήσεων. Στο μέτρο που η προ-

σφεύγουσα επικαλείται, στο υπόμνημα απαντήσεώς της, τη διάταξη του σημείου 5, στοιχείο α', των κατευθυντηρίων γραμμών, το επιχείρημα αυτό είναι νέο και απαράδεκτο κατ' εφαρμογήν του άρθρου 48, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας του Πρωτοδικείου.

265 Εξάλλου, η ερμηνεία του ορίου του 10 % του κύκλου εργασιών την οποία προτείνει η προσφεύγουσα είναι αβάσιμη, καθόσον συνεπάγεται υποχρέωση εκκινήσεως του υπολογισμού από ένα επίπεδο αφύσικα χαμηλό ώστε να μην σημειώνεται υπέρβαση, σε καμία φάση του υπολογισμού, του ορίου αυτού, πράγμα το οποίο θα μπορούσε να οδηγήσει στον καθορισμό ενός σημείου εκκινήσεως που δεν θα ήταν σύμφωνο προς τα κριτήρια που προβλέπουν οι κατευθυντήριες γραμμές. Κατά τη μέθοδο αυτή, το σύνολο του υπολογισμού θα έπρεπε να γίνει αντιστρόφως και το σημείο εκκινήσεως να εμφανίζεται καθαρά μόνον στο τέλος του υπολογισμού. Μια τέτοια μέθοδος θα ήταν αυθαίρετη και να ανάγκαζε την Επιτροπή να αγνοεί τις ιδιαίτερες περιστάσεις κάθε συγκεκριμένης περιπτώσεως.

266 Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι έχει δικαίωμα να επιβάλει πρόστιμο μη υπερβαίνον το 10 % του παγκοσμίου κύκλου εργασιών μιας επιχειρήσεως. Καιτοι η Επιτροπή έχει συχνά λάβει ως σημείο εκκινήσεως του υπολογισμού του ύψους των προστίμων τον κύκλο εργασιών στη σχετική αγορά, δεν ήταν υποχρεωμένη να ακολουθήσει την προηγούμενη αυτή πρακτική της. Συγκεκριμένα, κατά τον υπολογισμό του ύψους του προστίμου, πρέπει να λαμβάνεται υπόψη ένας μεγάλος αριθμός στοιχείων και να μην αποδίδεται δυσανάλογη σημασία στον κύκλο εργασιών. Εν πάση περιπτώσει, η προηγούμενη πρακτική της Επιτροπής δεν είχε παγιωθεί, δεδομένου ότι ορισμένα πρόστιμα είχαν καθοριστεί και με αναφορά σε άλλους κύκλους εργασιών πλην εκείνου της σχετικής αγοράς ή με αναφορά στα οφέλη τα οποία είχαν αποκομίσει οι παραβάτες.

267 Η απόφαση, μνημονεύοντας ότι η προσφεύγουσα ήταν ειδικευμένη σε ένα μόνο προϊόν, δεν εννοούσε ότι η επιχείρηση αυτή κατασκεύαζε μόνον ένα προϊόν. Όμως, η περιγραφή της προσφεύγουσας ως επιχειρήσεως ουσιαστικά ειδικευμένης σε ένα μόνο προϊόν δεν είναι εσφαλμένη, δεδομένου ότι, σύμφωνα με τις πληροφορίες που

παρέσχε η ίδια η προσφεύγουσα, οι προμονωμένοι σωλήνες αντιπροσώπευαν, την εποχή διενέργειας της έρευνας, περίπου το 80 % του παγκοσμίου κύκλου εργασιών της. Εξάλλου, η Επιτροπή στηρίχθηκε στο στοιχείο αυτό αποκλειστικώς και μόνο για να διαφοροποιήσει την προσφεύγουσα από την ABB και να μειώσει το σημείο εκκινήσεως του προστίμου από 20 σε 10 εκατομμύρια ECU.

268 Όσον αφορά τη λήψη υπόψη των οφελών που αντλήθηκαν από την παράβαση, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι δεν είχε καμία υποχρέωση να το πράξει. Είναι γενικώς δύσκολο να προσδιοριστεί ποια οφέλη αποκόμισε κάθε επιχείρηση από τη συμμετοχή της στην παράβαση, πράγμα το οποίο συμβαίνει και στην υπό κρίση υπόθεση. Εν πάση περιπτώσει, τα άλλα στοιχεία στα οποία στηρίζεται η Επιτροπή υποτίθεται ότι αντικατοπτρίζουν τα θεωρητικά οφέλη που αποκόμισε κάθε επιχείρηση. Στην περίπτωση σοβαρής και εκ προθέσεως παραβάσεως του άρθρου 85 της Συνθήκης, η παράβαση μπορεί να θεωρηθεί ως επαρκώς σοβαρή ώστε να μην υποχρεούται η Επιτροπή να αποδώσει ιδιαίτερη σημασία στο πραγματικό ύψος των απολαβών.

269 Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι δεν είναι επίσης υποχρεωμένη να λαμβάνει υπόψη την κακή οικονομική κατάσταση μιας επιχειρήσεως όταν καθορίζει το ύψος του προστίμου, εφόσον το πρόστιμο αυτό δεν υπερβαίνει το ανώτατο όριο που θεσπίζει ο κανονισμός 17. Εν προκειμένω, η προσφεύγουσα δεν απέδειξε ότι η ύπαρξή της απειλείται από το πρόστιμο, ούτε ότι η πώληση των δραστηριοτήτων της κατέστη αναγκαία λόγω της υποχρεώσεως καταβολής του προστίμου. Συγκεκριμένα, το μέτρο αυτό μπορούσε να έχει ληφθεί για ποικίλους λόγους και δεν μπορεί, εν πάση περιπτώσει, να εξομοιωθεί προς αποβολή της επιχειρήσεως από τη σχετική αγορά.

270 Εφόσον το πρόστιμο δεν είναι υπερβολικό ούτε εισάγει διακρίσεις, η προσφεύγουσα δεν έχει κανένα λόγο να αμφισβητήσει τη νομιμότητα των κατευθυντηρίων γραμμών. Ούτε είναι ακριβής ο ισχυρισμός ότι η Επιτροπή, θεσπίζοντας τις κατευθυντηρίες γραμμές, δεσμεύθηκε κατά τρόπον ώστε να μη μπορεί να λάβει υπόψη της τις τυχόν ελαφρυντικές περιστάσεις και τον ρόλο που διαδραμάτισαν οι διάφορες επιχειρήσεις που μετέσχαν στη σύμπραξη.

2. Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

- 271 Πρέπει να παρατηρηθεί ότι η προσφεύγουσα συνόδευσε τα επιχειρήματά της περί παραβιάσεως των αρχών της ίσης μεταχειρίσεως και της αναλογικότητας με μια ένσταση ελλείψεως νομιμότητας, σύμφωνα με το άρθρο 184 της Συνθήκης, βάλλουσα κατά των κατευθυντηρίων γραμμών, στο μέτρο που η Επιτροπή, θεσπίζοντας τις κατευθυντήριες αυτές γραμμές, στερήθηκε το περιθώριο διακριτικής εκτιμήσεως που της αναγνωρίζει ο κανονισμός 17, ιδίως όσον αφορά τη λήψη υπόψη του ατομικού μεγέθους των επιχειρήσεων και του ρόλου που διαδραματίζει εκάστη στο πλαίσιο μιας παραβάσεως. Καταρχάς, θα πρέπει να εξεταστεί αυτή η ένσταση ελλείψεως νομιμότητας.

— Επί της ενστάσεως ελλείψεως νομιμότητας των κατευθυντηρίων γραμμών

- 272 Προκαταρκτικώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι, κατά πάγια νομολογία, το άρθρο 184 της Συνθήκης εκφράζει γενική αρχή διασφαλίζουσα σε κάθε διάδικο το δικαίωμα να αμφισβητήσει, προκειμένου να επιτύχει την ακύρωση αποφάσεως που τον αφορά άμεσα και ατομικά, το κύρος προγενεστέρων πράξεων κοινοτικού οργάνου, οι οποίες, αν και αν δεν έχουν τη μορφή κανονισμού, αποτελούν τη νομική βάση της επίδικης αποφάσεως, εφόσον ο διάδικος αυτός δεν διέθετε το δικαίωμα να ασκήσει, δυνάμει του άρθρου 173 της Συνθήκης, απευθείας προσφυγή κατά των πράξεων αυτών, των οποίων υφίσταται έτσι τις συνέπειες χωρίς να του έχει παρασχεθεί η δυνατότητα να ζητήσει την ακύρωσή τους (απόφαση του Δικαστηρίου της 6ης Μαρτίου 1979, 92/78, Simmenthal κατά Επιτροπής, Συλλογή τόμος 1979/Ι, σ. 407, σκέψεις 39 και 40).

- 273 Δεδομένου ότι το άρθρο 184 της Συνθήκης δεν έχει ως σκοπό να παρέχει στον διάδικο τη δυνατότητα να αμφισβητεί την ισχύ πράξεων γενικής φύσεως προς όφελος οποιασδήποτε προσφυγής, η γενική πράξη της οποίας προβάλλεται η έλλειψη νομιμότητας πρέπει να εφαρμόζεται άμεσα ή έμμεσα στην υπόθεση που αποτελεί το αντικείμενο της προσφυγής και πρέπει να υφίσταται άμεσος νομικός δεσμός μεταξύ της προσβαλλομένης ατομικής αποφάσεως και της εν λόγω γενικής πράξεως (αποφάσεις του Δικαστηρίου της 31ης Μαρτίου 1965, 21/64, Macchiorlati

Dalmas e Figli κατά Ανωτάτης Αρχής, Συλλογή τόμος 1965-1968, σ. 51, και της 13ης Ιουλίου 1966, 32/65, Ιταλία κατά Συμβουλίου και Επιτροπής, Συλλογή τόμος 1965-1968, σ. 429· απόφαση του Πρωτοδικείου της 26ης Οκτωβρίου 1993, T-6/92 και T-52/92, Reinartz κατά Επιτροπής, Συλλογή 1993, σ. Π-1047, σκέψη 57).

- 274 Όσον αφορά τις κατευθυντήριες γραμμές, πρέπει να παρατηρηθεί ότι η Επιτροπή, στα πρώτα εδάφια του εν λόγω κειμένου, αναφέρει τα εξής: «Σκοπός των αρχών που διέπουν τις παρούσες κατευθυντήριες γραμμές είναι να καταστεί δυνατή η διασφάλιση της διαφάνειας και της αντικειμενικότητας των αποφάσεων της Επιτροπής τόσο έναντι των επιχειρήσεων όσο και έναντι του Δικαστηρίου, και παράλληλα να κατοχυρωθεί η διακριτική ευχέρεια που ο νομοθέτης έχει παραχωρήσει στην Επιτροπή για τον καθορισμό του ύψους των προστίμων, με ανώτατο όριο το 10 % του [...] κύκλου εργασιών των [...] επιχειρήσεων. [...] Η νέα μέθοδος η οποία θα εφαρμόζεται για τον καθορισμό του ύψους των προστίμων θα πρέπει στο εξής να ακολουθεί το ακόλουθο σύστημα [...]». Συνεπώς, μολονότι οι κατευθυντήριες γραμμές δεν αποτελούν τη νομική βάση της προσβαλλομένης απόφασης, δεδομένου ότι η απόφαση αυτή εκδόθηκε βάσει των άρθρων 3 και 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17, καθορίζουν κατά τρόπο γενικό και αφηρημένο τη μέθοδο που θέσπισε η Επιτροπή για τον καθορισμό του ύψους των προστίμων που επιβάλλονται με την απόφαση και διασφαλίζουν, κατά συνέπεια, την ασφάλεια δικαίου στα πρόσωπα στα οποία απευθύνεται η απόφαση.
- 275 Επιπλέον, δεν αμφισβητείται ότι η Επιτροπή καθόρισε το ύψος του προστίμου που επιβλήθηκε στην προσφεύγουσα σύμφωνα με τη γενική μέθοδο που θέσπισε με τις κατευθυντήριες γραμμές (βλ. ανωτέρω σκέψη 222).
- 276 Κατά συνέπεια, υφίσταται, στην υπό κρίση περίπτωση, ένας άμεσος νομικός δεσμός μεταξύ της προσβαλλομένης ατομικής απόφασης και της γενικής πράξης που αποτελούν οι κατευθυντήριες γραμμές. Δεδομένου ότι οι προσφεύγουσες δεν ήταν σε θέση να ζητήσουν την ακύρωση των κατευθυντηρίων γραμμών ως γενικής πράξης, οι εν λόγω κατευθυντήριες γραμμές μπορούν να αποτελέσουν το αντικείμενο ενστάσεως ελλείψεως νομιμότητας.
- 277 Στο πλαίσιο αυτό, πρέπει να παρατηρηθεί ότι, όπως αναφέρεται ανωτέρω στις σκέψεις 223 έως 232, η Επιτροπή, περιγράφοντας, στις κατευθυντήριες γραμμές της,

τη μέθοδο που προτίθεται να εφαρμόξει για τον υπολογισμό των προστίμων που επιβάλλει κατ' εφαρμογήν του άρθρου 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17, παρέμεινε εντός του νομίμου πλαισίου που επιβάλλει η διάταξη αυτή.

- 278 Αντίθετα προς τα υποστηριζόμενα από την προσφεύγουσα, η Επιτροπή δεν υποχρεούται, όταν καθορίζει το ύψος των προστίμων αναλόγως της σοβαρότητας και της διάρκειας της συγκεκριμένης παραβάσεως, να πραγματοποιεί τον υπολογισμό του προστίμου με βάση ποσά στηριζόμενα στον κύκλο εργασιών των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων, ούτε να εξασφαλίζει, σε περίπτωση που επιβάλλονται πρόστιμα σε πλείονες επιχειρήσεις εμπλεκόμενες στην ίδια παράβαση, ότι τα τελικά ποσά των προστίμων στα οποία θα καταλήξει ο υπολογισμός της για τις ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις θα αντικατοπτρίζουν οιαδήποτε μεταξύ τους διαφορά ως προς τον συνολικό κύκλο εργασιών τους ή ως προς τον κύκλο εργασιών τους στην αγορά του επίμαχου προϊόντος.
- 279 Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί η πάγια νομολογία σύμφωνα με την οποία η σοβαρότητα των παραβάσεων πρέπει να καθορίζεται βάσει διαφόρων στοιχείων, όπως είναι, μεταξύ άλλων, τα ιδιαίτερα περιστατικά της υποθέσεως, το όλο πλαίσιο της και ο αποτρεπτικός χαρακτήρας των προστίμων, τούτο δε χωρίς να υφίσταται δεσμευτικός ή εξαντλητικός κατάλογος κριτηρίων που πρέπει υποχρεωτικά να λαμβάνονται υπόψη (βλ. της παρατεθείσα ανωτέρω στη σκέψη 236 νομολογία).
- 280 Μεταξύ των στοιχείων εκτιμήσεως της σοβαρότητας της παραβάσεως μπορούν, κατά περίπτωση, να περιλαμβάνονται ο όγκος και η αξία των προϊόντων που αποτελούν αντικείμενο της παραβάσεως, καθώς και το μέγεθος και η οικονομική ισχύς της επιχειρήσεως και, συνεπώς, η επιρροή που μπορεί η τελευταία να ασκήσει επί της αγοράς. Επομένως, είναι, αφενός, θεμτό να λαμβάνεται υπόψη για την επιμέτρηση του προστίμου τόσο ο ολικός κύκλος εργασιών της επιχειρήσεως, που αποτελεί ένδειξη, έστω και κατά προσέγγιση και ατελή, περί του μεγέθους και της οικονομικής ισχύος της, όσο και το μερίδιο του κύκλου εργασιών που προέρχεται από τα προϊόντα που αποτελούν το αντικείμενο της παραβάσεως και που, συνεπώς, μπορεί να παράσχει ένδειξη για την έκτασή της. Αφετέρου, έπεται ότι δεν πρέπει να αποδίδεται ούτε στον ένα ούτε στον άλλο από τους αριθμούς αυτούς δυσανάλογη σημασία σε σχέση προς τα λοιπά στοιχεία εκτιμήσεως και ότι η επιμέτρηση του προστίμου δεν μπορεί να είναι αποτέλεσμα απλού υπολογισμού στηριζόμενου στον ολικό κύκλο εργασιών (προμνησθείσα απόφαση *Musique diffusion française* κ.λπ. κατά Επι-

τροπής, σκέψεις 120 και 121· αποφάσεις του Πρωτοδικείου της 14ης Ιουλίου 1994, T-77/92, Parker Pen κατά Επιτροπής, Συλλογή 1994, σ. II-549, σκέψη 94, και της 14ης Μαΐου 1998, T-327/94, SCA Holding κατά Επιτροπής, Συλλογή 1998, σ. II-1373, σκέψη 176).

281 Πράγματι, από τη νομολογία προκύπτει ότι η Επιτροπή δικαιούται να υπολογίζει το πρόστιμο ανάλογα με τη σοβαρότητα της παραβάσεως και χωρίς να λαμβάνει υπόψη τους διαφόρους κύκλους εργασιών των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων. Ο κοινοτικός δικαστής έχει κρίνει θεμιτή τη μέθοδο υπολογισμού κατά την οποία η Επιτροπή καθορίζει καταρχάς το συνολικό ποσό των προστίμων που πρέπει να επιβληθούν και, στη συνέχεια, κατανέμει το συνολικό αυτό ποσό μεταξύ των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων, αναλόγως των δραστηριοτήτων τους στον επίμαχο τομέα (απόφαση του Δικαστηρίου της 8ης Νοεμβρίου 1983, 96/82 έως 102/82, 104/82, 105/82, 108/82 και 110/82, IAZ κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 1983, σ. 3369, σκέψεις 48 έως 53) ή αναλόγως του βαθμού συμμετοχής τους, του ρόλου τους στη σύμπραξη και της σπουδαιότητας εκάστης στην αγορά, υπολογιζομένης βάσει του μέσου μεριδίου αγοράς κατά τη διάρκεια της περιόδου αναφοράς.

282 Επομένως, η Επιτροπή, περιγράφοντας με τις κατευθυντήριες γραμμές μια μέθοδο υπολογισμού του ύψους των προστίμων μη στηριζόμενη στον κύκλο εργασιών των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων, δεν απέστη της ερμηνείας που έχει δοθεί από τη νομολογία στο άρθρο 15 του κανονισμού 17.

283 Πρέπει, συναφώς, να παρατηρηθεί ότι οι κατευθυντήριες γραμμές, καίτοι δεν προβλέπουν ότι το ποσό των προστίμων θα υπολογίζεται με βάση τον συνολικό κύκλο εργασιών ή τον κύκλο εργασιών των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων στην αγορά του επίμαχου προϊόντος, δεν εμποδίζουν να ληφθούν υπόψη αυτοί οι κύκλοι εργασιών κατά την επιμέτρηση του προστίμου, προκειμένου να τηρηθούν οι γενικές αρχές του κοινοτικού δικαίου και όταν το επιβάλλουν οι περιστάσεις.

284 Πράγματι, αποδεικνύεται ότι, κατά την εφαρμογή των κατευθυντηρίων γραμμών, ο κύκλος εργασιών των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων μπορεί να ληφθεί υπόψη όταν

εξετάζεται η πραγματική οικονομική ικανότητα των παραβατών να προξενήσουν σημαντική ζημία στους άλλους επιχειρηματίες και η ανάγκη να εξασφαλιστεί ότι το πρόστιμο θα έχει επαρκώς αποτρεπτικό χαρακτήρα ή όταν λαμβάνεται υπόψη το γεγονός ότι οι επιχειρήσεις μεγάλου μεγέθους έχουν στις περισσότερες περιπτώσεις επαρκείς υποδομές ώστε να διαθέτουν τις νομικοοικονομικές γνώσεις που τους επιτρέπουν να αξιολογήσουν καλύτερα τον παράνομο χαρακτήρα της συμπεριφοράς τους και τις συνέπειές της (βλ. ανωτέρω σκέψη 226). Ο κύκλος εργασιών των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων μπορεί επίσης να ληφθεί υπόψη κατά τον καθορισμό του ειδικού βάρους και, συνεπώς, του πραγματικού αντίκτυπου της παράνομης συμπεριφοράς εκάστης επιχειρήσεως για τον ανταγωνισμό, ιδίως όταν υφίστανται σημαντικές διαφορές ως προς το μέγεθος μεταξύ των επιχειρήσεων που διαπράττουν παράβαση της αυτής φύσεως (βλ. ανωτέρω σκέψη 227). Ομοίως, ο κύκλος εργασιών των επιχειρήσεων μπορεί να παράσχει ένδειξη σχετικά με το οικονομικό ή χρηματοοικονομικό όφελος που έχουν ενδεχομένως αποκομίσει οι παραβάτες ή σχετικά με άλλα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους τα οποία, αναλόγως της περιστάσεως, πρέπει να ληφθούν υπόψη (βλ. ανωτέρω σκέψη 230).

- 285 Επιπλέον, οι κατευθυντήριες γραμμές αναφέρουν ότι η αρχή της επιβολής ισοδυναμίων κυρώσεων για την ίδια συμπεριφορά μπορεί να οδηγήσει, όταν το απαιτούν οι περιστάσεις, στον καθορισμό διαφορετικών ποσών για τις εμπλεκόμενες επιχειρήσεις, χωρίς η διαφοροποίηση αυτή να ανταποκρίνεται σε κάποιον αριθμητικό υπολογισμό (σημείο 1 Α, έβδομο εδάφιο).
- 286 Αντίθετα προς τους ισχυρισμούς της προσφεύγουσας, οι κατευθυντήριες γραμμές δεν βαίνουν πέραν των προβλεπομένων από τον κανονισμό 17. Η προσφεύγουσα ισχυρίζεται ότι οι κατευθυντήριες αυτές γραμμές επιτρέπουν στην Επιτροπή να επιβάλλει, αναλόγως της σοβαρότητας της παραβάσεως, ένα σημείο εκκινήσεως για τον υπολογισμό του ύψους του προστίμου τόσο υψηλό ώστε, ενόψει του ότι, σύμφωνα με το άρθρο 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17, το ύψος του προστίμου δεν μπορεί σε καμία περίπτωση να υπερβεί το ανώτατο όριο του 10 % του κύκλου εργασιών της ενδιαφερομένης επιχειρήσεως, να μην υφίσταται πλέον, σε ορισμένες περιπτώσεις, η δυνατότητα να επηρεάσουν το επίπεδο του προστίμου άλλοι παράγοντες, όπως η διάρκεια ή οι ελαφρυντικές ή επιβαρυντικές περιστάσεις.
- 287 Συναφώς, πρέπει να παρατηρηθεί ότι το άρθρο 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17, ορίζοντας ότι η Επιτροπή μπορεί να επιβάλλει πρόστιμα ύψους μέχρι 10 % του

κύκλου εργασιών που πραγματοποιήθηκε κατά την προηγούμενη διαχειριστική περίοδο από καθεμία από τις επιχειρήσεις που μετέσχαν στην παράβαση, απαιτεί, πράγματι, μείωση του προστίμου που επιβάλλεται τελικά σε μια επιχείρηση, σε περίπτωση που το πρόστιμο αυτό υπερβαίνει το 10 % του κύκλου εργασιών της, ανεξαρτήτως των ενδιαμέσων πράξεων υπολογισμού που έγιναν προκειμένου να ληφθούν υπόψη η σοβαρότητα και η διάρκεια της παραβάσεως.

288 Κατά συνέπεια, το άρθρο 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17 δεν απαγορεύει στην Επιτροπή να αναφερθεί, κατά τη διάρκεια του υπολογισμού της, σε ενδιάμεσο ποσό υπερβαίνον το 10 % του κύκλου εργασιών της ενδιαφερομένης επιχείσεως, εφόσον το ύψος του προστίμου που τελικά επιβάλλεται στην επιχείρηση αυτή δεν υπερβαίνει το ανώτατο αυτό όριο.

289 Εξάλλου, οι κατευθυντήριες γραμμές υιοθετούν την ίδια προσέγγιση, καθόσον ορίζουν ότι «το τελικό αποτέλεσμα του υπολογισμού του προστίμου βάσει της μεθόδου αυτής (βασικό ποσό, στο οποίο εφαρμόζονται ποσοστά αύξησης ή μείωσης) δεν μπορεί σε καμία περίπτωση να υπερβαίνει το 10 % του παγκόσμιου κύκλου εργασιών της οικείας επιχείρησης, όπως προβλέπει το άρθρο 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17» (σημείο 5, στοιχείο α').

290 Σε περίπτωση που η Επιτροπή αναφερθεί, κατά τον υπολογισμό της, σε ενδιάμεσο ποσό υπερβαίνον το 10 % του κύκλου εργασιών της ενδιαφερομένης επιχείσεως, δεν μπορεί να της προσαφθεί ότι ορισμένοι παράγοντες που έλαβε υπόψη κατά τον υπολογισμό της δεν αντικατοπτρίζονται στο τελικό ποσό του προστίμου, δεδομένου ότι αυτό αποτελεί συνέπεια της απαγορεύσεως του άρθρου 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17, το οποίο δεν επιτρέπει την υπέρβαση του 10 % του κύκλου εργασιών της ενδιαφερομένης επιχείρησης.

291 Συνεπώς, στο μέτρο που η προσφεύγουσα επικαλείται τον παράνομο χαρακτήρα των κατευθυντηρίων γραμμών από πλευράς του κανονισμού 17, η ένσταση ελλείψεως νομιμότητας που προβάλλει είναι απορριπτέα.

— Επί της παραβίασεως της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως

- 292 Παρατηρείται ότι η προσφεύγουσα προσάπτει στην Επιτροπή ότι της επέβαλε, όπως και στις λοιπές μικρομεσαίες επιχειρήσεις, πρόστιμο το οποίο, σε σχέση προς το πρόστιμο που επιβλήθηκε στην ABB, δεν λαμβάνει επαρκώς υπόψη τον κύκλο εργασιών της και το μέγεθός της.
- 293 Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί ότι, κατά πάγια νομολογία, προσβολή της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως υπάρχει μόνον όταν παρόμοιες καταστάσεις αντιμετωπίζονται κατά τρόπο διαφορετικό ή διαφορετικές καταστάσεις αντιμετωπίζονται καθ' όμοιο τρόπο, εκτός εάν μια τέτοια αντιμετώπιση δικαιολογείται αντικειμενικώς (αποφάσεις του Δικαστηρίου της 13ης Δεκεμβρίου 1984, 106/83, *Sermide*, Συλλογή 1984, σ. 4209, σκέψη 28, και της 28ης Ιουνίου 1990, C-174/89, *Hoche*, Συλλογή 1990, σ. I-2681, σκέψη 25· απόφαση του Πρωτοδικείου της 14ης Μαΐου 1998, T-311/94, *BPB de Eendracht* κατά Επιτροπής, Συλλογή 1998, σ. II-1129, σκέψη 309).
- 294 Στην υπό κρίση περίπτωση, πρέπει να παρατηρηθεί ότι η Επιτροπή έκρινε ότι επρόκειτο για πολύ σοβαρή παράβαση, για την οποία επιβάλλεται κανονικά πρόστιμο 20 εκατομμυρίων ECU (εκατοστή εξηκοστή πέμπτη αιτιολογική σκέψη της αποφάσεως).
- 295 Περαιτέρω, πρέπει να παρατηρηθεί ότι η Επιτροπή, προκειμένου να λάβει υπόψη της τις διαφορές μεγέθους μεταξύ των επιχειρήσεων που μετέσχαν στην παράβαση, ταξινόμησε τις επιχειρήσεις σε τέσσερις κατηγορίες ανάλογα με την σχετική σημασία τους στην κοινοτική αγορά, υπό την επιφύλαξη αναπροσαρμογών για να ληφθεί υπόψη η ανάγκη να εξασφαλιστεί το αποτρεπτικό αποτέλεσμα του προστίμου (δεύτερο έως τέταρτο εδάφιο της εκατοστής εξηκοστής έκτης αιτιολογικής σκέψεως της αποφάσεως). Από την εκατοστή εξηκοστή όγδοη έως και την εκατοστή ογδοηκοστή τρίτη αιτιολογική σκέψη της αποφάσεως προκύπτει ότι στις τέσσερις κατηγορίες εφαρμόστηκαν, κατά σειρά σπουδαιότητας, για τον υπολογισμό του ύψους του προστίμου, ειδικά σημεία εκκινήσεως 20, 10 5 και 1 εκατομμυρίων ECU.

296 Όσον αφορά τον καθορισμό των σημείων εκκινήσεως για κάθε μία από τις κατηγορίες, η Επιτροπή εξήγησε, κατόπιν ερωτήσεως του Πρωτοδικείου, ότι τα ποσά αυτά αντικατοπτρίζουν τη σχετική σημασία κάθε επιχειρήσεως στον τομέα των προμονωμένων σωλήνων, λαμβανομένων υπόψη του μεγέθους και του βάρους της σε σχέση προς την ABB και στο πλαίσιο της συμπράξεως. Προς τούτο, η Επιτροπή έλαβε υπόψη της όχι μόνον τον κύκλο εργασιών τους στην επίδικη αγορά, αλλά και τη σχετική σημασία την οποία απέδιδαν τα μέλη της συμπράξεως σε κάθε ένα μέλος, όπως προκύπτει από τις ποσοτώσεις που προβλέπονταν στο πλαίσιο της συμπράξεως, που μνημονεύονται στο παράρτημα 60 της ανακοινώσεως των αιτιάσεων, και από τα αποτελέσματα που πραγματοποιήθηκαν και αναμένονταν για το 1995, τα οποία μνημονεύονται στα παραρτήματα 169 έως 171 της ανακοινώσεως των αιτιάσεων.

297 Επιπλέον, η Επιτροπή αύξησε το σημείο εκκινήσεως για τον υπολογισμό του προστίμου που επρόκειτο να επιβληθεί στην ABB, έως 50 εκατομμύρια ECU, ώστε να ληφθεί υπόψη η θέση της ABB ως μιας από τις μεγαλύτερες βιομηχανικές μονάδες στην Ευρώπη (εκατοστή εξηκοστή όγδοη αιτιολογική σκέψη της αποφάσεως).

298 Στο πλαίσιο αυτό, πρέπει να θεωρηθεί, ενόψει του συνόλου των κρίσιμων παραγόντων που λαμβάνονται υπόψη για τον καθορισμό των ειδικών σημείων εκκινήσεως, ότι η διαφορά μεταξύ, αφενός, του σημείου εκκινήσεως που ορίστηκε για την προσφεύγουσα και, αφετέρου, του σημείου εκκινήσεως που ορίστηκε για την ABB, δικαιολογείται αντικειμενικά. Δεδομένου ότι η Επιτροπή δεν είναι υποχρεωμένη να εξασφαλίζει ότι τα τελικά ποσά των προστίμων στα οποία καταλήγει ο υπολογισμός της για τις εμπλεκόμενες επιχειρήσεις αντικατοπτρίζουν οιαδήποτε διαφορά μεταξύ τους ως προς τον κύκλο εργασιών τους, η προσφεύγουσα δεν μπορεί να προσάψει στην Επιτροπή ότι όρισε ένα σημείο εκκινήσεως το οποίο οδήγησε σε τελικό πρόστιμο υψηλότερο, σε ποσοστό επί του συνολικού κύκλου εργασιών της, από το πρόστιμο που επιβλήθηκε στην ABB.

299 Εξάλλου, το Πρωτοδικείο έχει ήδη κρίνει ότι η Επιτροπή, εφόσον στηρίχθηκε στην υπό κρίση περίπτωση, κατά την επιμέτρηση των προστίμων, στον κύκλο εργασιών μιας επιχειρήσεως στην οικεία αγορά, δεν είναι υποχρεωμένη να λάβει υπόψη, προς εκτίμηση της σοβαρότητας της παραβάσεως, τη σχέση που υφίσταται μεταξύ του ολικού κύκλου εργασιών μιας επιχειρήσεως και του κύκλου εργασιών της που προέρχεται από τα προϊόντα που συνιστούν το αντικείμενο της παραβάσεως (προ-

μνησθείσα απόφαση SCA Holding κατά Επιτροπής, σκέψη 184). Επομένως, η Επιτροπή, κατά μείζονα λόγο, δεν είναι υποχρεωμένη να καθορίσει το ύψος των προστίμων ανάλογα με τον συνολικό κύκλο εργασιών των εμπλεκόμενων επιχειρήσεων σε περιπτώσεις όπως η υπό κρίση, όπου επέλεξε να λάβει υπόψη της το σύνολο των κρισίμων παραγόντων προκειμένου να εκτιμήσει τη σοβαρότητα και τη διάρκεια της παραβιάσεως και, ιδίως, να προσδιορίσει τα σημεία εκκινήσεως του υπολογισμού των προστίμων.

- 300 Στο μέτρο που το σημείο εκκινήσεως που ορίστηκε για την προσφεύγουσα διαφοροποιείται αντικειμενικά σε σχέση προς το σημείο εκκινήσεως που ορίστηκε για την ABB, δεν μπορεί να προσαφθεί στην Επιτροπή ότι ορισμένοι παράγοντες που έλαβε υπόψη κατά τον υπολογισμό της δεν αντικατοπτρίζονται στο τελικό ποσό του προστίμου που της επιβλήθηκε, δεδομένου ότι αυτό αποτελεί συνέπεια της απαγορεύσεως του άρθρου 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17, το οποίο δεν επιτρέπει υπέρβαση του 10 % του κύκλου εργασιών της ενδιαφερομένης επιχειρήσεως (βλ. ανωτέρω σκέψη 290). Εξάλλου, όσον αφορά τον ήσσονα ρόλο που διαδραμάτισε η προσφεύγουσα στο πλαίσιο της συμπράξεως σε σχέση προς την ABB, πρέπει να παρατηρηθεί ότι, όπως προκύπτει από την εκατοστή εβδομηκοστή πρώτη αιτιολογική σκέψη της αποφάσεως, ο ιδιαίτερος ρόλος της ABB ελήφθη υπόψη, ως επιβαρυντική περίσταση, για την αύξηση του ύψους του προστίμου που επιβλήθηκε στην τελευταία αυτή επιχείρηση.
- 301 Επομένως, η προσφεύγουσα δεν απέδειξε ότι η Επιτροπή της επέβαλε πρόστιμο κατά δυσμενή διάκριση σε σχέση προς το πρόστιμο που επιβλήθηκε στην ABB, ούτε ότι η Επιτροπή εισήγαγε γενικώς διάκριση εις βάρος των μικρομεσαίων επιχειρήσεων σε σχέση προς τις επιχειρήσεις μεγάλου μεγέθους όπως η ABB.

— Επί της παραβιάσεως της αρχής της αναλογικότητας

- 302 Όσον αφορά την παραβίαση της αρχής της αναλογικότητας, παρατηρείται ότι η προσφεύγουσα προσάπτει στην Επιτροπή, πρώτον, ότι δεν έλαβε επαρκώς υπόψη της τον κύκλο εργασιών της στη σχετική αγορά, πράγμα που οδήγησε την καθής να

της επιβάλλει δυσανάλογο πρόστιμο σε σχέση προς τα πρόστιμα που επιβλήθηκαν στις επιχειρήσεις της τρίτης κατηγορίας.

303 Συναφώς, αρκεί η παρατήρηση ότι από την απόφαση και από την εξήγηση που παρέσχε η Επιτροπή κατόπιν γραπτής ερωτήσεως του Πρωτοδικείου προκύπτει ότι η τελευταία έλαβε υπόψη της, κατά τον καθορισμό των ειδικών σημείων εκκινήσεως για τον υπολογισμό του ύψους των προστίμων, ένα σύνολο παραγόντων που αντικατοπτρίζουν τη σχετική σημασία κάθε επιχειρήσεως στον τομέα των προμονωμένων σωλήνων, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνεται ο κύκλος εργασιών που πραγματοποιείται στην οικεία αγορά. Όμως, το γεγονός και μόνον ότι η Επιτροπή, στο πλαίσιο αυτό, δεν στηρίχθηκε αποκλειστικά στον κύκλο εργασιών κάθε επιχειρήσεως στην οικεία αγορά, αλλά έλαβε υπόψη της και άλλους παράγοντες που αφορούν τη σχετική σημασία των επιχειρήσεων στην αγορά αυτή, δεν μπορεί να οδηγήσει στο συμπέρασμα ότι η Επιτροπή επέβαλε δυσανάλογο πρόστιμο. Πράγματι, από τη νομολογία προκύπτει ότι δεν πρέπει να αποδίδεται ούτε στον συνολικό κύκλο εργασιών μιας επιχειρήσεως ούτε στον κύκλο εργασιών που προέρχεται από τα προϊόντα που αποτελούν το αντικείμενο της παραβάσεως δυσανάλογη σημασία σε σχέση προς τα λοιπά στοιχεία εκτιμήσεως (βλ. ανωτέρω σκέψη 280).

304 Στο πλαίσιο αυτό, δεν μπορεί να διαπιστωθεί δυσαναλογία του ύψους του προστίμου που επιβλήθηκε στην προσφεύγουσα, δεδομένου ότι το σημείο εκκινήσεως του προστίμου της δικαιολογείται υπό το φως των κριτηρίων που εφάρμοσε η Επιτροπή προς εκτίμηση της σχετικής σημασίας κάθε επιχειρήσεως στην οικεία αγορά. Ενόψει της ποσοτώσεως που χορηγήθηκε στην προσφεύγουσα στο πλαίσιο της συμπράξεως και των αναμενομένων αποτελεσμάτων, όπως αυτά προκύπτουν από τα παραρτήματα 60 και 169 έως 171 της ανακοινώσεως των αιτιάσεων, η Επιτροπή είχε το δικαίωμα να της εφαρμόσει, τουλάχιστον, σημείο εκκινήσεως διπλάσιο από εκείνο που εφάρμοσε στις επιχειρήσεις της τρίτης κατηγορίας.

305 Συναφώς, η προσφεύγουσα δεν μπορεί να αντλήσει επιχείρημα από το γεγονός ότι η Επιτροπή, στην εκατοστή εβδομηκοστή πέμπτη αιτιολογική σκέψη της αποφάσεώς της, την χαρακτήρισε ως «εταιρία που παράγει ένα μοναδικό προϊόν». Πράγματι,

από το χωρίο αυτό προκύπτει ότι ο χαρακτηρισμός αυτός είχε αποκλειστικώς ως στόχο να διαφοροποιήσει, προς τα κάτω, το σημείο εκκινήσεως του προστίμου της σε σχέση προς το σημείο εκκινήσεως που είχε προκριθεί για την ABB. Η προσφεύγουσα δεν κατόρθωσε να προσδιορίσει ως προς τί αυτός ο χαρακτηρισμός, έστω και αν είναι εσφαλμένος, την αδικήσε.

306 Στο μέτρο που η προσφεύγουσα προσάπτει στην Επιτροπή ότι δεν έλαβε υπόψη της τον κύκλο εργασιών της στην οικεία αγορά κατά την εφαρμογή του ορίου του 10 % του κύκλου εργασιών το οποίο προβλέπεται από το άρθρο 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17, πρέπει να υπομνησθεί η πάγια νομολογία σύμφωνα με την οποία ο κύκλος εργασιών τον οποίο αφορά το άρθρο 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17 αναφέρεται στον ολικό κύκλο εργασιών της οικείας επιχειρήσεως, ο οποίος είναι ο μόνος που μπορεί να αποτελέσει κατά προσέγγιση ένδειξη για τη σημασία και την επιρροή της επιχειρήσεως στην αγορά (προμνησθείσα απόφαση *Musique diffusion française* κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 119· αποφάσεις του Πρωτοδικείου της 6ης Απριλίου 1995, T-144/89, *Cockerill-Sambre* κατά Επιτροπής, Συλλογή 1995, σ. II-947, σκέψη 98, και της 7ης Ιουλίου 1994, T-43/92, *Dunlop Slazenger* κατά Επιτροπής, Συλλογή 1994, σ. II-441, σκέψη 160). Εφόσον τηρείται το ανώτατο όριο που ορίζει η ως άνω διάταξη του κανονισμού 17, η Επιτροπή μπορεί να καθορίσει το ύψος του προστίμου με βάση τον κύκλο εργασιών της επιλογής της, από πλευράς της γεωγραφικής εκτάσεως και των προϊόντων που αφορά ο κύκλος εργασιών.

307 Δεύτερον, η προσφεύγουσα δεν μπορεί επίσης να επικαλεστεί παραβίαση της αρχής της αναλογικότητας στηριζόμενη στο ότι η Επιτροπή δεν υπολόγισε το ύψος του προστίμου της με βάση το κέρδος που η επιχείρηση αυτή πραγματοποίησε στην οικεία αγορά. Πράγματι, ακόμα και αν το κέρδος που οι επιχειρήσεις τυχόν αποκόμισαν από τις πρακτικές τους συμπεριλαμβάνεται μεταξύ των στοιχείων που μπορούν να ληφθούν υπόψη για την εκτίμηση της σοβαρότητας της παραβάσεως (προμνησθείσες αποφάσεις *Musique diffusion française* κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 129, και *Deutsche Bahn* κατά Επιτροπής, σκέψη 127), και ακόμα και αν η Επιτροπή, στο μέτρο που είναι ικανή να προσδιορίσει αυτό το αθέμιτο κέρδος, διαθέτει τη δυνατότητα να καθορίσει τα πρόστιμα σε τέτοιο επίπεδο ούτως ώστε να υπερβαίνουν το κέρδος αυτό, από πάγια νομολογία προκύπτει ότι η σοβαρότητα των παραβάσεων πρέπει να καθορίζεται βάσει διαφόρων στοιχείων, όπως είναι, μεταξύ άλλων, τα ιδιαίτερα περιστατικά της υποθέσεως, το όλο πλαίσιο της και ο αποτρεπτικός χαρακτήρας των προστίμων, τούτο δε χωρίς να υφίσταται δεσμευτικός ή εξαντλητικός κατάλογος κριτηρίων που πρέπει υποχρεωτικά να λαμβάνονται

υπόψη (βλ. ανωτέρω σκέψη 236). Ομοίως, η Επιτροπή έχει δηλώσει, με τις κατευθυντήριες γραμμές της, ότι το οικονομικό ή χρηματοοικονομικό όφελος που έχουν ενδεχομένως αποκομίσει οι παραβάτες περιλαμβάνεται μεταξύ των αντικειμενικών παραγόντων οι οποίοι, «αναλόγως των δεδομένων κάθε υποθέσεως» ενδείκνυται να λαμβάνονται υπόψη ώστε να προσαρμόζεται τελικά το μελετώμενο ύψος των προστίμων (βλ. ανωτέρω σκέψη 230). Εν πάση περιπτώσει, εφόσον η Επιτροπή καθόρισε το σημείο εκκινήσεως για το πρόστιμο που επρόκειτο να επιβληθεί στην προσφεύγουσα βάσει ενός συνόλου παραγόντων που αντικατόπτριζαν τη σχετική σημασία της επιχειρήσεως αυτής στην αγορά, δεν μπορεί να υποστηριχθεί ότι παρέβλεψε τα οφέλη που αποκόμισε ενδεχομένως η προσφεύγουσα από την επίδικη παράβαση.

308 Όσον αφορά την ικανότητα της προσφεύγουσας να καταβάλει το πρόστιμο, αρκεί η παρατήρηση ότι, κατά πάγια νομολογία, η Επιτροπή δεν είναι υποχρεωμένη, κατά την επιμέτρηση του προστίμου, να λαμβάνει υπόψη την ελλειμματική οικονομική κατάσταση της ενδιαφερομένης επιχειρήσεως, δεδομένου ότι η αναγνώριση παρόμοιας υποχρεώσεως θα οδηγούσε στην παροχή αδικαιολόγητου από απόψεως ανταγωνισμού πλεονεκτήματος στις επιχειρήσεις που έχουν προσαρμοστεί λιγότερο στους όρους της αγοράς (προμνησθείσα απόφαση IAZ κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψεις 54 και 55· αποφάσεις του Πρωτοδικείου της 14ης Μαΐου 1998, T-319/94, Fiskeby Board κατά Επιτροπής, Συλλογή 1998, σ. II-1331, σκέψεις 75 και 76, και T-348/94, Enso Espaňola κατά Επιτροπής, Συλλογή 1998, σ. II-1875, σκέψη 316). Ομοίως, στο μέτρο που οι κατευθυντήριες γραμμές προβλέπουν τη λήψη υπόψη [της πραγματικής ικανότητας των επιχειρήσεων] να επωμισθούν το βάρος ενός προστίμου υπό τις συγκεκριμένες κοινωνικές συνθήκες, ούτως ώστε να αναπροσαρμόζεται το μελετώμενο ύψος των προστίμων, αυτό πρέπει να γίνεται «αναλόγως των δεδομένων κάθε υποθέσεως» (βλ. ανωτέρω σκέψη 230).

309 Επομένως, στο μέτρο που η προσφεύγουσα επικαλείται παραβίαση της αρχής της αναλογικότητας, τα επιχειρήματά της πρέπει να απορριφθούν.

310 Ως εκ τούτου, η αιτίαση που αντλείται από την παραβίαση των αρχών της ίσης μεταχειρίσεως και της αναλογικότητας, καθώς και από την έλλειψη νομιμότητας των κατευθυντηρίων γραμμών πρέπει να απορριφθεί στο σύνολό της.

Δ — Επί της εσφαλμένης εκτιμήσεως της διάρκειας της παραβάσεως

1. Επιχειρήματα των διαδίκων

- 311 Κατά την προσφεύγουσα, η Επιτροπή δεν έχει το δικαίωμα να πολλαπλασιάσει το ενδιάμεσο ποσό του προστίμου επί 1,4 λόγω της διάρκειας της παραβάσεως, η οποία υποτίθεται ότι διήρκεσε επί πέντε έτη, δεδομένου ότι η προσφεύγουσα μετέσχε μόνο σε σύμπραξη σύντομης σχετικά διάρκειας στη Δανία, από την οποία αποχώρησε το 1993, καθώς και σε σύντομη ευρύτερη σύμπραξη, η οποία διήρκεσε λίγους μόνο μήνες προτού η συνεργασία στο πλαίσιο της συμπράξεως αυτής αλλοιωθεί τελείως. Το γεγονός ότι ABB αναγνώρισε την ύπαρξη διαρκούς παραβάσεως δεν μπορεί να ληφθεί υπόψη για τον υπολογισμό της διάρκειας της παραβάσεως όσον αφορά την προσφεύγουσα.
- 312 Επιπλέον, το γεγονός ότι, «στην αρχή, οι ρυθμίσεις ήσαν ατελείς και περιορισμένης ισχύος εκτός της δανικής αγοράς» έπρεπε επίσης να ληφθεί υπόψη κατά την εκτίμηση της διάρκειας της συμπράξεως.
- 313 Η καθής παρατηρεί ότι το επιχείρημα της προσφεύγουσας καταλήγει στην αμφισβήτηση της συμμετοχής της σε διαρκή σύμπραξη. Εν πάση περιπτώσει, καθορίζοντας, με την εκατοστή εβδομηκοστή αιτιολογική σκέψη της αποφάσεως, τη διάρκεια της παραβάσεως σε πέντε έτη, η Επιτροπή έλαβε υπόψη της τον ατελή χαρακτήρα των διακανονισμών εκτός Δανίας κατά την πρώτη φάση της συμπράξεως.

2. Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

- 314 Όπως παρατηρήθηκε ανωτέρω στις σκέψεις 99 έως 109, η Επιτροπή ορθώς υπολόγισε τη διάρκεια της παραβάσεως που προσάπτεται στην προσφεύγουσα.

- 315 Όσον αφορά την περίπτωση ότι οι διακανονισμοί στο πλαίσιο της συμπράξεως υπήρξαν στην αρχή ατελείς και είχαν περιορισμένα αποτελέσματα εκτός της δανικής αγοράς, αρκεί η διαπίστωση ότι η Επιτροπή την έλαβε επαρκώς υπόψη της κατά την εκτίμηση της διάρκειας της παραβάσεως που προσάπτεται στην προσφεύγουσα.
- 316 Συνεπώς, η αιτίαση αυτή είναι απορριπτέα.

Ε — Επί της εσφαλμένης εφαρμογής των επιβαρυντικών περιστάσεων

1. Επιχειρήματα των διαδίκων

- 317 Η προσφεύγουσα αμφισβητεί την προσαύξηση του βασικού ποσού του προστίμου κατά 30 % λόγω των επιβαρυντικών περιστάσεων που έλαβε υπόψη της η Επιτροπή, ιδίως της εσκεμμένης συνεχίσεως της συμμετοχής της στην παράβαση μετά τη διενέργεια των ελέγχων, μεταξύ άλλων, από την Επιτροπή, καθώς και του υποτιθεμένου ενεργού ρόλου της στα αντίποινα που εφαρμόστηκαν κατά της Powerpipe. Εξάλλου, πράττοντας αυτό, η Επιτροπή δεν απέδειξε καμία από τις επιβαρυντικές περιστάσεις που απαριθμούνται στο σημείο 2 των κατευθυντηρίων γραμμών της.
- 318 Κατά την προσφεύγουσα, η Επιτροπή κακώς αύξησε το ποσό του προστίμου λόγω συνεχίσεως της παραβάσεως μετά τους ελέγχους. Συγκεκριμένα, η συνέχιση των επίμαχων πρακτικών μετά την έναρξη της έρευνας της Επιτροπής είναι δεδομένη σε

κάθε παράβαση και δεν μπορεί, συνεπώς, να θεωρηθεί ως επιβαρυντική περίπτωση. Αυτό επιβεβαιώνεται και από το γεγονός ότι η πρακτική που ακολουθεί η Επιτροπή κατά τη λήψη των αποφάσεών της καθώς και οι κατευθυντήριες γραμμές της καταδεικνύουν ότι η μη συνέχιση της παραβάσεως πρέπει να λαμβάνεται υπόψη ως ελαφρυντική περίπτωση. Αν ο πρόωρος τερματισμός μιας παραβάσεως μπορεί να θεωρηθεί ως ελαφρυντική περίπτωση, δεν υπάρχει λόγος να θεωρείται η συνέχιση της παραβάσεως μετά την έναρξη της έρευνας ως επιβαρυντική περίπτωση.

319 Όσον αφορά τα μέτρα που ελήφθησαν από κοινού κατά της Powerpipe, η προσφεύγουσα επαναλαμβάνει ότι δεν μετέσχε στην παραμικρή δράση για την επιβολή κυρώσεων κατά της Powerpipe.

320 Η καθής παρατηρεί ότι ο κατάλογος των επιβαρυντικών περιστάσεων που περιέχεται στις κατευθυντήριες γραμμές δεν είναι εξαντλητικός. Επομένως, έχει το δικαίωμα να θεωρήσει τη συνέχιση της παραβάσεως ως επιβαρυντική περίπτωση, ιδίως όταν πρόκειται για παραβάσεις τόσο σοβαρές ώστε ουδείς καλώς ενημερωμένος ενδιαφερόμενος να μπορούσε να θεωρήσει νόμιμη τη συμπεριφορά αυτή. Τέλος, στην απόφαση καταδεικνύεται η ευθύνη της προσφεύγουσας για τις συνεννοημένες δράσεις που αναλήφθηκαν κατά της Powerpipe.

2. Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

321 Πρώτον, πρέπει να παρατηρηθεί, όσον αφορά τον κατάλογο των επιβαρυντικών περιστάσεων που απαριθμούνται στις κατευθυντήριες γραμμές, ότι οι γραμμές αυτές αναφέρουν σαφώς ότι πρόκειται περί ενδεικτικού καταλόγου.

322 Όσον αφορά τον ενεργό ρόλο της προσφεύγουσας στα αντίποινα που εφαρμόστηκαν κατά της Powertire, αρκεί η υπενθύμιση ότι έχει αποδειχθεί, όπως διαπιστώθηκε στις ανωτέρω σκέψεις 139 έως 164, ότι η προσφεύγουσα ήλθε σε επαφή, ήδη τον Ιούλιο του 1992, με την ABB προκειμένου να προξενήσουν βλάβη στις δραστηριότητες της Powertire, ότι συμφώνησε με την ABB, το 1993, για την προσέλκυση ενός υπαλλήλου-κλειδιού της επιχειρήσεως αυτής και ότι προσπάθησε, κατόπιν της συναντήσεως της 24ης Μαρτίου 1995, απευθυνθείσα σε έναν από τους προμηθευτές της, να προκαλέσει καθυστέρηση των παραδόσεών του προς την Powertire. Υπό τις περιστάσεις αυτές, η Επιτροπή είχε δικαίωμα να της καταλογίσει, ως επιβαρυντική περίπτωση, τον ενεργό ρόλο της στα αντίποινα που εφαρμόστηκαν κατά της Powertire, αναγνωρίζοντας, εξάλλου, τον μείζονα ρόλο που διαδραμάτισε στο ζήτημα αυτό η ABB.

323 Δεύτερον, πρέπει να παρατηρηθεί ότι η προσφεύγουσα δεν αμφισβητεί ότι συνέχισε την παράβαση μετά τους ελέγχους της Επιτροπής.

324 Αντίθετα προς τα υποστηριζόμενα από την προσφεύγουσα, το ότι ο τερματισμός μιας παραβάσεως μετά τις πρώτες επεμβάσεις της Επιτροπής μπορεί να ληφθεί υπόψη ως ελαφρυντική περίπτωση δεν σημαίνει ότι η συνέχιση μιας παραβάσεως σε μια τέτοια περίπτωση δεν μπορεί να θεωρηθεί ως επιβαρυντική περίπτωση. Πράγματι, η αντίδραση μιας επιχειρήσεως στην κίνηση έρευνας όσον αφορά τις δραστηριότητές της δεν μπορεί παρά να εκτιμάται ενόψει του ιδιαίτερου πλαισίου κάθε περιπτώσεως. Συνεπώς, δεδομένου ότι η Επιτροπή δεν υποχρεούται, κατά κανόνα, ούτε να λάβει υπόψη τη συνέχιση της παραβάσεως ως επιβαρυντική περίπτωση ούτε να θεωρήσει τον τερματισμό μιας παραβάσεως ως ελαφρυντική περίπτωση, η δυνατότητά της να χαρακτηρίσει έναν τέτοιο τερματισμό, σε μια συγκεκριμένη περίπτωση, ως ελαφρυντική περίπτωση δεν της στερεί το δικαίωμα να λάβει υπόψη της τη συνέχιση της παραβάσεως, σε άλλη περίπτωση, ως επιβαρυντική περίπτωση.

325 Ως εκ τούτου, η αιτίαση αυτή δεν μπορεί να γίνει δεκτή.

ΣΤ — *Επί της μη λήψεως υπόψη ελαφρυντικών περιστάσεων*

1. Επιχειρήματα των διαδίκων

- 326 Η προσφεύγουσα προσάπτει στην Επιτροπή ότι δεν έλαβε υπόψη της ορισμένους παράγοντες οι οποίοι, στο παρελθόν, λαμβάνονταν συστηματικά υπόψη ως ελαφρυντικές περιστάσεις, ιδίως την άσκηση πιέσεων σε μια επιχείρηση εκ μέρους άλλης επιχειρήσεως ή το γεγονός ότι μια επιχείρηση υιοθετεί πολιτική συμμορφώσεως προς το κοινοτικό δίκαιο.
- 327 Πρώτον, η Επιτροπή όφειλε να λάβει υπόψη της το γεγονός ότι η προσφεύγουσα είναι οικογενειακή επιχείρηση μεσαίου μεγέθους και, συνεπώς, δεν διαθέτει το κεφάλαιο μιας επιχειρήσεως μετέχουσας σε όμιλο επιχειρήσεων, γεγονός το οποίο μειώνει την ικανότητά της να καταβάλλει το πρόστιμο.
- 328 Δεύτερον, η προσφεύγουσα υφίστατο συστηματικά ισχυρές πιέσεις εκ μέρους της ABB, η οποία διέθετε την απαραίτητη ισχύ και τους απαραίτητους πόρους ώστε να κυριαρχεί στον τομέα. Όντως, η ABB ουδέποτε έκρινε ότι μακροπρόθεσμος στόχος της ήταν να αποκτήσει τον έλεγχο της προσφεύγουσας ή να τη βλάψει, λόγω της απειλής που συνιστούσε η λιγότερο δαπανηρή τεχνολογία της. Ως εκ τούτου, σκοπός της προσφεύγουσας ήταν μάλλον να μην έλθει σε αντιπαράθεση με την ABB παρά να τηρήσει μια σύμπραξη την οποία είχε επιβάλει η τελευταία. Συνεπώς, οι πιέσεις τις οποίες άσκησε η ABB έπρεπε να ληφθούν υπόψη ως ελαφρυντική περίσταση υπέρ της προσφεύγουσας.
- 329 Επ' αυτού, η προσφεύγουσα αμφισβητεί το επιχείρημα της καθής ότι αρκούσε να ληφθούν υπόψη οι περιστάσεις αυτές κατά την εκτίμηση της σοβαρότητας της

συμπεριφοράς της ABB. Κατά την προσφεύγουσα, στο πλαίσιο της χωριστής εκτιμήσεως κάθε επιχειρήσεως, η Επιτροπή ήταν υποχρεωμένη να λάβει υπόψη της τα ουσιαστικά αποτελέσματα που είχε η στρατηγική ασκήσεως πιέσεων της ABB στη συμπεριφορά των επιχειρήσεων και, επομένως, στη συμπεριφορά της προσφεύγουσας. Εν πάση περιπτώσει, η απόφαση έπρεπε να λάβει υπόψη τη σχετική ήσσονα βαρύτητα του ρόλου της προσφεύγουσας σε σχέση προς την ABB που διαδραμάτισε ηγετικό ρόλο στη σύμπραξη.

330 Τρίτον, η Επιτροπή έπρεπε να λάβει υπόψη της το γεγονός ότι η προσφεύγουσα διέθετε αποτελεσματικότερη τεχνολογία που της επέτρεπε να πιέσει τις τιμές προς τα κάτω. Συνεπώς, είχε, ανά πάσα στιγμή, συμφέρον μάλλον να κατακτήσει μερίδια αγοράς παρά να παγώσει τη θέση της στην αγορά. Στο πλαίσιο της EuHP υπήρξε θύμα της αντιδράσεως κατά της χρησιμοποίησεως της νέας οικονομικότερης τεχνολογίας της.

331 Όσον αφορά το επιχείρημα της καθής ότι η μη υποβολή καταγγελίας εκ μέρους της δεν επιτρέπει να ληφθεί υπόψη η κατάσταση αυτή ως ελαφρυντική περίσταση, το επιχείρημα αυτό αναιρείται από το ίδιο το κείμενο της ανακοινώσεως περί της συνεργασίας των επιχειρήσεων.

332 Τέταρτον, η συμμετοχή της προσφεύγουσας στη σύμπραξη δεν μπορούσε να έχει παρά αμελητέες επιπτώσεις στην αγορά, καθόσον η προσφεύγουσα είχε φθάσει να κατέχει, το 1991 και το 1992, μερίδια αγοράς στη Δανία αισθητά υψηλότερα από τα μερίδια που της χορηγήθηκαν. Έτσι, η προσφεύγουσα αποστασιοποιήθηκε, στον βαθμό που απαιτείται από τη νομολογία, από τις πρακτικές ποσοτώσεων των οποίων έκαναν χρήση άλλες επιχειρήσεις. Πρέπει επίσης να τονιστεί ότι η προσφεύγουσα ήταν εκείνη που έθεσε τέρμα στην πρώτη σύμπραξη στη Δανία, ήδη από τον Απρίλιο του 1993.

333 Πέμπτον, πρέπει να παρατηρηθεί ότι, από τα τέλη του 1997, η προσφεύγουσα αποχώρησε από την EuHP. Κατά την προσφεύγουσα, η συνεργασία στους κόλπους της EuHP ήταν μέρος της συμπεριφοράς για την οποία επιβλήθηκαν κυρώσεις με την απόφαση. Η Επιτροπή όφειλε να λάβει υπόψη της, κατά τον καθορισμό του ύψους των προστίμων, τις περιστάσεις της αποχωρήσεώς της από την EuHP.

- 334 Τέλος, η προσφεύγουσα ισχυρίζεται ότι εφάρμοσε ένα εσωτερικό πρόγραμμα συμμορφώσεώς της προς το κοινοτικό δίκαιο την άνοιξη του 1997, στο πλαίσιο του οποίου διένειμε ένα «εγχειρίδιο συμβιβαστού με το κοινοτικό δίκαιο» και πραγματοποίησε διαλέξεις και συζητήσεις για το θέμα αυτό με το προσωπικό της στη Δανία και τη Γερμανία.
- 335 Η καθής υποστηρίζει ότι καμία από τις περιστάσεις που απαριθμούνται στο δικόγραφο της προσφυγής δεν έπρεπε να ληφθεί υπόψη ως ελαφρυντική περίπτωση.

2. Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

- 336 Πρέπει να παρατηρηθεί ότι, εν προκειμένω, η Επιτροπή νομίμως θεώρησε ότι καμία ελαφρυντική περίπτωση δεν έπρεπε να αναγνωριστεί υπέρ της προσφεύγουσας.
- 337 Καταρχάς, παρατηρείται ότι το γεγονός και μόνον ότι η Επιτροπή έχει θεωρήσει, κατά την πρακτική που ακολουθούσε προηγουμένως για τη λήψη των αποφάσεών της, ότι ορισμένα στοιχεία συνιστούσαν ελαφρυντικές περιστάσεις για την επιμέτρηση του προστίμου δεν συνεπάγεται ότι είναι υποχρεωμένη να εκφέρει την ίδια κρίση και σε μεταγενέστερη απόφασή της (προμνησθείσα απόφαση Mayr-Melnhof κατά Επιτροπής, σκέψη 368).
- 338 Περαιτέρω, πρέπει να παρατηρηθεί ότι το γεγονός ότι η προσφεύγουσα είναι οικογενειακή επιχείρηση μεσαίου μεγέθους ουδόλως μπορεί να αποτελέσει ελαφρυντική περίπτωση. Ακόμα και αν υποθεθεί ότι υφίσταται σύνδεσμος μεταξύ του οικογενειακού χαρακτήρα της συμμετοχής στο κεφάλαιο μιας επιχειρήσεως και της φερεγγυότητάς της, πράγμα το οποίο δεν έχει αποδειχθεί, από πάγια νομολογία προκύπτει ότι η Επιτροπή δεν είναι υποχρεωμένη να λαμβάνει υπόψη την ελλειμματική οικονομική κατάσταση της ενδιαφερομένης επιχειρήσεως, δεδομένου ότι η ανα-

γνώριση παρόμοιας υποχρεώσεως θα οδηγούσε στην παροχή αδικαιολόγητου από απόψεως ανταγωνισμού πλεονεκτήματος στις επιχειρήσεις που έχουν προσαρμοστεί λιγότερο στους όρους της αγοράς (βλ. ανωτέρω σκέψη 308).

339 Επίσης, όσον αφορά τις πιέσεις που ασκήθηκαν από την ABB επί της προσφεύγουσας, πρέπει να υπομνησθεί ότι η τελευταία μπορούσε να καταγγείλει τις πιέσεις που υφίστατο στις αρμόδιες αρχές και να υποβάλει στην Επιτροπή καταγγελία κατ' εφαρμογήν του άρθρου 3 του κανονισμού 17 αντί να συμμετάσχει στη σύμπραξη (βλ. ανωτέρω σκέψη 142). Εν πάση περιπτώσει, δεν μπορεί να προσαφθεί στην Επιτροπή ότι δεν έλαβε υπόψη της τις πιέσεις αυτές, δεδομένου ότι, κατά την επιμέτρηση του προστίμου που επέβαλε στην ABB, οι πιέσεις τις οποίες άσκησε η τελευταία επί των λοιπών επιχειρήσεων προκειμένου να τις πείσει να προσχωρήσουν στη σύμπραξη θεωρήθηκαν ως στοιχείο συνεπαγόμενο αύξηση του προστίμου της.

340 Το αυτό ισχύει και για τις πιέσεις τις οποίες υπέστη η προσφεύγουσα εκ μέρους των άλλων επιχειρήσεων που μετείχαν στην EuHP, όσον αφορά τη χρησιμοποίηση της νέας τεχνολογίας της. Πρέπει να παρατηρηθεί, συναφώς, ότι η προσφεύγουσα, ακριβώς χάρη στο γεγονός ότι διέθετε τεχνολογία που της επέτρεπε να πραγματοποιήσει οικονομίες στο κόστος, ήταν σε ισχυρότερη θέση ώστε να εναντιωθεί στις δραστηριότητες της συμπράξεως και, σε περίπτωση που η τελευταία την εμπόδιζε να χρησιμοποιήσει την τεχνολογία της, να υποβάλει καταγγελία στην Επιτροπή.

341 Πρέπει, εξάλλου, να τονιστεί ότι κανένα στοιχείο της ανακοινώσεως περί της συνεργασίας των επιχειρήσεων ή των κατευθυντηρίων γραμμών δεν εμποδίζει, σε περίπτωση μη υποβολής καταγγελίας περί ασκήσεως πιέσεων εκ μέρους των ανταγωνιστριών επιχειρήσεων, να μη θεωρηθεί η ύπαρξη τέτοιων πιέσεων ως ελαφρυντική περίστασι.

342 Τέλος, η προσφεύγουσα δεν μπορεί να αντλήσει επιχειρήματα από το γεγονός ότι, στο πλαίσιο της δανικής συμπράξεως, τήρησε πάντοτε τις ποσοστώσεις των οποίων η

χορήγηση είχε αποφασιστεί στους κόλπους της συμπράξεως. Πράγματι, όπως αναφέρεται στην τριακοστή έκτη και την τριακοστή έβδομη αιτιολογική σκέψη της αποφάσεως, η προσφεύγουσα, έστω και αν απείλησε να αποχωρήσει από τη σύμπραξη, δεν έθεσε τέρμα στη συμμετοχή της στη σύμπραξη, αλλά μάλλον επεδίωξε, διά του τρόπου αυτού, να επιτύχει αύξηση της ποσοστώσεώς της. Συναφώς, πρέπει να παρατηρηθεί ότι η προσφεύγουσα αναγνώρισε ότι η ίδια διατύπωσε, την εποχή εκείνη, προτάσεις αναθεωρήσεως της κατανομής των μεριδίων αγοράς (απάντηση της προσφεύγουσας στην ανακοίνωση των αιτιάσεων). Περαιτέρω, όσον αφορά την απόσυρσή της από τη δανική σύμπραξη, τον Απρίλιο του 1993, πρέπει να παρατηρηθεί ότι, όπως διαπιστώθηκε ανωτέρω στις σκέψεις 75 έως 77, η προσφεύγουσα, μετά την εξασθένιση της δανικής συμπράξεως, εξακολούθησε να είναι εμπλεγμένη στις διαπραγματεύσεις για την κατανομή της γερμανικής αγοράς.

343 Υπό τις συνθήκες αυτές, η Επιτροπή νομίμως θεώρησε ότι η συμπεριφορά της προσφεύγουσας στα πλαίσια της συμπράξεως ουδόλως μπορούσε να ληφθεί υπόψη ως ελαφρυντική περίσταση.

344 Όσον αφορά την απόσυρση της προσφεύγουσας από την EuHP στις αρχές του 1997, αρκεί η παρατήρηση ότι, δεδομένου ότι η Επιτροπή δεν έλαβε υπόψη της, εις βάρος της προσφεύγουσας, τη συνεργασία στα πλαίσια της EuHP ως στοιχείο συστατικό της παραβάσεως και προσδιόρισε, εξάλλου, ως χρόνο παύσεως της παραβάσεως την άνοιξη του 1996, δεν όφειλε να δεχθεί, ως ελαφρυντική περίσταση υπέρ της προσφεύγουσας, την απόσυρση της τελευταίας από την EuHP, η οποία, επιπλέον, συνέβη σε χρόνο μεταγενέστερο της περιόδου η οποία ελήφθη υπόψη για την παράβαση.

345 Τέλος, δεν μπορεί να προσαφθεί στην Επιτροπή ότι δεν έλαβε υπόψη της, ως ελαφρυντική περίσταση, την εφαρμογή, εκ μέρους της προσφεύγουσας, ενός εσωτερικού προγράμματος συμμορφώσεως προς το κοινοτικό δίκαιο. Πράγματι, ναι μεν είναι, βεβαίως, σημαντικό το γεγονός ότι η προσφεύγουσα έλαβε μέτρα για να εμποδίσει τη διάπραξη στο μέλλον και νέων παραβάσεων του κοινοτικού δικαίου του ανταγωνισμού από μέλη του προσωπικού της, το γεγονός όμως αυτό ουδόλως μεταβάλλει το υποστατό της παραβάσεως που διαπιστώθηκε εν προκειμένω (προμνησθείσα απόφαση της 17ης Δεκεμβρίου 1991, Hercules Chemicals κατά Επιτροπής, σκέψη 357). Εξάλλου, από τη νομολογία προκύπτει ότι ναι μεν η εφαρμογή προγράμματος

συμμορφώσεως προς τους κοινοτικούς κανόνες ανταγωνισμού καταδεικνύει τη βούληση της οικείας επιχειρήσεως να αποφύγει παραβάσεις στο μέλλον και αποτελεί, άρα, ένα στοιχείο που επιτρέπει στην Επιτροπή να εκπληρώνει καλύτερα την αποστολή της, που συνίσταται ιδίως στην εφαρμογή, στον τομέα του ανταγωνισμού, των τιθεμένων στη Συνθήκη αρχών και στον προσανατολισμό των επιχειρήσεων προς την κατεύθυνση αυτή, το γεγονός όμως και μόνον ότι, σε ορισμένες περιπτώσεις, η Επιτροπή έχει λάβει υπόψη, στην πρακτική των προηγουμένων αποφάσεών της, την κατάρτιση ενός τέτοιου προγράμματος ευθυγραμμίσεως ως ελαφρυντική περίσταση δεν συνεπάγεται και υποχρέωσή της να ενεργήσει κατά τον ίδιο τρόπο σε μια συγκεκριμένη περίπτωση (προμνησθείσα απόφαση της 14ης Μαΐου 1998, Fiskeby Board κατά Επιτροπής, σκέψη 83, και απόφαση του Πρωτοδικείου της 14ης Μαΐου 1998, T-352/94, Mo och Domsjö κατά Επιτροπής, Συλλογή 1998, σ. Π-1989, σ. 417). Τα ανωτέρω ισχύουν κατά μείζονα λόγο όταν η παράβαση συνιστά, όπως εν προκειμένω, κατάφωρη παράβαση του άρθρου 85, παράγραφος 1, στοιχεία α' και γ', της Συνθήκης.

346 Επομένως, για όλους αυτούς τους λόγους, η αιτίαση αυτή πρέπει να απορριφθεί.

Z — Επί της εσφαλμένης εφαρμογής της ανακοινώσεως περί της συνεργασίας των επιχειρήσεων

1. Επιχειρήματα των διαδίκων

347 Η προσφεύγουσα υποστηρίζει, πρώτον, ότι η κατά 30 % μείωση του προστίμου που χορηγήθηκε δυνάμει του σημείου Δ της ανακοινώσεως περί της συνεργασίας των επιχειρήσεων δεν αντικατοπτρίζει επαρκώς την αξία της συνεργασίας της με την Επιτροπή. Δεύτερον, η προσφεύγουσα θεωρεί ότι η Επιτροπή όφειλε να εφαρμόσει απέναντί της μάλλον τις αρχές που διατυπώνονται στο σχέδιο ανακοινώσεως περί της συνεργασίας των επιχειρήσεων, παρά τις διατάξεις του οριστικού κειμένου της ανακοινώσεως αυτής. Τρίτον, κατά την προσφεύγουσα, κανένα πρόστιμο δεν έπρεπε να της επιβληθεί για πράξεις μεταγενέστερες της ημερομηνίας των ελέγχων.

- 348 Πρώτον, η Επιτροπή έπρεπε να λάβει υπόψη της το γεγονός ότι η προσφεύγουσα ήταν η πρώτη επιχείρηση που ενημέρωσε τον Τύπο ότι επρόκειτο να συνεργαστεί με το εν λόγω κοινοτικό όργανο στην έρευνά του. Η προσφεύγουσα υπήρξε η πρώτη επιχείρηση που παρέσχε στην Επιτροπή πληροφορίες και υλικά αποδεικτικά στοιχεία, συμπεριλαμβανομένων των αποδείξεων περί της συνεχίσεως της συμπράξεως μετά τους ελέγχους, πράγμα το οποίο η Επιτροπή αγνοούσε. Στο πλαίσιο της συστηματικής συνεργασίας της με την Επιτροπή, η προσφεύγουσα επέδειξε ελαστικότητα, παραιτούμενη από το δικαίωμά της όσον αφορά την πρόσβαση στον φάκελο και από το δικαίωμά της να μη καταθέσει επιβαρυντικά γι' αυτήν στοιχεία. Η Επιτροπή δεν μπορούσε να στηρίξει την άρνησή της να της χορηγήσει μεγαλύτερη μείωση του προστίμου στο γεγονός και μόνον ότι η προσφεύγουσα δεν άρχισε να συνεργάζεται παρά μόνο μετά την έναρξη της έρευνας, δεδομένου ότι το σημείο Δ της ανακοινώσεως απαιτεί αποκλειστικώς και μόνο να υπάρχει συνεργασία πριν από την αποστολή της ανακοινώσεως των αιτιάσεων.
- 349 Κατά την προσφεύγουσα, λόγω της συνεργασίας της έπρεπε να τύχει μείωσης του προστίμου μεγαλύτερης του 30 %, δεδομένου ότι η συνεργασία της προχώρησε πέραν της στάσεως της μη αμφισβητήσεως των πραγματικών περιστατικών, η οποία οδήγησε, παραδείγματος χάριν στην απόφαση «Χαρτόνι», σε μείωση του προστίμου κατά 33 %. Στην υπό κρίση περίπτωση, απλώς για τη στάση της μη αμφισβητήσεως των πραγματικών περιστατικών χορηγήθηκε στην ΚΕ ΚΕΛΙΤ μείωση του προστίμου της τάξεως του 20 %.
- 350 Η προσφεύγουσα μπορούσε να προσδοκά μείωση ανάλογη με εκείνη που χορηγήθηκε με την απόφαση «Χαρτόνι», στην οποία η Επιτροπή επίσης αναφέρθηκε κατά την πρώτη επαφή που είχε με την προσφεύγουσα. Με την απόφαση 98/247/ΕΚΑΧ της Επιτροπής, της 21ης Ιανουαρίου 1998, σχετικά με διαδικασία εφαρμογής του άρθρου 65 της Συνθήκης ΕΚΑΧ (IV/35.814 — Προσαύξηση της τιμής του κρέματος) (ΕΕ L 100, σ. 55, στο εξής: απόφαση για την προσαύξηση της τιμής του κρέματος), μειώθηκε κατά 40 % το πρόστιμο λόγω προσκομίσεως αποδείξεων και, στην περίπτωση της επιχειρήσεως που ήταν η πρώτη που παρέσχε αποδεικτικά στοιχεία, δεν επιβλήθηκε κανένα πρόστιμο.
- 351 Δεύτερον, η Επιτροπή όφειλε να εφαρμόσει τις αρχές που διατυπώνονται στο σχέδιο ανακοινώσεως περί της συνεργασίας των επιχειρήσεων και όχι τις αρχές που

εκφράζονται στο οριστικό κείμενο της ανακοινώσεως περί της συνεργασίας των επιχειρήσεων. Συγκεκριμένα, καθώς το οριστικό αυτό κείμενο δεν είχε ακόμα δημοσιευθεί, η προσφεύγουσα διατείνεται ότι έλαβε την απόφασή της να συνεργαστεί με την Επιτροπή βάσει του σχεδίου ανακοινώσεως περί της συνεργασίας των επιχειρήσεων και της προγενέστερης πρακτικής της Επιτροπής. Στο σχέδιο ανακοινώσεως περί της συνεργασίας των επιχειρήσεων, η Επιτροπή δήλωσε, εξάλλου, ότι είχε επίγνωση του ότι η ανακοίνωση δημιουργούσε νόμιμες προσδοκίες επί των οποίων θα στηρίζονταν οι επιχειρήσεις που επιθυμούσαν να την ενημερώσουν σχετικά με την ύπαρξη συμπράξεως.

352 Δυνάμει του σχεδίου ανακοινώσεως περί της συνεργασίας των επιχειρήσεων, έπρεπε να χορηγηθεί μείωση τουλάχιστον 50 % αν, μετά τους ελέγχους της Επιτροπής, η επιχείρηση ικανοποιούσε τρία κριτήρια, ήτοι, πρώτον, αν ήταν η πρώτη που προσέφερε τη συνεργασία της, δεύτερον, αν είχε ενημερώσει την Επιτροπή εκτενώς και είχε διατηρήσει σταθερή συνεργασία και, τρίτον, αν δεν είχε αναγκάσει άλλη επιχείρηση να μετάρχει στη συμπράξη ούτε είχε διαδραματίσει καθοριστικό ρόλο στην παράνομη δραστηριότητα. Συνεπώς, αυτό το σχέδιο ανακοινώσεως δεν προέβλεπε την προϋπόθεση που περιλαμβάνεται στο τελικό κείμενο και σύμφωνα με την οποία οι έλεγχοι δεν πρέπει να έχουν αποδώσει επαρκή βάση η οποία να δικαιολογεί την κίνηση της διαδικασίας για την έκδοση αποφάσεως. Το σχέδιο ανακοινώσεως περί της συνεργασίας των επιχειρήσεων αντικατοπτρίζει, ως προς το σημείο αυτό, την πρακτική που ακολουθούσε η Επιτροπή την εποχή εκείνη και η οποία εκφράζεται, μεταξύ άλλων, με την απόφαση «Χαρτόνι», στην οποία χορηγήθηκαν στις επιχειρήσεις μειώσεις ανερχόμενες στα δύο τρίτα του προστίμου λόγω του ότι είχαν παράσχει αποδείξεις που μείωσαν την ανάγκη της Επιτροπής να στηριχθεί σε έμμεσες αποδείξεις και είχαν επηρεάσει άλλες εμπλεκόμενες επιχειρήσεις οι οποίες, άλλως, θα είχαν ίσως συνεχίσει να αρνούνται την ύπαρξη παραβάσεως.

353 Ακόμα και αν η Επιτροπή είχε το δικαίωμα να εφαρμόσει την ανακοίνωσή της στην οριστική της μορφή και μπορούσε να θεωρήσει ότι η προσφεύγουσα ενέπιπτε στην περίπτωση που περιγράφεται στο σημείο Δ της ανακοινώσεως αυτής, δεν προκύπτει καθαρά για ποιο λόγο δεν της χορηγήθηκε η μεγαλύτερη δυνατή μείωση, ήτοι μείωση της τάξεως του 50 %.

354 Τρίτον, η προσφεύγουσα υποστηρίζει ότι δεν έπρεπε να της επιβληθεί κανένα πρόστιμο όσον αφορά τις μεταγενέστερες των ελέγχων παράνομες δραστηριότητες,

δεδομένου ότι η προσφεύγουσα ήταν εκείνη που ενημέρωσε την Επιτροπή για τις δραστηριότητες αυτές, των οποίων η ίδια η Επιτροπή παραδέχεται ότι δεν είχε γνώση την εποχή εκείνη. Τόσο στο σχέδιο ανακοινώσεως περί της συνεργασίας των επιχειρήσεων όσο και στο τελικό κείμενο, το σημείο Β ορίζει ότι η επιχείρηση που πληροφορεί την Επιτροπή σχετικά με σύμπραξη την οποία η τελευταία δεν γνώριζε δικαιούται πολύ σημαντική μείωση ή, ακόμα καλύτερα, σύμφωνα με το σχέδιο της ανακοινώσεως, δικαιούται να μην της επιβληθεί κανένα πρόστιμο.

- 355 Στην υπό κρίση περίπτωση, η μείωση του προστίμου που χορηγήθηκε στην προσφεύγουσα υπήρξε πολύ περιορισμένη, καθόσον τα πραγματικά περιστατικά που αποκάλυψε στην Επιτροπή είχαν ήδη επιφέρει αύξηση του προστίμου, μια πρώτη φορά, λόγω της αυξήσεως της διάρκειας της παραβάσεως και, μια δεύτερη φορά, λόγω, ουσιαστικά, της αυξήσεως κατά 30 % ενόψει της σοβαρότητας της παραβάσεως.
- 356 Η καθής υποστηρίζει ότι έκανε χρήση της διακριτικής εξουσίας την οποία διαθέτει κατά την εφαρμογή της ανακοινώσεώς της περί της συνεργασίας των επιχειρήσεων κατά τρόπο νόμιμο και εύλογο. Συγκεκριμένα, δυνάμει του άρθρου Δ της εν λόγω ανακοινώσεως, η βοήθεια που προσέφερε η προσφεύγουσα δεν άξιζε μείωση άνω του 30 %, δεδομένου ότι η τελευταία δεν άρχισε να συνεργάζεται προτού της αποσταλεί η αίτηση παροχής πληροφοριών. Επιπλέον, η προσφεύγουσα δεν προέβαλε επιχειρήματα προς απόδειξη του ότι τα σημεία Β ή Γ της ανακοινώσεως αυτής είχαν εφαρμογή στην περίπτωσή της. Εν πάση περιπτώσει, η Επιτροπή δεν μπορούσε να αποστεί από την τελική ανακοίνωσή της, δεδομένου ότι οφείλει να τηρεί την πολιτική την οποία η ίδια έχει δημοσίως αναγγείλει.
- 357 Εφόσον η Επιτροπή διαθέτει συναφώς ευρύ περιθώριο εκτιμήσεως, ενόψει του μεγάλου αριθμού παραγόντων που οφείλει να λάβει υπόψη, η προσφεύγουσα δεν μπορούσε να έχει καμία δικαιολογημένη προσδοκία σε σχέση προς την ιδιαίτερη μείωση που χορηγήθηκε στο πλαίσιο προγενεστέρων υποθέσεων, όπως η απόφαση «Χαρτόνι». Η περίπτωση της προσφεύγουσας δεν μπορεί να συγκριθεί ούτε με τις περιπτώσεις των επιχειρήσεων που έτυχαν μειώσεως 40 % με την απόφαση για την προσαύξηση της τιμής του κράματος. Ως προς το επιχείρημα που η προσφεύγουσα αντλεί από τη μείωση της τάξεως του 20 % που χορηγήθηκε στην ΚΕ ΚΕΛΙΤ, το επιχείρημα αυτό θα μπορούσε να οδηγήσει μόνο σε αύξηση του προστίμου που επιβλήθηκε στην τελευταία.

358 Εν πάση περιπτώσει, η προσφεύγουσα δεν μπορούσε να στηριχθεί στο σημείο Β της ανακοινώσεως περί της συνεργασίας των επιχειρήσεων για να επιδιώξει τη μη επιβολή κυρώσεων όσον αφορά τα μετά την έναρξη της έρευνας πραγματικά περιστατικά. Αντιθέτως, η συνέχιση της παραβάσεως υπό τις συνθήκες αυτές ήταν τόσο σκανδαλώδης ώστε να οδηγηθεί η Επιτροπή να αυξήσει το ύψος του προστίμου για να του προσδώσει αποτρεπτικό χαρακτήρα.

2. Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

359 Πρέπει, προκαταρκτικώς, να παρατηρηθεί ότι η Επιτροπή, στην ανακοίνωση περί της συνεργασίας των επιχειρήσεων, καθόρισε τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες οι επιχειρήσεις που συνεργάζονται μαζί της στη διάρκεια της έρευνας που διεξάγει για μια σύμπραξη μπορούν να αποφύγουν την επιβολή προστίμου ή να τύχουν μειώσεως του ύψους του προστίμου που θα όφειλαν άλλως να καταβάλουν (βλ. σημείο Α 3 της ανακοινώσεως περί της συνεργασίας των επιχειρήσεων).

360 Όπως αναφέρεται στο σημείο Ε 3 της ανακοινώσεως περί της συνεργασίας των επιχειρήσεων, η ανακοίνωση δημιουργεί δικαιολογημένες προσδοκίες στις οποίες στηρίζονται οι επιχειρήσεις που επιθυμούν να ενημερώσουν την Επιτροπή για την ύπαρξη συμπράξεως. Συνεπώς, ενόψει της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης την οποία μπορεί να αντλούν από την ανακοίνωση αυτή οι επιχειρήσεις που επιθυμούν να συνεργαστούν με την Επιτροπή, η τελευταία ήταν υποχρεωμένη να τηρήσει την ανακοίνωση αυτή κατά την εκτίμηση της συνεργασίας της προσφεύγουσας, στο πλαίσιο της επιμετρήσεως του προστίμου που επρόκειτο να της επιβληθεί.

361 Αντιθέτως, η προσφεύγουσα δεν μπορεί να υποστηρίξει ότι η Επιτροπή έπρεπε να εφαρμόσει στην περίπτωση της τα κριτήρια που διατύπωσε στο σχέδιο ανακοινώσεως περί της συνεργασίας των επιχειρήσεων. Όπως διαπιστώθηκε ανωτέρω στη σκέψη 246, το σχέδιο αυτό, προειδοποιώντας τις ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις ότι η Επιτροπή σκόπευε να εκδώσει ανακοίνωση σχετικά με τη συνεργασία των επιχειρήσεων κατά την διερεύνηση ή τη δίωξη των παραβάσεων, δεν μπορούσε να δημι-

ουργήσει, αυτό καθαυτό, δικαιολογημένη εμπιστοσύνη ως προς το ότι τα κριτήρια που περιέχονταν σ' αυτό θα υιοθετούνταν οριστικά και, στη συνέχεια, θα εφαρμόζονταν. Η αντίθετη λύση θα είχε το μη επιθυμητό αποτέλεσμα να αποθαρρύνει την Επιτροπή από το να δημοσιεύει τα σχέδια ανακοινώσεως προκειμένου να συγκεντρώνει τις παρατηρήσεις των ενδιαφερομένων επιχειρηματιών.

362 Περαιτέρω, όσον αφορά την εφαρμογή της ανακοινώσεως περί της συνεργασίας των επιχειρήσεων στην περίπτωση της προσφεύγουσας, πρέπει να παρατηρηθεί ότι η περίπτωση αυτή δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του σημείου Β της ανακοινώσεως αυτής, το οποίο αφορά την περίπτωση που η επιχείρηση καταγγέλλει μια μυστική σύμπραξη στην Επιτροπή προτού η τελευταία προβεί σε κάποιο έλεγχο (περίπτωση η οποία μπορεί να οδηγήσει σε μείωση του προστίμου κατά τουλάχιστον 75 %), ούτε στο πεδίο εφαρμογής του σημείου Γ της εν λόγω ανακοινώσεως, το οποίο αφορά την περίπτωση επιχειρήσεως που καταγγέλλει μυστική σύμπραξη αφού η Επιτροπή έχει προβεί σε έλεγχο, χωρίς ο έλεγχος αυτός να έχει αποδώσει επαρκή βάση η οποία να δικαιολογεί την κίνηση της διαδικασίας για την έκδοση αποφάσεως (περίπτωση η οποία μπορεί να οδηγήσει σε μείωση του προστίμου κατά 50 % έως 75 %).

363 Όσον αφορά το σημείο Δ της ανακοινώσεως περί της συνεργασίας των επιχειρήσεων, πρέπει να παρατηρηθεί ότι, σύμφωνα με τη διάταξη αυτή, «[ε]φόσον επιχείρηση συνεργάζεται χωρίς να πληρούνται όλες οι προϋποθέσεις που εκτίθενται στα [σημεία] Β ή Γ, τυγχάνει μείωσης κατά 10 έως 50 % του ύψους του προστίμου που θα της [επιβαλλόταν] αν δεν είχε συνεργαστεί.» Η ανακοίνωση αυτή διευκρινίζει τα ακόλουθα:

«Αυτό μπορεί ιδίως να συμβεί εφόσον:

— πριν από την ανακοίνωση των αιτιάσεων, η επιχείρηση παράσχει στην Επιτροπή πληροφορίες, έγγραφα ή άλλα αποδεικτικά στοιχεία που συμβάλλουν στην επιβεβαίωση της παραβάσεως,

— μετά την ανακοίνωση των αιτιάσεων, η επιχείρηση ενημερώνει την Επιτροπή ότι δεν αμφισβητεί τα γεγονότα επί των οποίων βασίζονται οι κατηγορίες της.»

364 Επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η προσφεύγουσα δεν απέδειξε ότι η Επιτροπή, αναγνωρίζοντας ότι η προσφεύγουσα της κοινοποίησε αυτοβούλως έγγραφα αποδεικτικά στοιχεία τα οποία συνέβαλαν ουσιαστικά στην απόδειξη σημαντικών πτυχών της υποθέσεως, ιδίως του γεγονότος ότι τα μέλη του καρτέλ αποφάσισαν να το διατηρήσουν σε λειτουργία και μετά την έρευνα, στοιχείο το οποίο υποψιαζόταν η Επιτροπή χωρίς όμως να έχει στην κατοχή της σχετικές αποδείξεις (εκατοστή εβδομηκοστή έβδομη αιτιολογική σκέψη της αποφάσεως), έπρεπε να της χορηγήσει μείωση μεγαλύτερη από τη μείωση της τάξεως του 30 % η οποία της χορηγήθηκε.

365 Πράγματι, επισημαίνεται ότι η Επιτροπή, στην εκατοστή εβδομηκοστή έβδομη αιτιολογική σκέψη της αποφάσεώς της, παρατηρεί ότι οι αιτήσεις παροχής πληροφοριών έδωσαν στην προσφεύγουσα την ευκαιρία να παράσχει τις αποδείξεις σχετικά με την παράβαση. Συναφώς, από την απόφαση προκύπτει ότι, όσον αφορά τη συνεργασία που πρόσφερε η ABB, η Επιτροπή έκρινε ότι στη επιχείρηση αυτή δεν ήταν δυνατό να εφαρμοστεί μείωση 50 %, που είναι επιτρεπτή δυνάμει του σημείου Δ, δεδομένου ότι η ABB, προκειμένου να συνεργαστεί, χρειάστηκε να αναμείνει την αποστολή λεπτομερών αιτήσεων παροχής πληροφοριών (εκατοστή εβδομηκοστή τέταρτη αιτιολογική σκέψη, τρίτο και τέταρτο εδάφιο). Συνεπώς, η Επιτροπή δεν ήταν διατεθειμένη να χορηγήσει μείωση του προστίμου κατά 50 % εφόσον η εν λόγω επιχείρηση δεν της κοινοποίησε πληροφορίες προτού λάβει την αίτηση παροχής πληροφοριών. Δεν αμφισβητείται, ωστόσο, ότι η προσφεύγουσα δεν κοινοποίησε έγγραφα στην Επιτροπή παρά μόνον αφού απεστάλη και στην ίδια παρόμοια αίτηση παροχής πληροφοριών.

366 Όσον αφορά τη σύγκριση της υπό κρίση περιπτώσεως με την προηγούμενη πρακτική της Επιτροπής, πρέπει να παρατηρηθεί ότι το γεγονός και μόνον ότι η Επιτροπή έχει προβεί, στο πλαίσιο της προηγούμενης πρακτικής λήψεως των αποφάσεών της, σε μια ορισμένη μείωση λόγω συγκεκριμένης συμπεριφοράς δεν σημαίνει ότι υποχρεούται να προβεί στην ίδια αναλογική μείωση και κατά την εκτίμηση παρόμοιας

συμπεριφοράς στο πλαίσιο μεταγενέστερης διοικητικής διαδικασίας (βλ. ανωτέρω σκέψη 244).

367 Η προσφεύγουσα δεν μπορεί επίσης να αντλήσει επιχειρήματα από το γεγονός ότι στην ΚΕ ΚΕΛΙΤ χορηγήθηκε μείωση του προστίμου της κατά 20 % διότι δεν αμφισβήτησε τα πραγματικά περιστατικά που της προσάπτονταν. Ακόμα και αν υποθεθεί ότι η Επιτροπή εφάρμοσε υπερβολική μείωση στο πρόστιμο που επιβλήθηκε στην άλλη αυτή επιχείρηση, πρέπει να υπομνησθεί ότι η τήρηση της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως πρέπει να συνδυάζεται με την τήρηση της αρχής της νομιμότητας, σύμφωνα με την οποία ουδείς μπορεί να επικαλείται υπέρ αυτού παρανομία που διαπράχθηκε προς όφελος τρίτου (προμνησθείσες αποφάσεις SCA Holding κατά Επιτροπής, σκέψη 160, και Mayr-Melnhof κατά Επιτροπής, σκέψη 334).

368 Εξάλλου, η προσφεύγουσα δεν μπορεί να απαιτήσει υψηλότερη μείωση για το μετά την έναρξη της έρευνας χρονικό διάστημα, κατά τη διάρκεια του οποίου η παράβαση συνεχίστηκε και ως προς την οποία η προσφεύγουσα παρέσχε αποδεικτικά στοιχεία στην Επιτροπή. Δεδομένου ότι αυτή η συνέχιση της συμπεριφοράς συνιστά αναπόσπαστη πτυχή της παραβάσεως, κατά την εφαρμογή της ανακοινώσεως περί της συνεργασίας των επιχειρήσεων η παράβαση αυτή ελήφθη υπόψη ως εν όλον. Συνεπώς, η προσφεύγουσα δεν πληρούσε τις προϋποθέσεις εφαρμογής ούτε του σημείου Β ούτε του σημείου Γ της εν λόγω ανακοινώσεως, οπότε η συμπεριφορά της έπρεπε να εκτιμηθεί βάσει του σημείου Δ.

369 Τέλος, η Επιτροπή είχε δικαίωμα να λάβει υπόψη της τη συνέχιση της παραβάσεως μετά τη διενέργεια των ελέγχων όχι μόνο στα πλαίσια του υπολογισμού της διάρκειας της παραβάσεως αλλά και ως επιβαρυντική περίσταση, δεδομένου ότι η συμπεριφορά αυτή μαρτυρούσε ότι οι μετέχοντες στη σύμπραξη ήταν ιδιαίτερα αποφασισμένοι να συνεχίσουν την παράβασή τους παρά τον κίνδυνο να τους επιβληθεί κύρωση.

370 Υπό τις περιστάσεις αυτές, η Επιτροπή δεν υπέπεσε σε νομική ή πραγματική πλάνη κατά την εφαρμογή της ανακοινώσεώς της περί της συνεργασίας των επιχειρήσεων. Συνεπώς, η αιτίαση αυτή είναι απορριπτέα.

IV — Επί του τετάρτου λόγου ακυρώσεως που αντλείται από παράβαση της υποχρέωσης αιτιολογήσεως της επιμετρήσεως του προστίμου

A — Επιχειρήματα των διαδίκων

- 371 Η προσφεύγουσα προσάπτει στην Επιτροπή ότι παρέβη την υποχρέωση αιτιολογήσεως καθόσον δεν εξασφάλισε τη διαφάνεια της μεθόδου υπολογισμού του ύψους του προστίμου. Η Επιτροπή δεν παρέσχε εξηγήσεις ως προς το ότι το πρόστιμο καθορίστηκε βάσει σημείων εκκινήσεως εκφραζομένων σε απόλυτους αριθμούς, ανεξαρτήτων του κύκλου εργασιών των επιχειρήσεων και υπερβαινόντων το ανώτατο νόμιμο επίπεδο. Η Επιτροπή δεν παρέσχε εξηγήσεις σχετικά με την εκτίμηση της σοβαρότητας της παραβάσεως, όσον αφορά τις εμπλεκόμενες μικρομεσαίες επιχειρήσεις. Ειδικότερα, δεν εξήγησε γιατί απέστη από την προηγούμενη πρακτική της που συνίστατο στον καθορισμό του ύψους του προστίμου κατ' αναλογία του κύκλου εργασιών στην οικεία αγορά.
- 372 Κατά την προσφεύγουσα, επίσης κατά παράβαση της υποχρέωσης αιτιολογήσεως εφάρμοσε η καθής αναδρομικά, χωρίς καμία δικαιολογία, τις νέες κατευθυντήριες γραμμές της για τον υπολογισμό του ύψους των προστίμων.
- 373 Ομοίως, η Επιτροπή παρέβη την υποχρέωση αυτή στο μέτρο που απέστη από την προηγούμενη πρακτική επιδείξεως επιεικειάς και από το σχέδιο ανακοινώσεως περί της συνεργασίας των επιχειρήσεων, το οποίο εκφράζει ακριβώς αυτό το πνεύμα επιεικειάς, εφαρμόζοντας μιαν άλλη πολιτική που περιγράφεται στο οριστικό κείμενο της ανακοινώσεως περί της συνεργασίας των επιχειρήσεων.

- 374 Επιπλέον, η Επιτροπή παρέβη την υποχρέωση αιτιολογήσεως καθόσον αγνόησε όλες τις ελαφρυντικές περιστάσεις που επικαλέστηκε η προσφεύγουσα. Έστω και αν η Επιτροπή δεν ήταν υποχρεωμένη να λάβει υπόψη της τις περιστάσεις που απαρίθμησε η προσφεύγουσα, όφειλε να εξηγήσει τον λόγο για τον οποίο αγνόησε τους παράγοντες αυτούς.
- 375 Η καθής παρατηρεί ότι η προσφεύγουσα, με τον λόγο ακυρώσεως που αντλείται από την υποχρέωση αιτιολογήσεως, εκθέτει απλώς από άλλη οπτική γωνία τα επιχειρήματα που ήδη ανέπτυξε στο πλαίσιο του ισχυρισμού περί δυσμενούς διακρίσεως.
- 376 Εν πάση περιπτώσει, το επιχείρημα της προσφεύγουσας περί ελλιπούς αιτιολογίας στερείται ερείσματος, τόσο όσον αφορά την «αναδρομική» εφαρμογή των νέων κατευθυντηρίων γραμμών όσο και όσον αφορά το γεγονός ότι η Επιτροπή απέστη από το σχέδιο ανακοινώσεως περί της συνεργασίας των επιχειρήσεων. Τέλος, εφόσον η Επιτροπή δεν ήταν υποχρεωμένη να θεωρήσει ορισμένες περιστάσεις ως ελαφρυντικές περιστάσεις, ουδεμία αιτιολογία απαιτείτο επί του σημείου αυτού.

B — Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

- 377 Κατά πάγια νομολογία, από την επιβαλλόμενη από το άρθρο 190 της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρο 253 ΕΚ) αιτιολογία πρέπει να διαφαίνεται κατά τρόπο σαφή και μη διφορούμενο η συλλογιστική της κοινοτικής αρχής που εκδίδει την αμφισβητούμενη πράξη, κατά τρόπον ώστε να καθιστά δυνατό στους ενδιαφερομένους να γνωρίζουν τους λόγους που δικαιολογούν τη λήψη του μέτρου και στο αρμόδιο δικαιοδοτικό όργανο να ασκεί τον έλεγχό του. Η υποχρέωση αιτιολογήσεως πρέπει να εκτιμάται αναλόγως των περιστάσεων της συγκεκριμένης περιπτώσεως, ιδίως του περιεχομένου της πράξεως, της φύσεως των προβαλλομένων λόγων και του συμφέροντος που έχουν ενδεχομένως στην παροχή διευκρινίσεων οι αποδέκτες ή άλλα πρόσωπα τα

οποία η πράξη αφορά άμεσα και ατομικά (απόφαση του Δικαστηρίου της 2ας Απριλίου 1998, C-376/95 P, Επιτροπή κατά Sytraval και Brink's France, Συλλογή 1998, σ. I-1719, σκέψη 63).

- 378 Όσον αφορά τις αποφάσεις με τις οποίες επιβάλλονται πρόστιμα σε πλέονες επιχειρήσεις για παράβαση των κοινοτικών κανόνων ανταγωνισμού, το περιεχόμενο της υποχρέωσης αιτιολόγησης πρέπει να καθορίζεται, ιδίως, λαμβανομένου υπόψη ότι η σοβαρότητα των παραβάσεων πρέπει να αποδεικνύεται βάσει μεγάλου αριθμού στοιχείων όπως είναι, ιδίως, τα ιδιαίτερα περιστατικά της υποθέσεως, το όλο πλαίσιο της και ο αποτρεπτικός χαρακτήρας των προστίμων, και τούτο χωρίς να υφίσταται δεσμευτικός ή εξαντλητικός κατάλογος κριτηρίων που πρέπει οπωσδήποτε να λαμβάνονται υπόψη (προμνησθείσα διάταξη SPO κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 54).
- 379 Εν προκειμένω, η Επιτροπή εκθέτει στην απόφασή της, καταρχάς, τις γενικές διαπιστώσεις της όσον αφορά τη σοβαρότητα της επίδικης παραβάσεως καθώς και τα ιδιαίτερα στοιχεία της συμπράξεως επί των οποίων στηρίχθηκε, για να καταλήξει ότι, στην υπό κρίση περίπτωση, πρόκειται για πολύ σοβαρή παράβαση για την οποία το πρόστιμο που πρέπει κανονικά να επιβληθεί είναι τουλάχιστον 20 εκατομμύρια ECU (εκατοστή εξηκοστή τέταρτη και εκατοστή εξηκοστή πέμπτη αιτιολογική σκέψη της αποφάσεως). Περαιτέρω, η Επιτροπή εξηγεί ότι το ποσό αυτό πρέπει να προσαρμοστεί λαμβανομένων υπόψη της πραγματικής οικονομικής δυνατότητας των παραβατών να προξενήσουν σημαντική βλάβη στον ανταγωνισμό, καθώς και της ανάγκης να εξασφαλιστεί επαρκώς αποτρεπτικό αποτέλεσμα στο πρόστιμο (εκατοστή εξηκοστή έκτη αιτιολογική σκέψη της αποφάσεως). Επιπλέον, η Επιτροπή αναφέρει ότι έλαβε υπόψη της, κατά την επιμέτρηση του προστίμου, τυχόν επιβαρυντικές ή ελαφρυντικές περιστάσεις καθώς και τη θέση κάθε επιχειρήσεως από πλευράς της ανακοινώσεως περί της συνεργασίας των επιχειρήσεων (εκατοστή εξηκοστή έβδομη αιτιολογική σκέψη της αποφάσεως).
- 380 Όσον αφορά το επιβλητέο στην προσφεύγουσα πρόστιμο, η Επιτροπή εξηγεί, στη συνέχεια, ότι ενόψει της σημασίας της προσφεύγουσας η οποία είναι ο δεύτερος μεγαλύτερος παραγωγός προμονωμένων σωλήνων στην Ευρώπη και για να αντικατοπτριστεί το γεγονός ότι πρόκειται για εταιρία που παράγει ένα μοναδικό προϊόν,

το σημείο εκκινήσεως για το πρόστιμό της ορίζεται στο ποσό των 10 εκατομμυρίων ECU, λόγω της σοβαρότητας της παραβάσεως όσον αφορά την προσφεύγουσα (πρώτο και δεύτερο εδάφιο της εκατοστής εβδομηκοστής πέμπτης αιτιολογικής σκέψεως της αποφάσεως). Κατόπιν, η Επιτροπή εκθέτει τη συλλογιστική της σταθμίσεως του προστίμου που πρέπει να επιβληθεί στην προσφεύγουσα με βάση τη διάρκεια της παραβάσεως (τρίτο εδάφιο της εκατοστής εβδομηκοστής πέμπτης αιτιολογικής σκέψεως της αποφάσεως).

- 381 Περαιτέρω, η Επιτροπή αναφέρει ότι το βασικό ποσό του προστίμου της προσφεύγουσας πρέπει να αυξηθεί λόγω της ιδιαίτερας επιβαρυντικής περιστάσεως που συνιστά η εσκεμμένη συμμετοχή της στην παράβαση μετά τους ελέγχους καθώς και της πρόσθετης επιβαρυντικής περιστάσεως που αποτελεί η ενεργός ανάμειξη της προσφεύγουσας στα αντίποινα που εφαρμόστηκαν κατά της Powertripe, αν και σε διαφορετικό βαθμό απ' ό,τι όσον αφορά την ABB (πρώτο και δεύτερο εδάφιο της εκατοστής εβδομηκοστής έκτης αιτιολογικής σκέψεως της αποφάσεως). Η Επιτροπή αναφέρει, επίσης, ότι δεν μπορεί να ληφθεί υπόψη καμία ελαφρυντική περίπτωση, εξηγώντας ότι, καίτοι είναι πολύ πιθανό να δέχθηκε πράγματι η προσφεύγουσα πιέσεις από την ABB σε διάφορες χρονικές στιγμές, οι ισχυρισμοί της προσφεύγουσας ότι εσύρθη χωρίς τη θέλησή της στη σύμπραξη ενέχουν μεγάλη δόση υπερβολής (τρίτο εδάφιο της εκατοστής εβδομηκοστής έκτης αιτιολογικής σκέψεως της αποφάσεως). Επιπλέον, η Επιτροπή διευκρινίζει ότι, δεδομένου ότι το τελικό ποσό που υπολογίζεται βάσει της μεθόδου αυτής δεν μπορεί σε καμία περίπτωση να υπερβεί το 10 % του παγκοσμίου κύκλου εργασιών της προσφεύγουσας, όπως προβλέπεται στο άρθρο 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17, το πρόστιμο ορίζεται στο ποσό των 12 700 000 ECU, ούτως ώστε να μην υπάρξει υπέρβαση του επιτρεπόμενου ορίου (τέταρτο εδάφιο της εκατοστής εβδομηκοστής έκτης αιτιολογικής σκέψεως της αποφάσεως).

- 382 Τέλος, η Επιτροπή αναφέρει ότι, δυνάμει της ανακοινώσεως περί της συνεργασίας των επιχειρήσεων, χορηγείται στην προσφεύγουσα μείωση 30 % διότι διέθεσε αυτοβούλως έγγραφα αποδεικτικά στοιχεία τα οποία συνέβαλαν σημαντικά στην απόδειξη καίριων παραμέτρων της υποθέσεως και, ιδίως, του ότι τα μέλη του καρτέλ αποφάσισαν να το διατηρήσουν και μετά την έρευνα, πράγμα το οποίο η Επιτροπή υποψιαζόταν χωρίς να έχει στην κατοχή της σχετικές αποδείξεις (εκατοστή εβδομηκοστή έβδομη αιτιολογική σκέψη της αποφάσεως).

- 383 Πρέπει να θεωρηθεί ότι οι αιτιολογικές σκέψεις 164 έως 167 και 175 έως 177, ερμηνευόμενες υπό το πρίσμα των πραγματικών ισχυρισμών που στρέφονται καθ' εκά-

στου αποδέκτη της απόφασως, εκθέτουν επαρκή και πρόσφορα στοιχεία εκτιμήσεως που λαμβάνονται υπόψη για τον προσδιορισμό της σοβαρότητας και της διάρκειας της παραβάσεως την οποία διέπραξε η προσφεύγουσα (απόφαση του Δικαστηρίου της 16ης Νοεμβρίου 2000, C-248/98 P, Koninklijke KNP κατά Επιτροπής, Συλλογή 2000, σ. I-9641, σκέψη 43).

- 384 Υπό τις περιστάσεις αυτές, δεν μπορεί να προσαφθεί στην Επιτροπή ότι δεν αιτιολόγησε λεπτομερέστερα το ύψος του βασικού και του τελικού ποσού του προστίμου που επιβλήθηκε στην προσφεύγουσα ή τον συντελεστή μείωσης που της χορηγήθηκε για τη συνεργασία της, δεδομένου ιδίως ότι, επί του τελευταίου αυτού ζητήματος, η απόφαση προσδιορίζει τη σημασία της συνεργασίας της υπό το πρίσμα του σημείου Δ της ανακοινώσεως περί της συνεργασίας των επιχειρήσεων.
- 385 Ακόμα και αν υποθεθεί ότι, όσον αφορά το επίπεδο του προστίμου, η απόφαση συνεπάγεται αισθητή αύξηση του επιπέδου αυτού σε σχέση προς τις προγενέστερες αποφάσεις, η Επιτροπή εξέθεσε κατά τρόπο απολύτως σαφή τη συλλογιστική που την οδήγησε να καθορίσει σε τέτοιο επίπεδο το πρόστιμο της προσφεύγουσας (απόφαση του Δικαστηρίου της 26ης Νοεμβρίου 1975, 73/74, Groupement des fabricants de papiers peints de Belgique κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή τόμος 1975, σ. 457, σκέψη 31).
- 386 Η προσφεύγουσα δεν μπορεί επίσης να προσάψει στην Επιτροπή ότι δεν αιτιολόγησε τον υπολογισμό του προστίμου σε σχέση προς τους παράγοντες τους οποίους επικαλέστηκε η προσφεύγουσα ως ελαφρυντικές περιστάσεις.
- 387 Πράγματι, εφόσον η Επιτροπή, με την απόφασή της, εξήγησε ότι δεν έλαβε υπόψη της καμία ελαφρυντική περίπτωση έναντι της προσφεύγουσας, παρέσχε όλα τα στοιχεία που είναι απαραίτητα προκειμένου η τελευταία να γνωρίζει αν η απόφαση είναι καλώς θεμελιωμένη ή αν πάσχει ενδεχομένως ελάττωμα που επιτρέπει την αμφισβήτηση του κύρους της.

- 388 Εξάλλου, ναι μεν, δυνάμει του άρθρου 190 της Συνθήκης, η Επιτροπή υποχρεούται να αιτιολογεί τις αποφάσεις της αναφέροντας τα πραγματικά στοιχεία τα οποία δικαιολογούν την απόφασή της και τις νομικές εκτιμήσεις που την οδήγησαν στη λήψη της, η διάταξη όμως αυτή δεν απαιτεί να αναφέρεται λεπτομερώς η Επιτροπή σε όλα τα πραγματικά και νομικά στοιχεία που εξετάστηκαν κατά τη διοικητική διαδικασία (προμνησθείσες αποφάσεις Michelin κατά Επιτροπής, σκέψεις 14 και 15, και Fiskeby Board κατά Επιτροπής, σκέψη 127).
- 389 Εν πάση περιπτώσει, όσον αφορά τις πιέσεις τις οποίες υπέστη η προσφεύγουσα, η Επιτροπή εξήγησε, στο τρίτο εδάφιο της εκατοστής εβδομηκοστής έκτης αιτιολογικής σκέψεως της απόφασεως, τους λόγους για τους οποίους δεν τις έλαβε υπόψη ως περιστάσεις υπαγορεύουσες μείωση του προστίμου.
- 390 Τέλος, δεν μπορεί να προσαφθεί στην Επιτροπή ότι δεν διευκρίνισε το νομικό πλαίσιο που ίσχυε στην υπό κρίση περίπτωση, ιδίως την εφαρμογή των νέων κατευθυντηρίων γραμμών ή, ακόμα, της ανακοινώσεως περί της συνεργασίας των επιχειρήσεων. Πράγματι, η αιτιολογία δεν απαιτείται να διασαφηνίζει όλα τα ουσιώδη πραγματικά και νομικά στοιχεία, καθόσον το ζήτημα αν η αιτιολογία μας πράξεως ανταποκρίνεται στις επιταγές του άρθρου 190 της Συνθήκης πρέπει να εκτιμάται όχι μόνο βάσει της διατυπώσεώς της αλλά και του όλου πλαισίου στο οποίο εντάσσεται καθώς και του συνόλου των κανόνων δικαίου που διέπουν το σχετικό θέμα (προμνησθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Sytraval και Brink's France, σκέψη 63). Όμως, η Επιτροπή, ενόψει της δεσμεύσεως που ανέλαβε, εκδίδοντας τις κατευθυντήριες γραμμές της και την ανακοίνωση περί της συνεργασίας των επιχειρήσεων, να τις τηρεί κατά την επιμέτρηση των προστίμων που επιβάλλει σε περιπτώσεις παραβάσεως των κανόνων του ανταγωνισμού (βλ. ανωτέρω σκέψεις 245 και 274), δεν ήταν υποχρεωμένη να διευκρινίσει αν και για ποιους λόγους τις εφάρμοσε κατά την επιμέτρηση του προστίμου της προσφεύγουσας.
- 391 Κατά συνέπεια, ο λόγος ακυρώσεως που αντλείται από την παράβαση της υποχρεώσεως αιτιολογήσεως πρέπει να απορριφθεί.

V — Επί του πέμπτου λόγου ακυρώσεως που αντλείται από το υπερβολικό ύψος του επιτοκίου του προστίμου

A — Επιχειρήματα των διαδίκων

392 Η προσφεύγουσα εκθέτει ότι το επιτόκιο του τόκου υπερημερίας, το οποίο καθορίζεται από το άρθρο 4 της αποφάσεως σε 7,5 %, ήτοι στο επιτόκιο που εφάρμοξε η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα επί των πράξεών της σε ECU την πρώτη εργάσιμη ημέρα του μήνα κατά τον οποίο εκδόθηκε η απόφαση προσαυξημένο κατά 3,5 ποσοστιαίες μονάδες, είναι αφύσικα υψηλό. Το επιτόκιο αυτό θέτει την προσφεύγουσα υπό παράλογη πίεση για να την εξαναγκάσει να καταβάλει ταχέως τα πρόστιμα, ενώ αυτή θεωρεί ότι έχει σοβαρούς νομικούς λόγους να προσβάλει την απόφαση. Συνεπώς, το επιτόκιο πρέπει να μειωθεί σε ένα λογικό επίπεδο.

393 Συναφώς, η προσφεύγουσα επικαλείται τις προτάσεις του γενικού εισαγγελέα N. Fennelly στις υποθέσεις C-395/96 P και C-396/96 P, *Compagnie maritime belge κ.λπ. κατά Επιτροπής*, επί των οποίων εκδόθηκε η απόφαση του Δικαστηρίου της 16ης Μαρτίου 2000 (Συλλογή 2000, σ. I-1365, συγκεκριμένα σ. I-1371), όπου ο γενικός εισαγγελέας διευκρινίζει ότι το καθοριζόμενο επιτόκιο δεν πρέπει να είναι τόσο υψηλό ώστε πράγματι να αναγκάζει τις επιχειρήσεις να καταβάλλουν τα πρόστιμα και ότι μια αύξηση ενός ήδη υψηλού επιτοκίου, χωρίς καμία διευκρίνιση, κατά τρισήμισι ποσοστιαίες μονάδες είναι ανεπίτρεπτη.

394 Η καθής παρατηρεί ότι έχει δικαίωμα να καθορίζει επαρκώς υψηλό επιτόκιο ώστε να αποθαρρύνει τις επιχειρήσεις να καταβάλλουν τα πρόστιμα με καθυστέρηση. Ενόψει των επιτοκίων που ισχύουν σήμερα στις εμπορικές τράπεζες, ένα επιτόκιο 7,5 % είναι απολύτως εύλογο και δεν υπερβαίνει τα όρια του περιθωρίου εκτιμήσεως που διαθέτει η Επιτροπή.

B — Εκτίμηση του Πρωτοδικείου

395 Η εφαρμογή τόκων υπερημερίας στα πρόστιμα που επιβάλλονται στις επιχειρήσεις οι οποίες, εκ προθέσεως ή εξ αμελείας, διαπράττουν παράβαση των διατάξεων του άρθρου 85 της Συνθήκης διασφαλίζει την πρακτική αποτελεσματικότητα της Συνθήκης. Συναφώς, με τους εν λόγω τόκους υπερημερίας ενισχύεται η εξουσία της Επιτροπής στο πλαίσιο της εκτελέσεως του καθήκοντος που της αναθέτει το άρθρο 89 της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρο 85 ΕΚ) να μεριμνά για την εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού και εξασφαλίζεται ότι δεν καταστρατηγούνται οι κανόνες της Συνθήκης από πρακτικές ακολουθούμενες μονομερώς από επιχειρήσεις που καθυστερούν την πληρωμή των προστίμων που τους επιβάλλονται. Αν η Επιτροπή δεν διέθετε την εξουσία να συνοδεύει τα πρόστιμα με τόκους λόγω μη έγκαιρης καταβολής, οι καθυστερούσες την πληρωμή των προστίμων τους επιχειρήσεις θα βρισκόνταν σε πλεονεκτική θέση σε σχέση με αυτές που τα καταβάλλουν εντός της τασσομένης προθεσμίας (απόφαση του Πρωτοδικείου της 14ης Ιουλίου 1995, T-275/94, CB κατά Επιτροπής, Συλλογή 1995, σ. Π-2169, σκέψεις 48 και 49).

396 Αν το κοινοτικό δίκαιο δεν επέτρεπε τη λήψη μέτρων για την αντιστάθμιση του πλεονεκτήματος το οποίο μια επιχείρηση μπορεί να αντλήσει από την καθυστερημένη πληρωμή ενός προστίμου, αυτό θα διευκόλυνε την άσκηση προδήλως αβασίμων προσφυγών, των οποίων ο αποκλειστικός σκοπός θα συνίστατο στην καθυστέρηση της πληρωμής (προμνησθείσα απόφαση AEG κατά Επιτροπής, σκέψη 141).

397 Στο πλαίσιο αυτό, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η Επιτροπή, επιβάλλοντας επιτόκιο 7,5 %, συνιστάμενο στο επιτόκιο που εφάρμοζε η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα επί των πράξεων της σε ECU την πρώτη εργάσιμη ημέρα του μήνα κατά τον οποίο εκδόθηκε η απόφαση προσαυξημένο κατά 3,5 ποσοστιαίες μονάδες, δεν υπερέβη το περιθώριο εκτιμήσεως που της αναγνωρίζεται όσον αφορά τον καθορισμό του επιτοκίου των τόκων υπερημερίας.

398 Συναφώς, χρήσιμο είναι να υπομνησθεί ότι το καθοριζόμενο επιτόκιο δεν πρέπει μεν να είναι τόσο υψηλό ώστε πράγματι να αναγκάζει τις επιχειρήσεις να καταβάλλουν

τα πρόστιμα, ακόμα και όταν θεωρούν ότι έχουν σοβαρούς νομικούς λόγους για να προσβάλουν το κύρος της απόφασης της Επιτροπής, η τελευταία μπορεί, ωστόσο, να υιοθετήσει ένα σημείο αναφοράς σε επίπεδο υψηλότερο από το μέσο επιτόκιο χορηγήσεως δανείου που ισχύει στην αγορά, στον βαθμό που τούτο είναι αναγκαίο προς αποθάρρυνση παρελκυστικών συμπεριφορών (προμνησθείσες προτάσεις του γενικού εισαγγελέα N. Fennelly στην υπόθεση *Compagnie maritime belge κ.λπ. κατά Επιτροπής*, σημείο 190).

399 Εφόσον η Επιτροπή δεν υπέπεσε σε πλάνη εκτιμήσεως κατά τον καθορισμό του επιτοκίου των τόκων υπερημερίας, ο λόγος ακυρώσεως που αντλείται από το υπερβολικό επίπεδο του εν λόγω επιτοκίου πρέπει να απορριφθεί.

400 Από όλα τα ανωτέρω προκύπτει ότι η προσφυγή είναι απορριπτέα στο σύνολό της.

Επί των δικαστικών εξόδων

401 Κατά το άρθρο 87, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας του Πρωτοδικείου, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα εφόσον υπάρχει σχετικό αίτημα του νικήσαντος διαδίκου. Εφόσον η προσφεύγουσα ηττήθηκε, πρέπει να καταδικαστεί στα δικαστικά έξοδα σύμφωνα με το σχετικό αίτημα της Επιτροπής.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ (τέταρτο τμήμα)

αποφασίζει:

- 1) Απορρίπτει την προσφυγή.**

- 2) Καταδικάζει την προσφεύγουσα στα δικαστικά έξοδα.**

Mengozzi

Tiili

Moura Ramos

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 20 Μαρτίου 2002.

Ο Γραμματέας

Ο Πρόεδρος

H. Jung

P. Mengozzi

Π - 1840

Περιεχόμενα

Ιστορικό της διαφοράς	II-1717
Διαδικασία και αιτήματα των διαδίκων	II-1724
Επί της ουσίας	II-1725
I — Επί του πρώτου λόγου ακυρώσεως, που αντλείται από πλάνη περί τα πράγματα κατά την εφαρμογή του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης	II-1726
A — Επί του μηχανισμού αντισταθμίσεων που ίσχυε στο πλαίσιο της δανικής συμπράξεως	II-1726
1. Επιχειρήματα των διαδίκων	II-1726
2. Εκτίμηση του Πρωτοδικείου	II-1726
B — Επί της υπάρξεως διαρκούς συμπράξεως από το 1990 έως το 1996	II-1728
1. Επί της συμμετοχής στη σύμπραξη εκτός της δανικής αγοράς κατά την περίοδο 1990-1993	II-1728
— Επιχειρήματα των διαδίκων	II-1728
— Εκτίμηση του Πρωτοδικείου	II-1731
2. Επί της αναστολής της συμμετοχής στη σύμπραξη το 1993 και επί της συμμετοχής στη σύμπραξη από το 1994 και μετά	II-1741
— Επιχειρήματα των διαδίκων	II-1741
— Εκτίμηση του Πρωτοδικείου	II-1743
3. Επί της διάρκειας και του διαρκούς χαρακτήρα της παραβάσεως που προσάπτεται στην προσφεύγουσα	II-1750
— Επιχειρήματα των διαδίκων	II-1750
— Εκτίμηση του Πρωτοδικείου	II-1751
Γ — Επί της συμμετοχής στην ευρωπαϊκή σύμπραξη όσον αφορά την ιταλική αγορά	II-1754
1. Επιχειρήματα των διαδίκων	II-1754
2. Εκτίμηση του Πρωτοδικείου	II-1755
Δ — Επί της συνεργασίας όσον αφορά τα ποιοτικά πρότυπα	II-1756
1. Επιχειρήματα των διαδίκων	II-1756
2. Εκτίμηση του Πρωτοδικείου	II-1757

E — Επί των συντονισμένων ενεργειών κατά της Powerpipe	Π-1758
1. Επιχειρήματα των διαδίκων	Π-1758
2. Εκτίμηση του Πρωτοδικείου	Π-1762
ΣΤ— Επί της πύεσεως που ασκήθηκε από την ABB	Π-1770
1. Επιχειρήματα των διαδίκων	Π-1770
2. Εκτίμηση του Πρωτοδικείου	Π-1770
Π — Επί του δευτέρου λόγου ακυρώσεως που αντλείται από την προσβολή των δικαιωμάτων άμυνας	Π-1771
A — Επί της προσβάσεως στον φάκελο	Π-1771
1. Επιχειρήματα των διαδίκων	Π-1771
2. Εκτίμηση του Πρωτοδικείου	Π-1772
B — Επί της προσβολής του δικαιώματος ακροάσεως όσον αφορά την επί- κκληση νέων αποδεικτικών μέσων	Π-1777
1. Επιχειρήματα των διαδίκων	Π-1777
2. Εκτίμηση του Πρωτοδικείου	Π-1778
Γ — Επί της προσβολής του δικαιώματος ακροάσεως όσον αφορά την εφαρ- μογή των κατευθυντηρίων γραμμών για τον υπολογισμό του ύψους των προστίμων	Π-1780
1. Επιχειρήματα των διαδίκων	Π-1780
2. Εκτίμηση του Πρωτοδικείου	Π-1781
ΠΙ — Επί του τρίτου λόγου ακυρώσεως που συνίσταται στην παραβίαση των γενικών αρχών και σε πλάνη περί τα πράγματα κατά την επιμέτρηση του προστίμου ..	Π-1784
A — Επί της παραβιάσεως της αρχής της μη αναδρομικότητας	Π-1784
1. Επιχειρήματα των διαδίκων	Π-1784
2. Εκτίμηση του Πρωτοδικείου	Π-1786
B — Επί της παραβιάσεως της αρχής της προστασίας της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης	Π-1792
1. Επιχειρήματα των διαδίκων	Π-1792
2. Εκτίμηση του Πρωτοδικείου	Π-1793
Γ — Επί της παραβιάσεως των αρχών της ίσης μεταχειρίσεως και της αναλο- γοκότητας και επί της νομιμότητας των κατευθυντηρίων γραμμών	Π-1795
1. Επιχειρήματα των διαδίκων	Π-1795
2. Εκτίμηση του Πρωτοδικείου	Π-1802
— Επί της ενστάσεως ελλείψεως νομιμότητας των κατευθυντηρίων γραμμών	Π-1802
— Επί της παραβιάσεως της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως	Π-1808
— Επί της παραβιάσεως της αρχής της αναλογικότητας	Π-1810

Δ — Επί της εσφαλμένης εκτιμήσεως της διάρκειας της παραβάσεως	II - 1814
1. Επιχειρήματα των διαδίκων	II - 1814
2. Εκτίμηση του Πρωτοδικείου	II - 1814
Ε — Επί της εσφαλμένης εφαρμογής των επιβαρυντικών περιστάσεων	II - 1815
1. Επιχειρήματα των διαδίκων	II - 1815
2. Εκτίμηση του Πρωτοδικείου	II - 1816
ΣΤ — Επί της μη λήψεως υπόψη ελαφρυντικών περιστάσεων	II - 1818
1. Επιχειρήματα των διαδίκων	II - 1818
2. Εκτίμηση του Πρωτοδικείου	II - 1820
Ζ — Επί της εσφαλμένης εφαρμογής της ανακοινώσεως περί της συνεργασίας των επιχειρήσεων	II - 1823
1. Επιχειρήματα των διαδίκων	II - 1823
2. Εκτίμηση του Πρωτοδικείου	II - 1827
IV — Επί του τετάρτου λόγου ακυρώσεως που αντλείται από παράβαση της υποχρεώσεως αιτιολογήσεως της επιμετρήσεως του προστίμου	II - 1831
Α — Επιχειρήματα των διαδίκων	II - 1831
Β — Εκτίμηση του Πρωτοδικείου	II - 1832
V — Επί του πέμπτου λόγου ακυρώσεως που αντλείται από το υπερβολικό ύψος του επιτοκίου του προστίμου	II - 1837
Α — Επιχειρήματα των διαδίκων	II - 1837
Β — Εκτίμηση του Πρωτοδικείου	II - 1838
Επί των δικαστικών εξόδων	II - 1839